

PROF. DR. HALİL İNALCIK'IN MİRASI:

**OSMANLI
DEVLETİ'NİN
KURULUŞUNDAN
CUMHURİYET
TÜRKİYE'SİNE
ULUSLARARASI
TARİH
ARAŞTIRMALARI
SEMPOZYUMU**

(YALOVA - 27-28 TEMMUZ 2024)

**BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI
(ABSTRACT BOOKS)**

**EDİTÖR
YUSUF ZİYA KARAASLAN**

**PROF. DR. HALİL İNALCIK'IN MİRASI:
OSMANLI DEVLETİ'NİN KURULUŞUNDAN CUMHURİYET TÜRKİYE'SİNE
ULUSLARARASI TARİH ARAŞTIRMALARI SEMPOZYUMU
(YALOVA - 27-28 TEMMUZ 2024)**

**BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI
(ABSTRACTS BOOK)**

EDİTÖR: DR. YUSUF ZİYA KARAASLAN

KAPAK: YUSRA TATAR

ISBN: 978-625-7094-06-1

Sempozyum Onursal Başkanı

Dr. Hülya KAYA (Yalova Valisi)

Onur Kurulu

Mehmet GÜREL (Yalova Belediye Başkanı)

Prof. Dr. Mehmet BAHÇEKAPILI (Yalova Üniversitesi Rektörü)

Prof. Dr. Ferudun YILMAZ (Bursa Uludağ Üniversitesi Rektörü)

Hasan SOYGÜZEL (Yalova İl Genel Meclis Başkanı)

Ümit YILMAZ (Yalova İl Özel İdaresi Genel Sekreteri)

Prof. Dr. Özer ERGENÇ (Bilkent Üniversitesi)

Cemil DEMİRYÜREK (Yalova Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı)

Düzenleme Kurulu Başkanı

Doç. Dr. Hacer KARABAĞ ARSLAN (Bursa Uludağ Üniversitesi)

Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Murat KEÇİŞ (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)

Doç. Dr. İsmail YAŞAYANLAR (Düzce Üniversitesi)

Doç. Dr. Gürhan YELLİCE (Dokuz Eylül Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Yusuf Ziya KARAASLAN (Bursa Uludağ Üniversitesi)

Öğr. Gör. Dr. Cihan YALVAR (Yalova Üniversitesi)

Yusra TATAR (Yalova İl Özel İdaresi)

Esra Nigar ULUÇ (Yalova Belediyesi)

Sekreteryası

Ufuk TORLAK (Yalova İl Özel İdaresi)

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Abdurrahman BOZKURT (İstanbul Üniversitesi)

Prof. Dr. Ahmet TAŞAĞIL (Yeditepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Aşkın KOYUNCU (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)

Prof. Dr. Behçet Kemal YEŞİLBURSA (Bursa Uludağ Üniversitesi)

Prof. Dr. Cemalettin TAŞKIRAN (Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Prof. Dr. Cafer ÇİFTÇİ (Bursa Uludağ Üniversitesi)

Prof. Dr. Emine Erdoğan ÖZÜNLÜ (Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Fatih Mehmet SANCAKTAR (İstanbul Üniversitesi)

Prof. Dr. Fatma Olcay TOPAÇ (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Prof. Dr. Feridun EMECEN (*29 Mayıs Üniversitesi*)
Prof. Dr. Fevzi ÇAKMAK (*Dokuz Eylül Üniversitesi*)
Prof. Dr. Gülizar ÇAKIR SÜMER (*İnönü Üniversitesi*)
Prof. Dr. Haluk SELVİ (*Sakarya Üniversitesi*)
Prof. Dr. Hasan Basri ÖCALAN (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Prof. Dr. Hatice ŞAHİN (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Prof. Dr. Havva MEMMEDOVA (*Azerbaycan Devlet İdarecilik Akademisi*)
Prof. Dr. İbrahim ÜNGÖR (*Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi*)
Prof. Dr. İbrahim SERBESTOĞLU (*Ondokuz Mayıs Üniversitesi*)
Prof. Dr. İdris BOSTAN (*İstanbul Üniversitesi*)
Prof. Dr. İlhami YURDAKUL (*Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi*)
Prof. Dr. Kemalettin KUZUCU (*Marmara Üniversitesi*)
Prof. Dr. Kürşat YILDIRIM (*İstanbul Üniversitesi*)
Prof. Dr. Mehmet ERYILMAZ (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Prof. Dr. Mevhibe COŞAR (*Karadeniz Teknik Üniversitesi*)
Prof. Dr. Mevlüt ÇELEBİ (*Ege Üniversitesi*)
Prof. Dr. Muhammed Bilal ÇELİK (*Sakarya Üniversitesi*)
Prof. Dr. Murat KEÇİŞ (*Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi*)
Prof. Dr. Murat ULUSKAN (*Marmara Üniversitesi*)
Prof. Dr. Odile MOREAU (*University of Montpellier, Fransa*)
Prof. Dr. Ömerül Faruk BÖLÜKBAŞI (*Marmara Üniversitesi*)
Prof. Dr. Özgür AKTAŞ (*Kafkas Üniversitesi*)
Prof. Dr. Özer ERGENÇ (*Bilkent Üniversitesi*)
Prof. Dr. Ramazan Erhan GÜLLÜ (*İstanbul Üniversitesi*)
Prof. Dr. Ramazan KORKMAZ (*Maltepe Üniversitesi*)
Prof. Dr. Rustam SHUKUROV (*University of St. Andrews, Birleşik Krallık*)
Prof. Dr. Salim GÖKÇEN (*Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi*)
Prof. Dr. Serkan YAZICI (*Sinop Üniversitesi*)
Prof. Dr. Sertaç DOKUZLU (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Prof. Dr. Sevinç ALİYEVA (*Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi*)
Prof. Dr. Tülin Vural ARSLAN (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Prof. Dr. Vedat TURĞUT (*Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi*)
Prof. Dr. Yasemin Tümer ERDEM (*Marmara Üniversitesi*)
Doç. Dr. Dmitry KOROBENNIKOV (*University at Albany, ABD*)
Doç. Dr. Faik ALEKBERLİ (*Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi*)
Doç. Dr. Gürhan YELLİCE (*Dokuz Eylül Üniversitesi*)

Doç. Dr. İhsan Seddar KAYNAR (*Hakkari Üniversitesi*)
Doç. Dr. İsmail YAŞAYANLAR (*Düzce Üniversitesi*)
Doç. Dr. Liliana Elena BOŞCAN (*Bucharest University, Romanya*)
Doç. Dr. Muhammed CEYHAN (*Yalova Üniversitesi*)
Doç. Dr. Mustafa Berkay AYDIN (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Doç. Dr. Nilüfer ALKAN GÜNAY (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Doç. Dr. Selçuk SEÇKİN (*Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi*)
Doç. Dr. Ahmet BÜYÜKAKSOY (*Milli Savunma Üniversitesi*)
Doç. Dr. Ayşen MÜDERRİSOĞLU (*Yeditepe Üniversitesi*)
Dr. Öğr. Üyesi Emine ŞAHİN (*Düzce Üniversitesi*)
Dr. Öğr. Üyesi Furkan KÜLÜNK (*Düzce Üniversitesi*)
Dr. Öğr. Üyesi Muhsin ÖNAL (*Yalova Üniversitesi*)
Dr. Öğr. Üyesi Yusuf Ziya KARAASLAN (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Akan YETİŞİR (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Öğr. Gör. Dr. Cihan Yalvar (*Yalova Üniversitesi*)

27 Temmuz 2024 Cumartesi	Yalova Ticaret ve Sanayi Odası Açılış / Prof. Dr. Halil İnalçık Salonu
-----------------------------	---

10:00 - 11:00	Açılış Konuşmaları
11:00 - 11:30	Açılış Konferansı Prof. Dr. Cemal KAFADAR Osmanlı Tarihi Araştırmaları ve Yalova
11:30 - 13:00	Açılış Oturumu Prof. Dr. Özer ERGENÇ Halil İnalçık, Yusuf Oğuzoğlu ve Yalova Üzerine Prof. Dr. İdris BOSTAN Kuruluş Devri Osmanlı Denizciliği ve Halil İnalçık Prof. Dr. Ali YAYCIOĞLU Osmanlı Beyliği ve Yalova Prof. Dr. Haluk SELVİ Kocaeli Bölgesi Harekât-ı Milliyeye Nasıl Katıldı? (1919)

13:00 - 14:00	Öğle Yemeği
---------------	-------------

I. OTURUM / Prof. Dr. Halil İnalçık Salonu Oturum Başkanı: Prof. Dr. Murat KEÇİŞ	
14:15 - 14:30	Prof. Dr. Murat KEÇİŞ Bir Bizans İmparatoru Neden Tarih Yazar: VI. İoannes Kantakuzenos'un "Historia"sı
14:30 - 14:45	Doç. Dr. Dmitry KOROBENNIKOV The city of Sinop: between the Ottomans, Sivas emirate, and the Empire of Trebizond
14:45 - 15:00	Dr. Öğr. Üyesi Yusuf Ziya KARAASLAN Tarih-i Lâri'ye Göre Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu
15:00 - 15:15	Dr. Öğr. Üyesi Sezai SEVİM Yıldırım Bayezid'in İstanbul Kuşatmaları
15:15 - 15:30	Öğr. Gör. Dr. Cihan YALVAR Deşt-i Kıpçak'tan Bizans Sarayına: Syrgiannes Paleologos Philanthropenos Komnenos (1290-1334)

I. OTURUM / Prof. Dr. Yusuf Oğuzoğlu Salonu Oturum Başkanı: Doç. Dr. İsmail YAŞAYANLAR	
14:15 - 14:30	Doç. Dr. Nilüfer ALKAN GÜNAY Bursa Subaşısına Ne Oldu? 17. Yüzyıldan 18. Yüzyıla Bursa Şehrinin Güvenliği
14:30 - 14:45	Doç. Dr. Zülkif DAĞLI Tanzimat Dönemi İdari Reformlarının Taşraya Yansıması: Çorum Örneği
14:45 - 15:00	Hasan SOYGÜZEL Osmanlı Devleti'nde Belediye Sisteminin Gelişimi ve Yalova Belediyesi'nin Kuruluş Tarihi
15:00 - 15:15	Doç. Dr. İsmail YAŞAYANLAR Üç Kaza, Üç Mahalle, Üç Köy: 1844 Senesinde Gemlik, Mudanya ve Kite Kazalarındaki Rum Mahalleleri ile Müslüman Köylerinin Ekonomik Yapıları Üzerine Bir Karşılaştırma
15:15 - 15:30	Nuri YILDIZ Bursa'nın Depremselliği ve 1855 Kıyamet-i Suğra: Tarihsel ve Jeolojik Bir İnceleme

15:30-15:45	Ara
-------------	-----

II. OTURUM / Prof. Dr. Halil İnalçık Salonu Oturum Başkanı: Prof. Dr. Hatice ŞAHİN	
15:45 - 16:00	Prof. Dr. Hatice ŞAHİN Kırım Tatarlarında Dergicilik ve Kalgay Dergisi
16:00 - 16:15	Prof. Dr. Ali AKAR Türkçenin Yazı Dili Olmasında Tarihi Etkenler
16:15 - 16:30	Prof. Dr. Bülent BAYRAM Atatürk Özel Kitaplığında Bir Çuvaşça-Rusça Sözlük Çevirisi - Çuvaş Söz Kökleri Lügati Üzerine Değerlendirmeler
16:30 - 16:45	Prof. Dr. Asiye Mevhibe COŞAR Osmanlı Türkçesinden Günümüze Alfabe Tartışmalarına Dair Güncel Bir Literatür Analizi
16:45 - 17:00	Nihat Can GÜNGÖR İsmail Gasprıralı'nın Hayatı, Fikirleri ve Faaliyetleri

II. OTURUM / Prof. Dr. Yusuf Oğuzoğlu Salonu Oturum Başkanı: Prof. Dr. Behçet Kemal YEŞİLBURSA	
15:45 - 16:00	Prof. Dr. Behçet Kemal YEŞİLBURSA Türk Tarihine ve Tarih Yazımına Katkı Yapan Bir Portre: Dr. Feroze Abdullah Khan Yasamee
16:00 - 16:15	Prof. Dr. Nesrin KARACA Balkan Coğrafyası Yazarlarının Kaleminden Yansıyan 'Cem Sultan' İzlekleri
16:15 - 16:30	Dr. Eduart CAKA Halil İnalçık'ın Arnavutluk Üzerindeki Çalışmaları ve Arnavut Tarihçiliğine Etkisi
16:30 - 16:45	Dr. Nergis İMAMOĞLU Osmanlı Devleti'nde Gayrimüslimlerin İç Örgütlenmesine Dair Yeni Bilgiler: Bulgar Cemaat İdaresi(Obştina) Örneği
16:45 - 17:00	Dr. Yusuf Sabri ŞİMŞEK Osmanlı Maarif Nazırlarının Dil Yetkinlikleri Üzerine Bir Değerlendirme
17:00-17:15	Ara

III. OTURUM / Prof. Dr. Halil İnalçık Salonu Oturum Başkanı: Prof. Dr. Uğur BİLGİLİ	
17:15 - 17:30	Prof. Dr. Uğur BİLGİLİ & Dr. Sinem Zere TAŞKIN Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyeti'ne Tarım Tarihi
17:30 - 17:45	Prof. Dr. Sertaç DOKUZLU & Muqbel Ahmed ABDULLAH Osmanlı Döneminde Tarım Kredi Kooperatifçiliği
17:45 - 18:00	Elif ERBEK BOZABA & Prof. Dr. Serkan GÜRLÜK Osmanlı Devleti'nden Günümüze Devlet Üretim Çiftlikleri
18:00 - 18:15	Elif KOÇ ALİBAŞOĞLU & Şeyma Alime BAKIRCI & Prof. Dr. Ömer Utku ÇOPUR & Doç. Dr. Perihan YOLCI ÖMEROĞLU Gıda Güvenliğinin Tarihsel Gelişimi
18:15 - 18:30	Merve KOÇ & Prof. Dr. Sertaç DOKUZLU & David NTAWUGURANIRIMANA Osmanlı Döneminden Günümüze Bursa İli Yöresel Ürünleri

III. OTURUM / Prof. Dr. Yusuf Oğuzoğlu Salonu Oturum Başkanı: Prof. Dr. Lyubomir MIKOV	
17:15 - 17:30	Prof. Dr. Lyubomir MIKOV Bulgaristan'da Osmanlı Baruthaneleri (19. yüzyıl)
17:30 - 17:45	Prof. Dr. Orlin SABEV Batı Avrupa'daki Çağdaşlarının Yazılarında Mütferrika Matbaası
17:45 - 18:00	Arş. Gör. Dr. Mustafa DAĞ Reji Kolcularının Yanya Vilayeti'ndeki Usulsüzlüklerine Dair Bazı Tespitler (1883-1912)
18:00 - 18:15	Ömer Faruk ATILGAN İttihatçı Fedailiğin Cumhuriyet Ordu Pratiklerine Mirası ve Yakup Cemil Sembolü
18:15 - 18:30	Nurefşan KARADAĞ Sultan Abdülaziz'in Şifa Talebine Bursa'dan Gelen Yanıt: Çitli Maden Suyu
19:30	Gala Yemeği

28 Temmuz 2024 Pazar	Yalova Ticaret ve Sanayi Odası
-------------------------	--------------------------------

I. OTURUM / Prof. Dr. Halil İnalçık Salonu Oturum Başkanı: Doç. Dr. Hacer KARABAĞ ARSLAN	
09:00 - 09:15	Prof. Dr. Odile MOREAU Live and Die in Exile: Ex- Sultan Vahdettin's Exile and his Entourage (November 1922-May 1926)
09:15 - 09:30	Doç. Dr. Hacer KARABAĞ ARSLAN Kurtuluş Savaşı Propaganda Stratejilerinde Osman Gazi Örneği ve Sofoklis Venizelos İddiaları
09:30 - 09:45	Öğr. Gör. Dr. Nazire DOĞAN Hüseyin Rauf (Orbay) Bey'in Hindistan'da Verdiği Konferanslar ve Yankıları
09:45 - 10:00	Öğr. Gör. Dr. Sercan ALABAY Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşunun Fransız Basınındaki Yankıları
10:00 - 10:15	İsmet KARAHAN & Eda Nur AYDOĞDU Bursa Organize Sanayi Bölgesi: Kuruluş Süreci ve Şehir Üzerindeki Etkileri

I. OTURUM / Prof. Dr. Yusuf Oğuzoğlu Salonu**Oturum Başkanı: Doç. Dr. Gürhan YELLİCE**

09:00 - 09:15	Doç. Dr. Gürhan YELLİCE Birinci Dünya Savaşı ve On İki Ada: İtalya'nın On İki Adayı İlhakı ve Yunanistan'ın Tepkisi
09:15 - 09:30	Dr. Georgios LIMANTZAKIS Cretan Muslims during the Late Autonomous Period, from the Young Turk Revolution to Union with Greece, 1908-1913
09:30 - 09:45	Doç. Dr. Metin MENEKŞE Göç Tarihi Araştırmalarında Hatıratın Değeri: Girit Göçmeni Ali Nihânî'nin Hatıratı ve Söyledikleri
09:45 - 10:00	Doç. Dr. Bülent ÇELİK XVII. Yüzyılda Osmanlı Savunması Açısından Ege Denizi'ndeki Bazı Adaların Önemi
10:00 - 10:15	Dr. Öğr. Üyesi İsmail ASOĞLU Osmanlı Devleti Açısından Bir Liman Kentinin Gayri Ticarî Önemi: Trieste (1850-1915)
10:15 - 10:30	Ara

II. OTURUM / Prof. Dr. Halil İnalçık Salonu**Oturum Başkanı: Doç. Dr. Muhammed CEYHAN**

10:30 - 10:45	Doç. Dr. Muhammed CEYHAN Bursa Şer'iyye Sicillerinin Kaynak Değeri: Değişim ve Süreklilik Bağlamında Diplomatik ve Muhteva Özelliklerinin Genel Bir Analizi
10:45 - 11:00	Prof. Dr. Vedat TURĞUT Fâtih'in İstanbul'unda Bir Zeyniyye Şeyhi: Âşıkpaşazâde ve Maktul Atik Mimar Sinan İlişkisi Üzerinden Bir Âşıkpaşazâde Okuması
11:00 - 11:15	Prof. Dr. Valentin KITANOV Between the Sultan's Order and the Grand Mufti's Fatwa: Tobacco in the Seventeenth-Century Ottoman Empire
11:15 - 11:30	Dr. Öğr. Üyesi Vahdet TARAKÇI Kazak-Türk İlişkileri Tarihinin Başlangıç Kaynakları
11:30 - 11:45	Büşra YAŞAR İnegöl'de Sosyal Hayat: C 226 Numaralı Şer'iyye Siciline Göre

II. OTURUM / Prof. Dr. Yusuf Oğuzoğlu Salonu**Oturum Başkanı: Doç. Dr. Ali ÖZCAN**

10:30 - 10:45	Doç. Dr. Ali ÖZCAN & Doç. Dr. Selçuk SEÇKİN Yalova'da Yeni Tespit Edilen Tarihi Yol ve Köprüler
10:45 - 11:00	Rumen IVANOV & Rosen IVANOV Plovdiv'deki Muradiye (Cümaya) Camii Hamamı Kazıları
11:00 - 11:15	Dr. Öğr. Üyesi Esra SAYIN Yalova Kara Kilise ve Yeniden İşlevlendirme Önerileri
11:15 - 11:30	Batuhan YILDIZ Kılıç mı Yoksa Bıçak mı? Yatağan Silahı Üzerine Arşiv Belgeleri ve Teknik Bilgiler Işığında Yeni Bir İsimlendirme ve Sınıflandırma Çalışması
11:30 - 11:45	İbrahim BÜYÜK Kağından Otomobile: Bursa'da Otomotiv Tarihi
12:00 - 13:00	Öğle Yemeği

III. OTURUM / Prof. Dr. Halil İnalçık Salonu**Oturum Başkanı: Doç. Dr. M. Fatih ÇALIŞIR**

13:15 - 13:30	Doç. Dr. M. Fatih ÇALIŞIR Bir Yılı Dolduran Afet ve Felaketler: Târih-i Gilmânî'de 1070/1660 Yılı Anlatısı
13:30 - 13:45	Doç. Dr. Mustafa ÖKSÜZ Kudüs'ün Kuraklıkla İmtihanı (XVI. Yüzyıl)
13:45 - 14:00	Dr. Serkan KEÇECİ Avrasya'nın Soğuyan Sınırları: Küçük Buzul Çağ'ın Osmanlı-İran Hudut Bölgesine Etkisi
14:00 - 14:15	Sadık Müfit BİLGE XV.-XVIII. Yüzyıllarda Osmanlı İmparatorluğu'nda Çeltik Tarımı (Mülkiyet İlişkileri, Üretim, Teknikler, Çevresel Etkiler)
14:15 - 14:30	Ülkü Meltem ÜNER Bursa'nın Kırsal Mahallelerinde Mutfak Kültürü ve Yeme-İçme Alışkanlıklarının Dönüşümü

III. OTURUM / Prof. Dr. Yusuf Oğuzoğlu Salonu
Oturum Başkanı: Doç. Dr. Ahmet BÜYÜKAKSOY

13:15 - 13:30	Doç. Dr. Ahmet BÜYÜKAKSOY Türk Hâkimiyeti Altında Yalova'nın Kronolojisi
13:30 - 13:45	Öğr. Gör. Dr. Yasin ÖZDEMİR Demokrat Parti Dönemi Şehirleşmesi: Daniel Lerner'in Saha Çalışması
13:45 - 14:00	Dr. Öğr. Üyesi Uğur DEMİRBAĞ Yalova İlyasköy'de Geleneksel Konutların Mimarîsine Genel Bir Bakış
14:00 - 14:15	Yakup Bilgin KOÇAL Kapitalizmin Kıyı Kasabası: Yalova
14:15 - 14:30	Arş. Gör. Burak ALTUNSOY Osmanlı Son Döneminde Yalova'da Afetler

14:30 - 14:45	Ara
---------------	-----

IV. OTURUM / Prof. Dr. Halil İnalçık Salonu
Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ulvi KESER

14:45 - 15:00	Prof. Dr. Ulvi KESER Doğu Akdeniz'de Kıbrıs ve İntelijans Bağlamında Stratejik Önemi
15:00 - 15:15	Doç. Dr. Faiq ELEKBERLİ Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşunda Azerbaycan Türk Aydınlarının Fikri ve Emeli Çalışmaları
15:15 - 15:30	Doç. Dr. Gül ÇAKIR Osmanlı'dan Erken Cumhuriyet Dönemi'ne Türk Kadınının Sosyalizasyonu
15:30 - 15:45	Doç. Dr. Nilgün Nurhan KARA Cumhuriyetin İlk Yıllarında Romanya Gazetesinde Türklerin Eğitim Meseleleri
15:45 - 16:00	Lamiye ORUJOVA Mehmet Emin Resulzade ve Mustafa Kemal Atatürk'ün Türk Kadınına Tanıdığı Siyasal Haklar ve Bu Hakların Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi

IV. OTURUM / Prof. Dr. Yusuf Oğuzoğlu Salonu
Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Ahmet GÜLENC

14:45 - 15:00	Dr. Öğr. Üyesi Ahmet GÜLENC Köylü Terekelerine Göre XIX. Yüzyılın Ortalarında Diyarbakır Kırsalında Sosyal ve Ekonomik Hayat
15:00 - 15:15	Dr. Yahşihanım NESİROVA Selmas Şehrinin Sosyo-Politik Durumu Osmanlı Arşiv Belgelerinde (XVIII. – XX. Yüzyılın Başları)
15:15 - 15:30	Doç. Dr. Güler KAFKAZLI 18. Yüzyılda Osmanlı Hakimiyetindeki Marağa ve Soyukbulak Şehirlerinin Ekonomik Durumu
15:30 - 15:45	Prof. Dr. Abdullah EKİNCİ & Berna TORKAK Halep Ayniyat Defterlerine Göre Urfa (1866-1879)
15:45 - 16:00	Sevda OCAKTAN Osmanlı Devleti'nde Mahalleler ve Gayrimüslim Komşular (1641-1651 Antep Sicilleri Işığında)

16:15 - 16:30	Ara
---------------	-----

V. OTURUM / Prof. Dr. Halil İnalçık Salonu
Oturum Başkanı: Prof. Dr. Kenan Ziya TAŞ

16:15 - 16:30	Prof. Dr. Kenan Ziya TAŞ Anonim Tevârih-i Âl-i Osmanlarda Osmanlı Kuruluş Dönemi ile İlgili Anakronizm
16:30 - 16:45	Doç. Dr. Muhsin ÖNAL Misyoner Tilmann Conkling Trowbridge'in Gözüyle Osmanlı Türklerinin Erken Tarihi
16:45 - 17:00	Arş. Gör. Fatma ÖKSÜZ Batı Anadolu Misyonunda Görev Yapan Kadın Misyonerler ve Faaliyetleri: Bursa Örneği (1850-1900)
17:00 - 17:15	Arş. Gör. Buşra KOÇASLAN Osmanlı Tarih Yazımında Kaynak Kullanımı: Hoca Hüseyin'in Bedâyi'ü'l-Vekâyi' İsimli Eserinin Kaynakları
17:15 - 17:30	Betül YEŞİL Anadolu Selçuklu Tarihinin İlk Yerli Kaynaklarından Kadı Burhâneddin-i Anevî'nin Enîsü'l-Kulüb İsimli Eseri

V. OTURUM / Prof. Dr. Yusuf Oğuzoğlu Salonu Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Zeynep AKAN YETİŞİR	
16:15 - 16:30	Dr. Öğr. Üyesi Zeynep AKAN YETİŞİR Mecmû'atü'l-Letâif Sandûkatü'l-'Avârîf': 18. Yüzyıl Osmanlı Arazi Hukukuna Bir Nevâzil'den Bakmak
16:30 - 16:45	Doç. Dr. Galip ÇAĞ 16. Yüzyılın İkinci Yarısında Anadolu'da Kallab Sorunu ve Osmanlı İdaresi'nin Aldığı Tedbirler (1565-1591)
16:45 - 17:00	Dr. Öğr. Üyesi Yasemin KURTOĞLU Osmanlı Devleti'nde Suçlular Üzerindeki Devlet Denetiminin Bir Uzantısı Olarak Zaptiye Nezareti Altında Bulundurulma Cezası
17:00 - 17:15	Arş. Gör. Dr. Halil İŞILAK 4. Murad'ın Bağdat Kuşatmasıyla İlgili Nûh Efendi'nin Şi'ler Aleyhine Fetvası ve Bir Şi' Âlimin Bu Fetvaya Yönelik Reddiyesi
17:15 - 17:30	Zümrüt TAŞ ÜSKÜL Teâvün Cemiyetleri'nin Kimsesiz Çocuklara Dair Hizmetleri (1908-1918)

17:30 - 17:45	Ara
---------------	-----

VI. OTURUM / Prof. Dr. Halil İncalcık Salonu Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ali Fuat BAYSAL	
17:45 - 18:00	Prof. Dr. Ali Fuat BAYSAL & Arş. Gör. Özgenur ŞEKER Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Kalem İşi Tezyînatı
18:00 - 18:15	Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Zehra SAYIN Osmanlı Klasik Dönem Tezhiplerinin Cumhuriyet Dönemi Tezhiplerine Etkisi
18:15 - 18:30	Öğr. Gör. Şerife ÇAKIR & Öğr. Gör. Nihat KAĞNICI Osmanlı'dan Cumhuriyet Dönemine Hattat Hamid Ayaç'ın Kartvizit Tasarımları
18:30-18:45	Ayşe Nesibe EFE Türk-İslâm Sanat Tarihinde Motiflerin Evrenselliği Tezi: Emel Esin'in Türk Sanatında İkonografik Motifler Başlıklı Eseri Perspektifinde

VI. OTURUM / Prof. Dr. Yusuf Oğuzoğlu Salonu Oturum Başkanı: Doç. Dr. Selçuk SEÇKİN	
17:45 - 18:00	Safiye Işıl KARATUTLU & Prof. Dr. Mehmet Suat BAL Arşiv Belgelerine Göre II. Abdülhamit Döneminde Tarih Ders Kitabı Olan Muhtasar-ı İslam ve Tarih-i Osmanî Kitaplarının Yasaklanması
18:00 - 18:15	Öğr. Gör. Dr. Yunus Emre AYDIN Kırım'ı Anakaraya Bağlamak: Rus İmparatorluğu'nun Kırım'daki Demiryolu Projeleri
18:15 - 18:30	Dr. Öğr. Üyesi Onur ÇAPAR Fransız Diplomatik Belgelerine Göre Osmanlı Devleti'nin Karadeniz ve Doğu Anadolu'daki Madenleri
18:30-18:45	Yasemin AYYILDIZ Maltepe Askeri (Asâkir-i Mansûre) Hastanesi (1827-1922)

29 Temmuz 2024 Pazartesi	Gezi Programı
-----------------------------	----------------------

09:00 - 15:00	Yalova Bonsai Müzesi
	Karaca Arboretum Canlı Ağaç Müzesi
	Yürüyen Köşk
	Kara Kilise Ziyareti
	Çobankale Kazı Alanı

Halil İnalçık, Yusuf Oğuzoğlu ve Yalova Üzerine

Özer ERGENÇ

Özet

Halil Hoca, yüksek öğrenim hayatımın her döneminde benim öğretmenim olmuştur. Osmanlı Tarihi konusundaki bilgimin tamamını kendisinden öğrendim ve doktoramı onun yanında tamamladım. Bu, benim en büyük şansımdır. "Tarih" in ne olduğunu, "tarih araştırmasının nasıl yapılacağını ve bir tarih anlatısının nasıl kurulacağını" Halil Hoca olmasaydı anlayamazdım. Yalova, Halil Hoca'dan "tarihçiliği" öğrenme sürecimde özel bir yere sahiptir. Bu sebeple Yalova, hocamla özdeşleşmiştir.

Yusuf Oğuzoğlu ise benim için büyük değer taşıyan ikinci isimdir. Elli yılı aşan arkadaşlığımızın ardından onu kaybetmek, Halil Hoca'nın ebediyete intikali kadar beni derinden üzmüştür. Yusuf olmasaydı, ben "tarihçiliği" çoktan bırakırdım. Hem Halil Hoca hem de Yusuf, beni her faaliyetin içine çekmiştir. Bu açıdan Yalova, benim için ayrı bir öneme sahiptir.

Bu konuşmada, Yalova bağlamında Halil Hoca ve Yusuf Oğuzoğlu ile ilgili düşüncelerimi ve duygularımı sizlere aktaracağım.

On Halil İnalçık, Yusuf Oğuzoğlu, and Yalova

Abstract

Professor Halil Inalcik has been my mentor throughout every stage of my higher education. I learned everything I know about Ottoman History from him and had the privilege of completing my PhD under his guidance. This has been my greatest fortune. Without Professor Inalcik, I would not have understood what "history" is, and "how to conduct historical research, or how to construct a historical narrative". Yalova holds a special place in my journey of learning "historical studies" from Professor Inalcik. For this reason, Yalova is synonymous with my mentor.

Yusuf Oğuzoğlu is another person of great significance to me. Losing him after a friendship spanning over fifty years has been as deeply sorrowful as the passing of Professor Inalcik. If it weren't for Yusuf, I would have abandoned "historical studies" long ago. Both Professor Inalcik and Yusuf involved me in every activity and provided immense support. In this context, Yalova holds a unique importance for me.

In this speech, I will convey my thoughts and feelings regarding Professor Halil Inalcik and Yusuf Oğuzoğlu within the context of Yalova.

Kuruluş Devri Osmanlı Denizciliği ve Halil İnalıcık

İdris BOSTAN

Özet

Milletlerin devlet olma süreçlerinde coğrafyanın önemi aşikardır. Coğrafyası denizlere ulaşan ve deniz aşan devletler ancak büyük imparatorluklara dönüşmüştür. Tarihin her döneminde denizler birleştirici özelliklerinden dolayı medeniyetleri birbirine yaklaştıran, kültür alışverişini sağlayan sosyal, ekonomik ve teknik alanlarda meydana gelen gelişmeleri yaygınlaştıran, devletlerarası siyasal ilişkileri düzenleyen önemli bir unsur olmuştur. Osmanlılar kuruluş döneminden itibaren sahil bölgelerine ulaştıkça denizlerin önemini görerek donanmalar kurmaya ve topraklarını denizden korumaya başladı. İlk olarak Marmara sahillerinde başlayan bu süreç kısa zamanda bir taraftan İzmit'ten Gelibolu'ya kadar uzanırken diğer taraftan İstanbul Boğazı'nın Karadeniz kıyılarına ulaştı.

Özellikle Yıldırım Bayezid dönemi, denizciliğin teşkilatlanması bakımından önemlidir. Bu sırada İzmit, Karamürsel-Yalova bölgesi, Gemlik, Edincik ve Gelibolu tersaneleri bölgede denizciliğin gelişmesinin ilk üsleri olmuştur. Halil İnalıcık Hoca bunlardan Gelibolu ve Edincik üzerine araştırmalar yaparak kıymetli değerlendirmelerde bulundu. Bu dönem Osmanlı denizciliği başta Karesi olmak üzere Batı Anadolu denizci beyliklerinden etkilendi ve destek gördü.

İstanbul'un fethinden önce Anadolu-Rumeli arasında kara ordularının her iki tarafa taşınmasında donanmanın rolü ve İstanbul kuşatmasında deniz tarafından şehrin ablukaya alınmasının fetihteki payı oldukça önemlidir. Bütün bu süreçte donanmanın sayıca ve teşkilat olarak yapılanmasını büyük ölçüde tamamlaması dikkat çekmektedir. Fatih'in donanmanın geliştirilmesine verdiği önem sayesinde Osmanlılar nihayet bir deniz imparatorluğuna kavuşmuştur.

Anahtar Kelimeler: Denizcilik, Yıldırım Bayezid, II. Mehmed, Gelibolu, Gemlik

Ottoman Maritime in the Foundation Period and Halil İnalıcık

Abstract

The importance of geography in the process of nations becoming states is obvious. States whose geography reached and crossed the seas only turned into great empires. In every period of history, seas have been an important element that brings civilizations closer to each other due to their unifying feature, ensures cultural exchange, disseminates developments in social, economic, and technical fields, and regulates interstate political relations. As the Ottomans reached the coastal regions from the foundation period onwards, they realized the importance of the seas and started to establish navies and protect their lands from the sea. This process, first started on the Marmara coast, soon extended from Izmit to Gallipoli on the one hand and reached the Black Sea shores of the Bosphorus on the other.

Especially the period of Yıldırım Bayezid is significant in terms of the organization of the maritime. Meanwhile, Izmit, Karamürsel-Yalova region, Gemlik, Edincik and Gallipoli shipyards became the first bases of maritime development in the region. Halil İnalıcık made valuable evaluations by doing research on Gallipoli and Edincik. In this period, Ottoman seafaring was influenced and supported by the western Anatolian maritime principalities, especially Karesi.

The role of the navy in transporting land armies to both sides between Anatolia and Rumelia before the conquest of Istanbul and the blockade of the city by the sea during the siege of Istanbul played a very important role in the conquest. It is noteworthy that the navy has largely completed its structuring in terms of numbers and organization throughout the process. Owing to the importance given by Mehmed the Conqueror to the development of the navy, the Ottomans finally has become a maritime empire.

Keywords: Maritime, Yildirim Bayezid, Mehmed II, Gallipoli, Gemlik

Kocaeli Bölgesi Harekât-ı Milliyeye Nasıl Katıldı? (1919)

Haluk SELVİ

Özet

4 Mart 1919'da kurulan Damat Ferit Hükümeti, Anadolu'da İtilaf Devletleri işgallerine karşı kurulmuş olan kuvayı milliyeye birliklerini ve müdafaa-i hukuk cemiyetlerini ülkenin geleceği açısından zararlı olarak değerlendirerek bunlara karşı etkin tedbirler almış, Mustafa Kemal Paşa'nın Heyet-i Temsiliye Reisi olarak topladığı Sivas Kongresi'ni engellemek için çeşitli tedbirler almıştır. Heyet-i Temsiliyeyi Anadolu'da etkin kılmak için Ali Galip'in faaliyetlerini bir fırsat olarak gören Mustafa Kemal Paşa, Anadolu'daki bütün resmi ve askeri makamların İstanbul ile haberleşmeyi keserek Sivas'ta Heyet-i Temsiliye ile irtibata geçmesini istemiş, yine bu makamların ve müdafaa-i hukuk merkezlerinin Damat Ferit Hükümeti'nin istifası için İstanbul'a telgraf göndermelerini istemiştir. 12 Eylül-2 Ekim tarihleri arasında birçok askeri ve mülki makam İstanbul ile bağlantıyı keserek Sivas'a tabi olmuş, Damat Ferit Paşa'nın istifası için İstanbul'a telgraflar göndermişlerdir. İzmit Mutasarrıflığına tabi olan Adapazarı, Kandıra, Yalova, Karamürsel, Geyve ve Hendek kazalarının Sivas merkezli Heyet-i Temsiliye tabi olmaları çık sıkıntılı olmuş; Mustafa Kemal Paşa, İzmit, Adapazarı ve Yalova'da etkin tedbirler alarak bu geçişi temin edebilmiştir.

Bu tebliğimizde arşiv belgeleri ışığında Kocaeli Yarımadası'nda Millî Mücadele hareketinin en kritik döneminde bölge idarecilerinin ve müdafaa-i hukuk cemiyetlerinin nasıl hareket ettikleri ve İstanbul'un değil Anadolu'nun yanında nasıl yer aldıkları üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kocaeli Yarımadası, Ulusal Mücadele, İzmit Mutasarrıflığı, Adapazarı, Yalova

How Did the Kocaeli Region Join the National Movement? (1919)

Abstract

Founded on March 4, 1919, the Government of Damat Ferit took effective measures against the nationalist unions (kuvayı milliyeye) and defense-law societies (müdafaa-i hukuk cemiyeti) established in Anatolia against the occupation of the Entente States, considering them as harmful for the future of the country, and took various measures to prevent the Sivas Congress convened by Mustafa Kemal Pasha as the head of the Delegation of Representation (Heyet-i Temsiliye). Mustafa Kemal Pasha, who saw Ali Galip's activities as an opportunity to make the Delegation effective in Anatolia, asked all official and military authorities in Anatolia to stop communicating with Istanbul and to contact the Delegation in Sivas, and again asked these authorities and the centers of the law of self-defense to send telegrams to Istanbul for the resignation of the Government of Damat Ferit. Between September 12 and October 2, many military and civil authorities broke contact with Istanbul and became subordinate to Sivas and sent telegrams to Istanbul for the resignation of Damat Ferit Pasha. The subordination of Adapazarı, Kandıra, Yalova, Karamürsel, Geyve and Hendek, which were subject to the Izmit Mutasarrıflığı, to the Sivas-based Delegation was troublesome; Mustafa Kemal Pasha was able to ensure this transition by taking effective measures in Izmit, Adapazarı and Yalova.

In this paper, in the light of archival documents, we will examine how the regional administrators and defense law societies acted during the most critical period of the National Struggle movement in the Kocaeli Peninsula and how they sided with Anatolia rather than Istanbul.

Keywords: Kocaeli Peninsula, National Struggle, İzmit Mutasarrıflığı, Adapazarı, Yalova

Bir Bizans İmparatoru Neden Tarih Yazar: VI. İoannes Kantakuzenos'un "Historia"sı

Murat KEÇİŞ

Özet

Bizans İmparatorluğu'ndaki üst düzey kariyerine, İmparator III. Andronikos Palaiologos'un en yakın arkadaşı olarak *megas domestikos* (μέγας δομέστικος) ünvanıyla başlayıp 1347'de imparatorluk makamına kadar yükselen ve 1354'te tahttan feragat ederek Konstantinopolis'te bir manastıra İoasaph Khristodoulos (Ἰωάσαφ Χριστόδουλος) adını alarak keşiş olarak çekilen VI. İoannes Kantakuzenos'un (ΣΤ' Ἰωάννης Καντακουζηνός) yarım asra varan siyasi kariyeri gibi 1369 yılında tamamladığı Tarihler (Historiai) adlı eseri de araştırmacıların uzun zamandır ilgisini çekmektedir. Asker, meraklı bir entelektüel, devlet adamı, ilahiyatçı, imparator ve keşiş gibi çok yönlü bir kişilik olan Kantakuzenos, siyasi kariyerini kayda geçmesiyle oldukça ilginç bir figürdür. Otobiyografi olarak niteleyebileceğimiz eseri, Bizans tarihçiliğinin en kıymetli metinlerinden biri olarak görülmektedir. 1354 yılında tahttan çekildikten sonra uzun yaşamının son otuz yılını, yedi yıl gibi kısa bir süre işgal ettiği tahtın arkasında dönen siyasi tartışmaları takip ederek geçirmiştir. Bu özelliklerinin yanında soylu bir aileden gelmesi bir yana, önce Aydınolu Umur Gazi'nin çok yakın dostu ve müttefiki olması, daha sonra Orhan Gazi ile kızını evlendirmek suretiyle Osmanlı Beyliği ile ittifak yapması ve I. Murad'ın eşi Helana'nın dedesi olması sebebiyle Türk tarihi için de önemli bir siyasi kişilikle karşı karşıyayız. Biyografisi ve eserinin tarihsel değeri hususunda Bizans tarihçileri tarafından birçok araştırma yapılmış olmasına rağmen özellikle Enverî gibi Türkçe kaynaklar da kullanılmak suretiyle yeni araştırmalar yapılabilecek kadar çok farklı özelliklere sahip bu Bizans imparatoru ve tarihçisini tekrar ele almak faydasız bir girişim olmayacaktır. Bu çalışmada Kantakuzenos'un hayatı ve tarihçiliği üzerine kısa bir değerlendirme yapıldıktan sonra eserini neden ve hangi şartlarda kaleme aldığı sorusuna geniş bir çerçevede cevap aranacaktır.

Anahtar Kelimeler: VI. İoannes Kantakuzenos, Palaiologos, Andronikos, Bizans, Tarih.

Why a Byzantine Emperor Writes History: "Historia" of John VI Cantacuzene

Abstract

The *Histories of John VI Cantacuzene* (ΣΤ' Ἰωάννης Καντακουζηνός), who began his high-level career in the Byzantine Empire as the closest friend of Emperor Andronikos III Palaiologos with the title of *megas domestikos* (μέγας δομέστικος), rose to the imperial throne in 1347, abdicated in 1354, and retired to a monastery in Constantinople as a monk under the name of Joasaph Christodoulos (Ἰωάσαφ Χριστόδουλος). John VI Cantacuzene (ΣΤ' Ἰωάννης Καντακουζηνός), who abdicated in 1354 and retired to a monastery in Constantinople as a monk under the name of Joasaph, has long attracted the attention of researchers. Cantacuzene, a multifaceted personality as a soldier, a curious intellectual, statesman, theologian, emperor and monk, is an interesting figure for recording his political career. His autobiography is considered one of the most valuable texts in Byzantine historiography. After his abdication in 1354, he spent the last thirty years of his long life following the political debates behind the throne he occupied for a short period of seven years. In addition to his noble family background, he was also an important political figure in Turkish history, first as a close friend and ally of Umur Gazi of Aydınolu, then as an ally of the Ottoman Emirate by marrying his daughter to Orhan Gazi, and as the grandfather of Helana, the wife of Murad I. Although many studies have been conducted by Byzantine historians on his biography and the historical value of his work, it would not be a useless endeavour to revisit this Byzantine emperor and historian who has so many different characteristics that new research can be conducted by using Turkish sources such as Anwarî. In this study, after a brief evaluation of Cantacuzene's life and historiography, the question of why and under what conditions he wrote his work will be answered in a broad framework.

Keywords: John VI Cantacuzene, Palaiologos, Andronikos, Byzantine, History.

The city of Sinop: between the Ottomans, Sivas emirate, and the Empire of Trebizond

Dmitry KOROBAYNIKOV

Abstract

The Byzantine province of Paphlagonia was one of economically depressed regions, whose notorious poverty was mentioned by Pachymeres, who wrote at the beginning of the fourteenth century. However, during the s-called "beylikler era", the importance of Paphlagonia, or the lands between Bendeređli to Giresun, steadily increased. There we can find emirates of the Çobanoğulları, the Candaroğulları, the Pervaneoğulları, with some possessions of the members of the royal Seljuk dynasty. The historical sources suggest that the population migration took place in the direction towards the Ottoman possessions and from Kastamonu to Sinop at the beginning of the fourteenth century. This went side by side with activation of the Black Sea trade, but at the same time the emirs of the Candaroğulları, who eventually became masters of both Kastamonu and Sinop, had to face the expansion of the Ottomans and the state of Kadi Burhaneddin Ahmad of Sivas. Despite favourable ethnic and economic conditions, the rulers of Sinop failed to create a strong polity, which would be able to withstand the Ottomans and/or the armies of the rulers of Sivas.

Keywords: Candarogullari, Ottomans, Kadi Burhaneddin Ahmed, Sivas, Sinop, Rashideddin Fazlallah, Empire of Trebizond

Sinop Şehri: Osmanlılar, Sivas emirliği ve Trabzon İmparatorluğu arasında

Özet

On dördüncü yüzyılın başında yazan Pachymeres'in kötü Őöhretli yoksulluğundan bahsettiği Bizans eyaleti Paflagonya, ekonomik açıdan durgun bölgelerden biriydi. Ancak "beylikler devri" denen dönemde Paflagonya'nın ya da Bendeređli'den Giresun'a kadar olan sahanın önemi muntazaman arttı. Burada Çobanoğulları, Candaroğulları, Pervaneoğulları emirliklerinin yanı sıra Selçuklu hanedanı üyelerinin bazı mülklerini bulabiliriz. Tarih kaynakları 14. asrın başlarında nüfus göçünün Osmanlı ülkesine ve Kastamonu'dan Sinop'a doğru gerçekteŐtiđini belirtmektedir. Bu, Karadeniz ticaretinin canlanmasıyla paralel gitti; ama aynı zamanda hem Kastamonu'nun hem de Sinop'un hâkimleri olan Candarođlu emirleri Osmanlıların genişlemesi ve Kadı Burhaneddin Ahmed'in Sivas'taki devletiyle yüzleşmek zorunda kaldılar. Elverişli etnik ve ekonomik koşullara rağmen Sinop hâkimleri Osmanlılara ve/veya Sivas hükümdarlarının ordularına karşı koyabilecek güçlü bir siyaset yaratmakta başarısız oldular.

Anahtar Kelimeler: Candarogulları, Osmanlılar, Kadı Burhaneddin Ahmed, Sivas, Sinop, ReŐidüddin Fazlallah, Trabzon İmparatorluğu

Târîh-i Lârî'ye Göre Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu

Yusuf Ziya KARAASLAN

Özet

Mir'âtü'l-edvâr ve Mirkâtü'l-ahbâr yahut diğer adıyla *Târîh-i Lârî*, Lâristan menşeli olup Bâbürlü idaresi altındaki Kuzey Hindistan'da bulunduktan sonra Osmanlı topraklarına gelen âlim Muslihu'd-dîn Muhammed-i Lârî tarafından kaleme alınmıştır. Genel bir dünya tarihi özelliğindeki kronik, insanın yaratılışından Osmanlı sultanı I. Süleyman (r. 926-974/1520-1566) dönemine kadar meydana gelen hadiseleri ihtiva etmektedir. İki cilt hâlinde Farsça telif edilen bu eser, Veziriazam Rüstem Paşa'nın (ö. 968/1561) entelektüel çevresine intisap etmeyi başaran müellif tarafından Sultan II. Selim'in (974-982/1566-1574) veziriazamı Sokollu Mehmed Paşa'ya ithaf edilmiştir. Bir diğer Osmanlı veziriazamı Hoca Sa'du'd-dîn Efendi'nin *Tâcü't-tevârih*'i yazmasına dolaylı olarak etkide bulunan *Târîh-i Lârî*, Osmanlı tarih kaynakları arasında nispeten ihmal edilmiş durumdadır. Eserin muhtelif kütüphane ve koleksiyonlarda mufassal ve muhtasar olmak üzere pek çok nüshası bulunmaktadır. Bir mukaddimeyi takiben on bâb hâlinde tanzim edilen *Târîh-i Lârî*'nin onuncu ve son bölümünde Osmanlı Devleti'nin Kanuni Sultan Süleyman'ın 974/1566'daki ölümüne kadarki siyasî tarihine yer verilmiştir. Eserin Osmanlı tarihi kısmı, devletli bir hâmi bulmak amacıyla Osmanlı başkentine gelen Fârs yöresi kökenli bir âlimin bu devletin kuruluşuna ilişkin bakışını ortaya koyması açısından bilhassa dikkate değerdir. Bu tebliğde kuruluş devrini anlatan Osmanlı kroniklerine kısaca değinilmiş, Muslihu'd-dîn Lârî'nin hayatı ve eserleri, özellikle *Târîh-i Lârî* ve bu eserin yazma nüshaları hakkında genel bir tanıtım yapılmış, *Târîh-i Lârî*'de yer alan Proto-Osmanlılar, Osman Gazi ve Orhan Gazi devirlerine dair aktarımlar söz konusu eserin kaleme alındığı yıla kadar telif edilmiş Osmanlı kronikleriyle mukayese edilmiş ve böylece müellifin eserin bu bölümünü telif ederken hangi Osmanlı tarihlerinden istifade etmiş olabileceği sorusuna yanıtlar aranmıştır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlılar, Osmanlı Devleti'nin kuruluşu, Osmanlı kronikleri, *Mir'âtü'l-edvâr* ve *Mirkâtü'l-ahbâr*, *Târîh-i Lârî*

The Foundation of the Ottoman State According to *Tārīkh-e Lārī*

Abstract

Mir'āt al-adwār wa Mirkāt al-ahbār or also known as *Tārīkh-e Lārī* is a general history written by the scholar Musliḥ al-dīn Muhammad al-Lārī, who originating from Lārestān and coming to Ottoman lands after being in Northern India under Mughal rule. This chronicle, which has a general world history feature, covers the events that took place from the creation of man to the period of the Ottoman sultan Suleimān I (r. 926-974/1520-1566). This work, written in Persian in two volumes, was prepared by the author who managed to belong to the intellectual circle of Grand Vizier Rustam Pasha (d. 968/1561) and was dedicated to Sokollu Mehmed Pasha, grand vizier of Selīm II (r. 974-982/1566-1574). *Tārīkh-e Lārī*, which indirectly influenced writing to another Ottoman grand vizier *Khodja Sa'd al-dīn Efendi's Tādī al-tawārīkh*, has been relatively neglected among Ottoman history sources. There are many copies of the manuscript, both detailed and abbreviated, in various libraries and collections. The tenth and last section of *Tārīkh-e Lārī*, which is arranged in ten chapters following an introduction, covers the political history of the Ottoman State until the death of Suleiman the Magnificent in 974/1566. The Ottoman history part of the work is particularly noteworthy as it contains the ideas of a Persian scholar who came to the Ottoman capital to find a puissant patron, regarding the establishment of this state. This paper briefly touches upon the Ottoman chronicles describing the founding period, makes a general introduction about Musliḥ al-dīn Muhammad al-Lārī, his works, especially *Tārīkh-e Lārī* and its manuscripts, compares the accounts of the Proto-Ottomans, Osman Gazi and Orhan Gazi periods in *Tārīkh-e Lārī* with the Ottoman chronicles up to the year when the work was written and thuswise seeks answers to the question of which Ottoman chronicles the author might have used while composing this part of his work.

Keywords: Ottomans, Foundation of the Ottoman Empire, Ottoman chronicles, *Mir'āt al-adwār wa Mirkāt al-ahbār*, *Tārīkh-e Lārī*

Yıldırım Bayezid'in İstanbul Kuşatmaları

Sezai SEVİM

Özet

Sultan I. Murad'ın oğlu olan Yıldırım Bayezid, babasının 1389 yılında Kosova'da şehit olmasının ardından tahta oturup Osmanlı Devleti'ni yönetmeye başlamıştır. O yıllardan itibaren Doğu Roma İmparatorluğu'nun başkenti olan Kostantiniye'yi ele geçirmek tavrını odaya koymuş ve kuşatma hareketine girişmiştir. 1391 yılında gerçekleştirdiği kuşatmasını Selanik şehrinin sıkıntısı sebebiyle kaldırmak zorunda kalmıştır. Çok geçmeden 1394 yılında başlattığı kuşatmasını Macarların başlattığı saldırılar sebebiyle kaldırmak mecburiyetinde kalmıştır. İki yıl sonra 1396 yılında başlattığı kuşatmayı, Haçlı ordularının Niğbolu'ya saldırılarını bertaraf etmek için kaldırmak durumunda kalmıştır. Ertesi yıl 1397 yılında başlattığı kuşatmayı, Anadolu tarafında Karamanoğlu'nun yaptığı saldırıları bertaraf etmek için kaldırmak kaçınılmaz olmuştur. 1399 yılında tekrar başlattığı kuşatmayı ise doğudaki Timur saldırılarını durdurabilmek için kaldırmak tek yol olmuştur. Dokuz yıl gibi kısa sürede beş ayrı kuşatma ile Yıldırım, ismiyle müsemma bir davranış göstermiştir. Bu tebliğde Yıldırım'ın bu kuşatmaları etraflı bir şekilde değerlendirilip tahlil edilerek bazı sonuçlara ulaşılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yıldırım Bayezid, İstanbul, Osmanlı kuruluş devri, Bizans İmparatorluğu, kuşatma

Yıldırım Bayezid's Istanbul Sieges

Abstract

Yıldırım Bayezid, the son of Sultan Murad I, sat on the throne and began to rule the Ottoman Empire after his father was martyred in Kosovo in 1389. From those years on, he set out to capture Constantinople, the capital of the Eastern Roman Empire, and began siege movement. He had to cancel the siege which he carried out in 1391 due to the problem of Thessaloniki. Soon, he had to abort the siege he began in 1394 by the reason of the attacks launched by the Hungarians. Two years later, in order to eliminate the attacks of the Crusader armies on Nicopolis, he had to cancel the siege he had started in 1396. The following year, it became inevitable to abort the siege he started in 1397 in order to eliminate the attacks made by Karamanids on the Anatolian side. Canceling the siege, which was restarted in 1399, was the only way to stop the Timurid attacks in the east. Yıldırım, with five separate sieges in as little as nine years, showed a behavior true to her name. In this paper, these sieges of Yıldırım be evaluate and analyzed in detail and some conclusions will be reached.

Keywords: Yildirim Bayezid, Istanbul, Foundation period of the Ottoman Empire, Byzantine Empire, siege

Deşt-i Kıpçak'tan Bizans Sarayına: Syrgiannes Paleologos Philanthropenos Komnenos (1290-1334)

Cihan YALVAR

Özet

Kuman-Kıpçakların, Bizans kaynakları tarafından ilk kez zikredilmeleri 1078 yılına tarihlendirilmekle beraber onların imparatorluk ordusunda yer almaları ise I. Aleksios Komnenos dönemi ile başlatılmaktadır. Kuman-Kıpçakların Bizans İmparatorluğunda yer almalarının zirve yaptığı dönem ise 1204 yılında gerçekleşen IV. Haçlı Seferi sonrasında imparatorluğun mirasını sahiplenen İznik İmparatorluğu'nun en parlak yıllarına denk gelmektedir. 1236 yılında Moğolların Deşt-i Kıpçak'ın batısında ilerlemeleri ve bölgeye hâkim olmaları neticesinde mezkûr Türk kavminin Moğolların önünden hareketle Balkanlarda görüldükleri bilinmektedir. Onların hızlı ve kalabalık bir şekilde Balkanlar'da görülmeleri, bölgedeki siyasi ve etnik dengelerinin tamamen değişmesine neden olmuştur. Dengelerin değişmesi sonucunda Kuman-Kıpçaklar önemli bir güç unsuru olarak II. Bulgar İmparatorluğu, Latin İmparatorluğu ve İznik İmparatorluğu saflarında yer aldıkları ve bu devletlerin özellikle Balkanlar'daki hakimiyet mücadelelerinde önemli roller oynadıkları görülmektedir.

1240-1241'li yıllarda III. John Dukas Vatatzes tarafından İznik İmparatorluğu'nun safına dahil olan Sytzigan (Sırçan) önemli Kuman-Kıpçak beylerinden birisidir. Vaftiz edildikten sonra Syrgiannes ismini alan bu kişi VIII. Michael'in yeğeni Eugenia Paleologina ile evlenmiştir. Sytzigan'ın oğlu Syrgiannes Palaiologos Philanthropenos Komnenos 1290 yılında doğmuş ve 1321 yılında başlayan iç savaşa kadar Balkanlar'da çeşitli bölgelerde görevlerde bulunmuştur. III. Andronikos (1328-1341) ve John Kantakuzenos (1347-1353/ 1353-1357) ile hem akraba hem de yakın arkadaşı olan Syrgiannes, II. Andronikos ile torunu III. Andronikos arasında yaşanan iç savaşta (1321-1328) önce III. Andronikos'un, ilk barış anlaşmasından sonra II. Andronikos'un safında yer almıştır. Taraf değiştirmesi ve ihtirash düşünceleri onu Sırbistan Kralı Stefan Dušan'a sığınmak mecburiyetinde bırakmıştır. Dušan'ın yardımı ile Syrgiannes Balkanlar'da bulunan Bizans topraklarına saldırılar düzenlemiş ve kısa sürede önemli başarılar elde etmiştir. Bu faaliyetleri sonucunda 1334 yılında III. Andronikos tarafından düzenlenen bir suikast sonucunda öldürülmüştür. Bu makalede dönemin ana kaynakları ve araştırma eserlerden yararlanılarak Kuman-Kıpçakların Bizans İmparatorluğu ile ilişkileri, Syrgiannes'in kökeni, ailesi ve iç savaşın başlangıcından ölümüne kadarki geçen süre içerisindeki faaliyetleri kapsamında Syrgiannes Palaiologos Philanthropenos'un biyografisi kaleme alınmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sytzigan, Syrgiannes, Kuman-Kıpçaklar, Bizans İmparatorluğu, II. Andronikos, III. Andronikos, Bizans İç Savaşı.

From Desht-i Qipchaq to the Byzantine Palace: Syrgiannes Palaiologos Philanthropenos Komnenos (1290-1334)

Abstract

The first mention of the Cuman-Kipchaks by Byzantine sources is dated to 1078, but their participation in the imperial army was started with the I. Alexios Komnenos period. The peak period of the Cuman-Kipchaks' participation in the Byzantine Empire after IV. Crusade which took place in 1204, it coincides with the heyday of the Nicaean Empire. It is known that in 1236, as a result of the Mongols advancing to the west of Deşt-i Kipchak and dominating the region, the aforementioned Turkish people were seen in the Balkans, moving ahead of the Mongols. Their rapid and crowded appearance in the Balkans has led to a complete change in the political and ethnic balances existing in the region. As a result of the change of balances, the Cuman-Kipchaks became an important element of power the region. They took part in the ranks of the Second Bulgarian Empire, the Latin Empire of Constantinople and the Nicaean Empire played important roles in the struggles of these states for dominance, especially in the Balkans.

In the years 1240-1241 Sytzigan (Sırçan), who was included in the ranks of the Nicaean Empire by John Doukas Vatatzes, is one of the important Cuman-Kipchak nobles. This nobleman who took the name Syrgiannes after being baptized, was married VIII. Michael's niece Eugenia Paleologos. Sytzigan's son Syrgiannes Palaiologos Philanthropenos was born in 1290 and served in various regions in the Balkans until the civil war that began in 1321. Syrgiannes, was relative and close friend of Andronikos (1328-1341) and John Kantakouzenos (1347-1353/ 1353-1357). During the civil war (1321-1328) between II. Andronikos and his grandson III. Andronikos, Syrgiannes firstly supported III. Andronikos and later he supported II. Andronikos. His change of sides and his passionate thoughts forced him to go to the side of Stefan Dushan, the King of Serbia. With the help of Dushan, Syrgiannes organized attacks on the Byzantine territories located in the Balkans and

achieved significant successes in a short time. As a result of these activities, in 1334 he was killed as a result of an assassination organized by III. Andronikos. In this article, using the main sources and research works of the period, the relations of the Cumans-Kipchaks with the Byzantine Empire, the origin of Syrgiannes, his family and the biography of Syrgiannes Palaiologos Philanthropenos within the scope of his activities during the period from the beginning of the civil war to his death have been tried to explain.

Key words: Sytzigan, Syrgiannes, Cuman-Kipchaks, Byzantine Empire, II. Andronikos, III. Andronikos, Byzantine Civil War.

Bursa Subaşısına Ne Oldu? 17. Yüzyıldan 18. Yüzyıla Bursa Şehrinin Güvenliği

Nilüfer ALKAN GÜNAY

Özet

Osmanlı Devleti'nin ilk sancaklarından olan Hudâvendigâr Sancağı'nda padişah haslarına ve selâtin evkafına ayrılan alanların genişliği, sancağın yönetiminin kısmen de olsa Anadolu ve Rumeli'deki birçok sancaktan farklı bir yapıda olmasına neden olmuştu. Bu yapıda Hudâvendigâr Sancakbeyinin Bursa şehri içinde hiçbir örfî (idarî) yetkisi yoktu. Dolayısıyla Bursa Subaşı sancakbeyi tarafından atanmıyordu. Şehir padişah hassı olduğu için, şehrin güvenliği (subaşılık görevi) ve onunla ilişkili olan zeamet (bâd-ı hevâ) rûsûmu iltizam yoluyla işletilmekteydi. Bursa zeamet mukataası, 16. yüzyılda zaman zaman Hudâvendigâr Sancakbeyi olanlara iltizam edilse de bu sürekli bir uygulama olarak yerleşmemişti. 16. yüzyılda Bursa'da örfî yetkinin tasarrufu ve neden olduğu yetki alanı problemleri büyük ölçüde ortaya konulmuştur. Ancak, 17. ve 18. yüzyıl kadi sicillerinde Bursa Subaşı hakkındaki belgelerin giderek azalma eğiliminde olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle 16. yüzyıldan sonra Bursa şehrinin güvenliğinin sağlanması konusunda bir farklılaşma olduğu anlaşılmaktadır. İşte bu çalışmada bu değişim üzerine bir analiz sunulacaktır. Bursa kadi sicillerine dayanılarak, özellikle 17. ve 18. yüzyıllarda şehrin güvenliğinin nasıl sağlandığı, görülen bu değişimin nedenleri sorgulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bursa, Subaşı, İdarî organizasyon, Yeniçeri, asayiş

What happened to Subaşı of Bursa? The Security of Bursa city (17th to 18th century)

Abstract

In the sanjak of Hudâvendigâr, one of the first established Ottoman sanjaks, compared to the other administrative units of Anatolia and Rumelia the management system has a different structure due to the width of the areas allocated to the khass-i sultan (domain of the sultan) and endowments of Ottoman sultans. The sanjak ruler of Hudâvendigâr had no administrative authority in this structure in the city. The Subaşı of Bursa wasn't appointed by the ruler of sanjak. Since the city was khass-i sultan, the security of the city and the revenues (bâd-i hevâ) of this service (zeamet mukataası) operated through iltizam. Although this mukataa was given to the sanjak ruler of Hudâvendigâr ruler from time to time in the 16th century, this was not a permanent practice. Many studies have been conducted on the administrative organization in Bursa throughout the 16th century and the issues about the scope of authority. Nonetheless, it is evident that the rate of records pertaining to the subaşı of Bursa in court registers significantly declined over the 17th and 18th centuries. In other words, while the administrative divisions remained same throughout the sanjak or in Bursa after the 16th century, it seems that there existed a change in terms of maintaining the city's security. In this study, an analysis on this change will be presented. Based on Bursa kadi records, how the security of the city was ensured, especially in the 17th and 18th centuries, and the reasons for this change from the 16th to 18th centuries will be questioned.

Keywords: Bursa, Subaşı, Administrative organization, Janissary, public order

Tanzimat Dönemi İdari Reformlarının Taşraya Yansıması: Çorum Örneği

Zülkif DAĞLI

Özet

Bu çalışmada Tanzimat sonrasında Sultan Abdülmecid döneminde kapsamlı ve köklü reformlara gidilmek suretiyle merkez ve taşra teşkilatının yeniden Batı örneğinde yapılandırılması Çorum örneği üzerinden ele alınmaktadır. H.1269/M.1852-53 tarihli belgede kaza, sancak ve eyaletlerde idari, siyasi, iktisadi, askeri ve içtimai alanlarda herhangi bir boşluğa meydan verilmemesi, işlerin kanunlar ve emirler doğrultusunda idari birimlerin başında bulunan görevliler tarafından tahkik ve tetkik edilerek itina ile yürütülmesi, halkın can ve mal güvenliğine halel getirilmemesi, memlekette asayiş ve emniyetin tesisiyle hukukun hakim kılınmasına dair Amasya ve Çorum sancakları mutasarrıfı Hüseyin Remzi Paşa'ya gönderilmiş olan ferman incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tanzimat, İdari Reform, Merkezi İdare, Taşra İdaresi, Çorum Sancağı

The Reflection of Administrative Reforms of the Tanzimat Period on the Provinces: Çorum Example

Abstract

This study examines the restructuring of the central and provincial organization in the post-Tanzimat period during the reign of Sultan Abdülmecid through comprehensive and radical reforms in the Western model through the example of Çorum. In the document dated H. 1269/M.1852-53, the order sent to Hüseyin Remzi Pasha, the governor of the sanjaks of Amasya and Çorum, is analyzed in terms of preventing any loopholes in the administrative, political, economic, military and social fields in the kaza, sanjak and provinces, ensuring that the affairs are carried out with care by the officials at the head of the administrative units in accordance with the laws and orders, that the security of life and property of the people is not harmed, and that the law prevails by establishing public order and security in the country.

Keywords: Tanzimat, Administrative Reform, Central Administration, Provincial Administration, Sanjak of Çorum

Osmanlı Devleti'nde Belediye Sisteminin Gelişimi ve Yalova Belediyesi'nin Kuruluş Tarihi

Hasan SOYGÜZEL

Özet

Bilindiği üzere ülkemizin 19. yüzyıldan günümüze kadar uzanan köklü bir yerel yönetim geleneği bulunmaktadır. Belediyeler de hiç şüphesiz bu yerel yönetim geleneğinin en önemli unsurudur. Osmanlı Devleti'nde ve Türkiye Cumhuriyeti'nde yerel yönetimleri düzenleyen mevzuat pek çok defa değişikliğe uğramış ve özellikle belediyeler bir takım reform çabalarına konu olmuştur.

Ülkemizin modern anlamdaki belediye tarihini, 1855 yılında İstanbul Şehremaneti'nin kurulmasıyla başlatmıştır. Osmanlı Devleti'nin başkentinde belediye teşkilatının kurulmasından sonraki süreçte; vilayet nizamnameleri ile taşrada da belediyeler kurulmaya başlanmıştır.

Yalova Belediyesi'nin hangi tarihte kurulduğuna ilişkin şehirde yaygın bir tartışma sürmektedir. Özeti sunulan bildiri ile resmi belgeler ışığında ve dönemin mevzuat hükümleri çerçevesinde mevcut tartışmalara akademik bir perspektifle yanıt üretmeye çalışılmaktadır. Resmi arşiv kayıtları ve mahalli idareler tarihi çalışan bilim insanlarının yaptığı araştırmalarda ülkemizin ve şehrimizin yerel yönetim tarihine ilişkin bilgi ve belgelere de ulaşmak mümkündür.

Bu belge ve bilgiler ışığında Yalova'mızda ilk belediye teşkilatının Yalova Nahiyesi bünyesinde 1890 yılında kurulduğu görülmektedir. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı kayıtlarında yer alan Yalova Nahiyesi Belediye Reisi hakkındaki bilgiler de bu tarihi işaret etmektedir. Yalova, 12 Mayıs 1900 tarihinde kaza (ilçe) statüsüne yükseltilmiş ve o günkü mevzuat gereği Yalova Kaymakamlığı Belediye Reisliği olarak hukuki varlığını sürdürmüştür. Yalova Belediyesi, Cumhuriyet döneminde yapılan anayasal ve kanuni düzenlemelerle de bugünkü statüsüne kavuşmuştur.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Belediye, Yalova, Belediye Tarihi, Vilayet

Development of the Municipal System in the Ottoman Empire and the Establishment History of Yalova Municipality

Abstract

As it is known, our country has a deep-rooted local authority tradition dating back to the 19th century. Municipalities are undoubtedly the most important element of this local authority tradition. The legislation regulating local governments in the Ottoman Empire and the Republic of Turkey has been amended many times, and municipalities in particular have been the subject of a number of reform efforts.

Our country's modern municipal history began with the establishment of the City of Istanbul in 1855. In the period after the establishment of the municipal organization in the capital of the Ottoman Empire; With the provincial regulations, municipalities began to be established in the provinces.

There is a widespread debate in the city regarding the date on which Yalova Municipality was established. The paper, the summary of which is presented, attempts to respond to the current debates from an academic perspective, in the light of official documents and within the framework of the legislative provisions of the period. It is also possible to access information and documents regarding the local authority history of our country and city through official archive records and research conducted by scientists studying the history of local authorities.

In the light of these documents and information, it can be seen that the first municipal organization in Yalova was established in 1890 within the Yalova Town. The information about the Mayor of Yalova District in the records of the Presidency State Archives also points to this date. Yalova was elevated to the status of a district (district) on May 12, 1900, and continued its legal existence as the Mayor of Yalova District Governorship in accordance with the legislation of that day. Yalova Municipality has reached its current status with the constitutional and legal regulations made during the Republic period.

Keywords: Osmanlı, Belediye, Yalova, Belediye Tarihi, Vilayet

Üç Kaza, Üç Mahalle, Üç Köy: 1844 Senesinde Gemlik, Mudanya ve Kite Kazalarındaki Rum Mahalleleri ile Müslüman Köylerinin Ekonomik Yapıları Üzerine Bir Karşılaştırma

İsmail YAŞAYANLAR

Özet

Tanzimat'la birlikte Osmanlı Devleti'nde hayata geçirilen mali reformlardan birisi gelire dayalı tek tip vergi uygulaması idi. Osmanlı devlet düzeni içinde başlangıçta olağanüstü durumlar ve seferler sırasında alınan, ancak zamanla düzenli olarak toplanır hale gelen avârız-ı dîvâniyye yahut tekâlif-i örfiyye adı verilen ve sayıları yüz elliye bulan vergi kaldırılmış, yerine vergi, vergi-i mahsûsa ya da an-cemaatîn vergi denilen ve senelik olarak tek kalemde toplanan yeni bir vergi ihdas edilmişti. Bu verginin tespiti için uygulanan yeni tahrirlere temettü sayımı adı verilmiş, Tanzimat'ın uygulandığı bölgelerde bu sayımlar yapılmıştı.

Temettuat sayımlarının sistemeleştirilmesi sürecinde ilk sayımlar H.1256/1840 senesinde yapılmış olsa da bugün Osmanlı Arşivi'nde bulunan pek çok defter H.1260/M.1844 senesinde başlayan ve H.1261/M.1845 senesine uzanan tahrirler neticesinde oluşturulmuştur. Bu bildiride temettuat defterleri üzerinden karşılaştırmalı bir çalışma hedeflenmiştir ve ele alınacak defterler 1844 senesi sayımları sırasında oluşturulmuştur. Hudâvendigâr Livası Bursa Sancağı'na bağlı olan ve tamamı Gemlik körfezi kıyısında bulunan Gemlik, Mudanya ve Kite kazalarından birer mahalle ve köy örneklemleri ile kazalar arası bir karşılaştırma yapılması planlanmaktadır. Adı geçen kazaların her birinden birer Rum mahallesi ve birer Müslüman köyü çalışmaya dahil edilmiştir. Böylece hem kazalar hem milletler hem de mahalle-köy bazında ekonomik yönden farklılıklar gözlemlenebilecektir. Bu bildiride Gemlik Kazası'ndan Atlı Kilise Mahallesi ve Muradobası Köyü, Mudanya Kazası'ndan Manastır Mahallesi ve Mirzaobası Köyü, Kite Kazası'ndan ise Trilye'nin Kemerli Mahallesi ve Eşkel-i Kebîr Köyüne ait temettuat defterleri incelenecek, defterlerden elde edilen veriler birbirleriyle kıyaslanarak 1844 senesinde Güney Marmara'da yer alan üç idari birimin ekonomik yapıları hakkında fikir edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Bursa, Vergi, Temettuat Defterleri, Ekonomik Yapı

Three Districts, Three Neighborhoods, Three Villages: A Comparison on the Economic Structures of Muslim and Greek Villages in Kazas of Gemlik, Mudanya and Kite in 1844

Abstract

Among the financial reforms implemented in the Ottoman Empire with the Tanzimat reforms was the establishment of a uniform taxation system based on income. The one hundred and fifty taxes called avârız-ı dîvâniyye or tekâlif-i örfiyye, which were initially levied during emergencies and campaigns in the Ottoman state order, but which had become regularly collected over time, were abolished and replaced by a new tax called vergi, vergi-i mahsûsa or an-cemaatîn vergi, which was collected annually in a unit. The new surveys conducted to determine this tax were called temettü registers, and these censuses were conducted in the regions where Tanzimat was implemented.

During the systematization of dividend censuses, although the first censuses were conducted in 1256/1840, many of the books in the Ottoman Archive today were created as a result of the censuses that started in 1260/1844 and continued until 1261/1845. This paper aims to conduct a comparative study on temettuat registers and the records to be discussed were created during the 1844 census. It is aimed to make a comparison between the kazas of Gemlik, Mudanya and Kite, all of which are located on the shores of the Gemlik Bay and which are subordinated to the Bursa Sanjak of the Liva of Hudâvendigâr, with a sample of neighborhoods and villages. One Greek neighborhood and one Muslim village from each of the aforementioned kazas are included in the study. Thus, it is possible to observe economic differences on the basis of both accidents, nationalities and neighborhood-village. In this paper, the temettuat registers of Atlı Kilise Quarter and Muradobası Village from Kaza of Gemlik, Manastır Quarter and Mirzaobası Village from Kaza of Mudanya, Kemerli Quarter of Trilye and Eşkel-i Kebîr Village from Kaza of Kite will be analyzed, and by comparing the data obtained from the registers with each other, it will be tried to give an idea about the economic structures of the three administrative units located in Southern Marmara in 1844.

Keywords: Ottoman, Bursa, Tax, Temettuat Registers, Economic Structure

Bursa'nın Depremselliği ve 1855 Kıyamet-i Suğra: Tarihsel ve Jeolojik Bir İnceleme

Nuri YILDIZ

Özet

Bursa yöresi, antik dönemden bu yana birçok defa depremlerle yüzleşmiş ve bu depremler, bölgenin depremselliğini gözler önüne sermiştir. Bu çalışmada, Bursa'da yaşanan depremler kısaca ele alınacak, esas itibarıyla 1855 yılında meydana gelen iki büyük depremin etkileri ve bıraktığı hasarlar detaylı bir şekilde incelenecektir. 1855 yılında Bursa'da yaşanan büyük depremler, dönemin yetkilileri, yazarları, tutanakları, eserleri ve şer'iyye sicilleri tarafından yaratılmış olduğu felaket sebebiyle "Kıyamet-i Suğra" (Küçük Kıyamet) olarak nitelendirilmiştir. Bu depremler, Osmanlı Devleti üzerinde derin yaralar açmış ve uzun yıllar sürecektir etkiler bırakmıştır. 1855 depremleri hakkında en net bilgileri, Türklerin ilk sismografi olarak nitelendirilen Hacı Gökmenzade Çelebi'nin "İşaretnüma" adlı eserinden alacağız. Gökmenzade, 1820-1859 yılları arasında memleketi Bursa'da yaşanan tüm depremleri saati, günü, zamanı, süresi, şiddeti ve yarattığı sonuçlarıyla birlikte detaylı bir şekilde eserinde belirtmiştir. Can ve mal kayıplarının yanı sıra, yıkılan tarihi yapıları da konumlarıyla birlikte kayıt altına almıştır. Gökmenzade'nin eserine dayanarak, 1855 depremlerinin yıkıma uğrattığı bölgeler tespit edilecek ve bu bölgeler Google Maps üzerinden bir harita oluşturularak, MTA'nın modern fay hattı haritasıyla kıyaslanacaktır. Depremler sonrasında şehrin yeniden ihyası için yürütülen çalışmalar ve onarım faaliyetleri de bu çalışma kapsamında ele alınacaktır. Bu çalışmanın amacı, depremlerle yüzleşen ülkemizde, yerel yönetimlere, jeologlara ve sıradan insanlara kaynak oluşturmaktır. Bursa'nın depremselliğini tarihsel ve jeolojik açıdan inceleyerek, günümüzde alınabilecek önlemler ve yapılması gereken çalışmalar konusunda farkındalık yaratmaktır.

Anahtar Kelimeler: 1855 Depremleri, Bursa, Gökmenzade, Küçük Kıyamet, İşaretnüma

Seismic Activity of Bursa and the 1855 Kıyamet-i Suğra: A Historical and Geological Study

Abstract

The region of Bursa has faced numerous earthquakes since ancient times, highlighting the area's seismic activity. This study will briefly examine the earthquakes that have occurred in Bursa, focusing primarily on the effects and damages caused by the two major earthquakes of 1855. The devastating earthquakes that struck Bursa in 1855 were referred to as "Kıyamet-i Suğra" (Minor Doomsday) by contemporary officials, writers, records, works, and sharia registers due to the disaster they caused. These earthquakes inflicted deep wounds on the Ottoman Empire and had long-lasting effects. The most accurate information about the 1855 earthquakes can be found in the work "İşaretnüma" by Hacı Gökmenzade Çelebi, who is considered the first seismographer of the Turks. Gökmenzade meticulously recorded all the earthquakes that occurred in his hometown of Bursa between 1820 and 1859, detailing the time, date, duration, magnitude, and the consequences, including casualties and property damage, along with the exact locations of the destroyed historical structures. Based on Gökmenzade's work, the areas affected by the 1855 earthquakes will be identified and mapped using Google Maps, and these locations will be compared with the modern fault line map provided by MTA. The study will also cover the restoration efforts and rehabilitation activities undertaken to rebuild the city after the earthquakes. The aim of this study is to provide a resource for local governments, geologists, and the general public in our country, which frequently faces the reality of earthquakes. By examining the seismic activity of Bursa from both historical and geological perspectives, the study seeks to raise awareness about the precautions and measures that need to be taken today.

Keywords: 1855 Earthquakes, Bursa, Gökmenzade, Minor Doomsday, İşaretnüma

Kırım Tatarlarında Dergicilik ve Kalgay Dergisi

Hatice ŞAHİN

Özet

Altın Ordu devletinin devamında ortaya çıkan Karadeniz'in kuzeyinde yer alan Kırım, Ruslar tarafından ortadan kaldırılan ancak Osmanlı devletinin himayesinde olması ve coğrafi yakınlığı sebebiyle diğer Türk boylarına göre daha çok Osmanlı-Türk etkisinde kalan bir Türk devletidir.

Rus yönetiminin 1784 yılında başlayan istilası, ülkenin siyasi ve ekonomik yönetiminde Kırım Türklerini sistem dışına itmesi, daha da ileri giderek kültürel açıdan da bir kıskaç içine alıp inanç ve eğitim konularında da hareket alanlarını daraltması neredeyse Kırım Türklerinin yaşama hakkını ellerinden alan bir uygulama olmuştur.

Bu yoğun baskı ve büyük sürgün sebebiyle Kırım Türkleri, ülkelerinden ayrılmak zorunda kalmışlar, Özbekistan, Romanya, Bulgaristan ve ağırlıklı olarak Türkiye'de hayatlarına devam etmeye çalışmışlardır.

Kırım Tatarları, bu olumsuz sebeplerle ülkelerinden ayrılmışlar ama ülkelerini ve kültürlerini terk etmemişler, bir yandan siyasi, ekonomik sorunlarıyla boğuşurken diğer yandan Tatar milli birliğini, korumaya, bu birlik ve bilinci kendi topraklarında yeniden inşa etmeye çalışmışlardır.

Bu çabaların bir ayağı da dergicilik alanında kendini göstermiştir. Vatanlarından ayrı düşmüş Kırım Tatarları bir gün geri dönmek üzere yaşadıkları ülkelerde yukarıda belirtilen amaç doğrultusunda dergiler çıkarmış, bu yolla özellikle genç neslin milli duygularını beslemeyi, halkın gündemden uzak kalmamalarını sağlamaya çalışmıştır.

Kırım Tatar dergiciliğinde anılması gereken başka dergiler de bulunmakla birlikte Bursa'da Bursa Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği'nin yayın organı olarak 1994 yılında yayın hayatına başlayan "Kalgay" dergisi, bu alanda önemli bir yer tutmaktadır.

Bu bildiride genel olarak Kırım Tatarlarının dergiciliği ve Kalgay Dergisi ile bu dergide yer alan ana dili, dil muhafazası gibi konularda yer alan yazıların ele alınması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ana dil, diaspora, dergicilik, Kalgay dergisi, Kırım Tatarları

Magazine Publishing among Crimean Tatars and Kalgay Magazine

Abstract

Crimea, located in the north of the Black Sea, which emerged as a continuation of the Golden Horde state, is a Turkish state that was eliminated by the Russians, but remained under more Ottoman-Turkish influence than other Turkish tribes due to being under the auspices of the Ottoman state and its geographical proximity.

The invasion of the Russian administration, which started in 1784, pushing the Crimean Turks out of the system in the political and economic management of the country, and going even further, trapping them culturally and narrowing their field of action in matters of faith and education, was a practice that almost took away the right to life of the Crimean Turks.

Due to this intense pressure and great exile, Crimean Turks had to leave their country and tried to continue their lives in Uzbekistan, Romania, Bulgaria and mainly in Turkey.

One part of these efforts has manifested itself in the field of magazine publishing. Crimean Tatars, who were separated from their homeland, published magazines in the countries where they lived in order to return one day, in line with the above-mentioned purpose, and in this way they tried to nourish the national feelings of the young generation and to ensure that the people did not stay away from the agenda.

Although there are other magazines that should be mentioned in Crimean Tatar magazine publishing, the "Kalgay" magazine, which started its publication life in Bursa in 1994 as the publication of the Bursa Crimean Turks Culture and Solidarity Association, has an important place in this field.

In this paper, it is aimed to discuss the journalism of Crimean Tatars in general, Kalgay Magazine and the articles in this magazine on subjects such as mother tongue and language preservation.

Keywords: Native language, diaspora, magazine publishing, Kalgay magazine, Crimean Turks

Türkçenin Yazı Dili Olmasında Tarihî Etkenler

Ali AKAR

Özet

Tarihin bilinmeyen dönemlerinde oluştuğu düşünülen diller, yazının bulunuşundan sonra başka bir işleve bürünmüş; dil, bu dönemlerde artık insanlar arasında yalnızca gündelik iletişimi sağlayan bir araç olmaktan çıkıp toplumların kültürel altyapısını oluşturan önemli kurumlardan biri olmuştur. Yazının icadı, dilleri sözlü ve geçici bir sistem olmaktan çıkarıp yazılı ve kalıcı bir kültür kurumu hâline getirmiştir.

Yazının icadı, dillerin gelişme, değişme ve dönüşme süreçleri, dil-içi etkenler kadar tarihî etkenlere de bağlı olarak gelişmiştir.

Türk dilinin yazı dili olma süreçlerinde de tarihî etkenlerin rolü büyüktür. Türklerin yazılı kültürü Köktürkler (552-745) döneminde başlamıştır. İstemi Yabgu döneminde (552-576) Köktürk devletine gelen Soğd din adamları ve elçiler heyetiyle yapılan görüşmenin tutanaklarını hazırlamak için yazılı bir metin oluşturma gereğinden sonra Köktürk alfabesi yaygın olarak kullanılmaya başlamıştır. Böylece ülkeler arasındaki tarihî ve diplomatik bir ilişki, yazılı dili gerekli kılmıştır. Türk dilinin ikinci büyük yazılı çağı Uygurlar dönemi olmuştur. Bu dönemde yazı kültürü gelişmiş, dilde ölçünlü yapılar oluşmuştur. Türklerin yerleşik uygarlığı geçişindeki tarihî etkenler dili de doğrudan etkilemiştir.

Türkçenin Anadolu'da yazı dili olmasında da tarihî etkenlerin büyük yeri vardır. 1218'deki Otrar baskınından sonra kitleler halinde Anadolu'ya göçen Oğuzlar boyları bu yeni yurttaki yeni bir yazı dili oluşturmaya yollarını aramışlardır. Bu bildiride, Türkçenin değişik dönemlerde ve bölgelerde yazı dili olma süreçlerinin tarihî arka planları irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Dil ve Tarih İlişkileri, Türk Yazı Dili, Eski Oğuz Türkçesi

Historical Factors in Turkish Becoming a Written Language

Abstract

Languages thought to have formed in unknown periods of history took on a different function after the invention of writing; During these periods, language was no longer just a tool that provided daily communication between people, but became one of the important institutions that formed the cultural infrastructure of societies. The invention of writing transformed languages from an oral and temporary system into a written and permanent cultural institution. The invention of writing and the development, change and transformation processes of languages developed depending on historical factors as well as intra-linguistic factors.

Historical factors also play a major role in the process of the Turkish language becoming a written language. The written culture of the Turks started during the Köktürks (552-745) period. The Köktürk alphabet began to be widely used after the need to create a written text to prepare the minutes of the meeting with the Sogdian clergy and ambassadors who came to the Köktürk state during the reign of İstemi Yabgu (552-576). Thus, historical and diplomatic relations between countries necessitated written language. The second great written age of the Turkish language was the Uyghur period. During this period, writing culture developed and standard structures in the language were formed. Historical factors in the transition of the Turks from settled civilization directly affected the language.

Historical factors play a major role in Turkish being the written language in Anatolia. After the Otrar raid in 1218, the Oghuz tribes migrated to Anatolia in droves and sought ways to create a new written language in this new homeland. In this paper, the historical background of Turkish becoming a written language in different periods and regions will be examined.

Keywords: Language and History Relations, Turkish Written Language, Old Oghuz Turkish

Atatürk Özel Kitaplığında Bir Çuvaşça-Rusça Sözlük Çevirisi - Çuvaş Söz Kökleri Lügati Üzerine Değerlendirmeler

Bülent BAYRAM

Özet

Anıtkabir Atatürk Özel Kitaplığı'nda yer alan Türkoloji'ye dair bazı çalışmalar oldukça dikkat çekicidir. Bu eserlerden birisi de N. İ. Zolotnitskiy'in Kornevoy Çuvaşsko-Russkiy Slovar', Sravneniy ob Yazıkami i Nareçiyami Raznih Narodov Tyurskago, Finskago i Drugih Plemen adlı eserin Hamdi Toker tarafından yapılan Türk, Fin ve Diğer Milletler ve Kabileler Dil ve Lehçeleriyle Mukayese Edilmiş ÇUVAŞ SÖZ KÖKLERİ LUGATI adlı çevirisidir. Çuvaşça ve Çuvaş kültürü üzerine önemli çalışmalar yapmış olan N. İ. Zolotnitskiy'in Çuvaş halk kültürüne dair önemli bilgiler de içeren sözlüğü Atatürk döneminde tercüme ettirilmiştir. Tercüme Atatürk döneminde Türk dünyasının farklı Türk boylarına gösterilen ilginin bir örneği olarak değerlendirilmektedir. Türk Dil Kurumu Arşivi ve Anıtkabir Atatürk Özel Kitaplığında bulunan çeviri çalışmalarına dair malzemeler henüz yayımlanmamıştır. Eserin orijinali Çuvaş sözlükçülük tarihi için de önemli bir kaynaktır. Bu bildiri de eserin orijinali ve çevirisi genel özellikleriyle değerlendirilmiş ve Türkçe yeniden yayını için yapılan çalışma hakkında Türk dünyasına bilgi verilmiştir. Ayrıca sözlük, Yakut, Çuvaş ve Altay gibi Türk boylarına duyulan ilgi dil ve kültür politikaları çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çuvaş Türkçesi, sözlük çalışmaları, N. İ. Zolotnitskiy, Atatürk ve Türkoloji

A Translation of a Chuvash-Russian Dictionary in Atatürk's Private Library - Evaluations on Chuvash Word Roots Dictionary

Abstract

Some works on Turkology in the Atatürk Special Library of Anıtkabir are quite remarkable. One of these works is the translation of N. I. Zolotnitskiy's Kornevoy Chuvashsko-Russkiy Slovar', Sravneniy ob Yazıkami i Nareçiyami Raznih Narodov Tyurskago, Finskago i Drugih Plemen by Hamdi Toker titled Türk, Fin ve Diğer Milletler ve Kabileler Dil ve Lehçeleriyle Mukayese Edilmiş ÇUVAŞ SÖZ KÖKLERİ LUGATI. The dictionary of N. I. Zolotnitskiy, who made important studies on Chuvash language and Chuvash culture, which also contains important information about Chuvash folk culture, was translated during the Atatürk period. The translation is considered as an example of the interest shown to different Turkic tribes of the Turkic world during the Atatürk period. The materials related to the translation work in the Archives of the Turkish Language Association and the Atatürk Special Library of Anıtkabir have not yet been published. The original work is also an important source for the history of Chuvash lexicography. In this paper, the original and translation of the work are evaluated with its general features and information about the Turkish publication studies is given. The interest in Turkic tribes such as Yakut, Chuvash, Altai is evaluated within the framework of language and cultural policies.

Keywords: Chuvash Turkish, dictionary studies, N. I. Zolotnitskiy, Atatürk and Turkology

Osmanlı Türkçesinden Günümüze Alfabe Tartışmalarına Dair Güncel Bir Literatür Analizi

Asiye Mevhibe COŞAR

Özet

Dil, nesiller arasında en önemli iletişim ve kültürel aktarım aracı olarak toplumların varlık sebeplerinden biri olmuştur. Dil, dünyayı algılama ve düşünceleri şekillendirmenin kaynağıdır. Dil aynı zamanda gerçekliği de şekillendirir. Bu gerçeklik, toplumsal bir algı oluşturur ve toplumun bütün bireylerine aktarılır. Dil, dünyayı algılama ve düşünceleri şekillendirmenin kaynağıdır. Dil aynı zamanda gerçekliği de şekillendirir. Bu gerçeklik, toplumsal bir algı oluşturur ve toplumun bütün bireylerine aktarılır.

Dilin ve dille beslenen, toplumun bütün yapıp etmelerinin özü olan kültürün aktarımında sözden sonra ve sözle beraber yazı, başat rol üstlenmiştir. Düşüncenin belli işaretlerle tespit edilmesi demek olan yazma işi, bugünkü çok anlamlılığına evrinceye kadar kendi tarihinin kaydını belirsizlikten kurtaramasa da tarihi bilginin kaynağı olmayı başarmıştır.

Yazı yolculuğunda Türkçe, bilinen yazılı eserleri itibarı ile çok alfabeli bir dildir. En etkin biçimde Köktük, Uygur, Arap, Latin ve Kiril alfabeleri ile yazılan Türkçenin sesleri, 500 yıl kadar Arap alfabesi esasında görünür olmuştur. Türkçenin yazımı konusu, Kâtip Çelebi'nin 17. yüzyıldaki eleştirisi bir yana bırakılırsa denilebilir ki 19. yüzyılda Arap alfabesi esasında tartışmaların odağındadır. 1928 Harf İnkılabı, etkin bir müdahale olmasına rağmen tartışmaları sonlandıramamış görünmektedir. Nitekim, bu konu Osmanlı Türkçesinin yazımı meselesinden miras, hala gündemi belirlemektedir.

19. yüzyılda derinleşen alfabe tartışmaları, Harf İnkılabı'ndan sonra da devam etmiş, tartışmalar İnkılab'ın eleştirisini de içerecek şekilde genişlemiştir. Arap alfabesi eleştirileri de ayrı bir eleştiri konusu olmuştur.

Doküman analizine dayalı bu bildiride www.tez.yok.gov.tr adresinden tezler, süreli yayınlardan makaleler taranarak Osmanlı'dan günümüze Türkçede alfabe meselesi, Arap alfabesi, Latin alfabesi ikileminin literatürdeki izleri üzerinden değerlendirilecek, yüz yılı aşan tartışmalarda alınan yol ortaya konulmaya çalışılacaktır. Tartışmaların izlediği yol ve yoğunlaştığı noktaların ortaya konulması ile sürecin değerlendirilmesine dikkat çekilmesi hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Türkçesi, Türkçenin yazımı, alfabe tartışmaları, literatür analizi

A Current Literary Analysis of the Alphabet Debate from Ottoman Turkish to the Present Day

Abstract

Language is one of the reasons for the existence of societies, as it is the most important means of communication and cultural transfer between generations. Language is the source for the perception of the world and the shaping of thoughts. Language also shapes reality. This reality creates a social perception and is transferred to all members of society.

Language is the source for the perception of the world and the shaping of thoughts. Language also shapes reality. This reality creates a social perception and is transferred to all members of society.

After and alongside the word, writing has assumed a dominant role in the transmission of language and culture, which is the essence of all social activities and is nourished by language. Although the act of writing, which means the identification of thought with certain signs, could not save the record of its own history from oblivion until it developed into its present polysemy, it has succeeded in becoming the source of historical knowledge.

On its written path, Turkish is a language with several alphabets in terms of its known written works. The sounds of Turkish, which are most effectively written in Koektuek, Uyghur, Arabic, Latin and Cyrillic, have been visible for about 500 years based on the Arabic alphabet. Apart from the criticism of Kâtip Çelebi in the 17th century, it can be said that the issue of the spelling of Turkish was at the center of discussions based on the Arabic alphabet in the 19th century. Although the Alphabetical Revolution of 1928 was an effective intervention, it obviously could not put an end to the debates. In fact, this issue, inherited from the question of the spelling of Ottoman Turkish, still dominates the agenda. The discussions about the alphabet, which deepened in the 19th century, continued after the Alphabetical Revolution, and the discussions expanded to include criticism of the revolution. Criticism of the Arabic alphabet was also a subject of criticism in its own right.

In this paper, which is based on document analysis, the writing of Turkish from the Ottoman Empire to the present is evaluated by tracing the dilemma of the Arabic and Latin alphabets in literature, and an attempt is made to show the path taken in the discussions over 100 years. The aim is to contribute to the evaluation of the process in terms of resolution and non-resolution by showing the path that the discussions have taken and the points of concentration.

Keywords: Ottoman Turkish, spelling of Turkish, alphabet discussions; literature analysis

İsmail Gaspıralı'nın Hayatı, Fikirleri ve Faaliyetleri

Nihatcan GÜNGÖR

Özet

Bu çalışmada, Türk dünyasının birliğini ve beraberliğini en çok vurgulayan isimlerden biri olmasıyla beraber; başarılı bir eğitimci, gazeteci, yayımcı, yazar, fikir ve siyaset adamı olan İsmail Bey Gaspıralı'nın hayatının ve faaliyetlerinin incelenmesine odaklanılmıştır. Her ne kadar bir fikir ve eylem adamı olarak İsmail Gaspıralı'nın düşünce hayatımızdaki yeri büyük olsa da hızlı bir şekilde işleyen modern dünya, zaman zaman bu kişilerin bizler için önemini gölgeleyebilmektedir. Çalışma, UNESCO'nun 2014 yılını "Gaspıralı İsmail Yılı" olarak belirlemesinin üzerinden 10 yıl geçmesi ve Türk ülkelerinde birliğe dair adımlar atılması hasebiyle İsmail Bey Gaspıralı'nın icraatlerine dair bilgilerimizi tazelemek yönünden önem arz etmektedir. Bu amaç doğrultusunda, her şeyden önce İsmail Bey Gaspıralı'nın hayatı, ardından faaliyetleri incelenmiş; içtimaî ve siyasî karakteri, Tercüman gazetesindeki çalışmaları, yaşamındaki yeri, eğitimci yönüyle Gaspıralı ve sosyal bir hareket olarak usul-i cedid gibi çalışmış olduğu pek çok alana farklı başlıklar altında değinilmiştir. Bunun yanı sıra, dönemin Rus devletinin durumu, sosyolojik yapısı, çeşitli mefhumlara bakış açısı, İsmail Bey Gaspıralı'nın Rus devletindeki konumu ve ölümünden sonraki yeri gibi konulara da yer verilmiştir. Bu araştırmalar sonucunda İsmail Bey Gaspıralı'nın hayatına dair muhtelif bilgi, Tercüman gazetesi ile birlikte gelen yükselişi ve yarattığı etki, usul-i cedid hareketiyle sosyal ve politik alanda yenileşme, siyasî anlamda karşılaştığı zorluklar, meslekî kişiliği, Rusya'da yaşayan Türkleri aydınlatmak için gösterdiği çabalar, Müslümanlar için verdiği mücadeleler ve bu noktadaki liderlik konumu ortaya koyulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İsmail Gaspıralı, Tercüman Gazetesi, Türkçülük, İslâm, Rusya

The Life, Thoughts, and Activities of İsmail Gaspıralı

Abstract

In this study, the focus is on examining the life and activities of İsmail Bey Gaspıralı, who is one of the most emphasized figures in the unity and solidarity of the Turkic world; a successful educator, journalist, publisher, writer, intellectual, and politician. Although İsmail Gaspıralı's place in our intellectual life is significant as a man of thought and action, the rapidly operating modern world can sometimes overshadow the importance of these individuals for us. The importance of study shows itself by refreshing our knowledge about the actions of İsmail Bey Gaspıralı, ten years after UNESCO declared 2014 as the "Year of Gaspıralı İsmail", and steps towards unity were taken in Turkic Countries. In line with this purpose, the life of İsmail Bey Gaspıralı was analyzed first, followed by his activities; various aspects such as his social and political character, his work in the Tercuman newspaper, his place in life, Gaspıralı as an educator, and his work in many areas such as the usul-i cedid as a social movement were discussed under different headings. In addition, topics such as the condition of the Russian state of that period, its sociological structure, its perspective on various concepts, the position of İsmail Bey Gaspıralı in the Russian state, and his place after his death were also included. As a result of these researches, various information about the life of İsmail Bey Gaspıralı, his rise and the impact that came with the Tercuman newspaper, renewal in the social and political field with the usul-i cedid movement, the difficulties he faced in a political sense, his professional personality, his efforts to enlighten the Turks living in Russia, his struggles for Muslims, and his leadership at this point were presented.

Keywords: İsmail Gaspıralı, Tercuman Newspaper, Turkism, Islam, Russia

Türk Tarihine ve Tarih Yazımına Katkı Yapan Bir Portre: Dr. Feroze Abdullah Khan Yasamee

Behçet Kemal YEŞİLBURSA

Özet

Dr. Feroze Abdullah Khan Yasamee 1950'de Londra'da doğdu. Cambridge Peterhouse'da tarih okudu (1968-71), bunu Londra Üniversitesi Oryantal ve Afrika Araştırmaları Okulunda (SOAS) lisansüstü eğitimi izledi (1972-84). 1977-78'de British Council'in bursuyla eski Yugoslavya'ya gitti. 1983'te Manchester Üniversitesi Modern Ortadoğu Tarihinde okutman olarak çalışmaya başladı, 2011'e kadar kıdemli okutman olarak orada kaldı. Ayrıca Salford Üniversitesi, Leeds Üniversitesi, SOAS ve Madison Wisconsin Üniversitesi'nde ders verdi, zamanını konuk öğretim üyesi olarak geçirdi. 2013'te Dr. Yasamee Türk Tarih Kurumunun onur üyesi oldu. Dr. Yasamee'nin başlıca araştırma alanları on dokuzuncu yüzyılda ve yirminci yüzyılın başında "Doğu Meselesi" bağlamında, özellikle Balkanlar ve Ortadoğu odaklı uluslararası tarih ve diplomasi tarihidir.

Anahtar Kelimeler: Feroze Abdullah Khan Yasamee, Osmanlı Tarihi, II. Abdülhamid

A Portrait Contributing to Turkish History and Historiography: Dr. Feroze Abdullah Khan Yasamee

Abstract

Dr. Feroze Abdullah Khan Yasamee was born in London in 1950. He studied history at Peterhouse, Cambridge (1968-71), followed by postgraduate study at the School of Oriental and African Studies (SOAS), University of London (1972-84). He went to the former Yugoslavia with a scholarship from the British Council in 1977-78. In 1983 he began working as a lecturer in Modern Middle Eastern History at the University of Manchester, where he remained as a senior lecturer until 2011. He also lectured at the University of Salford, University of Leeds, SOAS and the University of Wisconsin at Madison, spending time as a visiting lecturer. In 2013, Dr. Yasamee became an honorary member of the Turkish Historical Society. Dr. Yasamee's main research interests are international history and the history of diplomacy in the context of the "Eastern Question" in the nineteenth and early twentieth centuries, with a particular focus on the Balkans and the Middle East.

Keywords: Feroze Abdullah Khan Yasamee, Ottoman History, Abdülhamid II

Balkan Coğrafyası Yazarlarının Kaleminden Yansıyan 'Cem Sultan' İzlekleri

Nesrin KARACA

Özet

15. yüzyılda Osmanlı tarihinin en 'trajik' olaylarından biri olarak Fatih'in oğullarından, kardeşi, II. Beyazıt ile yaptığı 'Taht Savaşı'ni kaybeden, Batıların ZİZİM adını verdikleri Cem Sultan (1459-1495) tarihi bir kişilik olduğu kadar, bizde ve Batıda edebiyat ve sanata konu olmuş dramatik bir hikâyenin kahramanıdır. Ağabeyi II. Bayezid ile girdiği taht mücadelesi, 13 yıl süren sürgün ve esaret hayatı yanında, renkli kişiliği, şairliği ve şiir meclisleri ile de özgün bir karakterdir.

Doğu ile Batının aynı derecede ilgisini çeken bu konu; Batı ile ilişkilerimizin de başlangıcı mahiyetinde olup siyasi, diplomatik ve tarihsel bir öneme sahip olmanın yanında pek çok yerli yabancı edebi, sanatsal ve akademik çalışmaya konu olmuş, bu anlamda çeşitli romanlar da yazılmıştır.

Cem Sultan portresi ve 'Vakıat-ı Cem Sultan' olarak nitelenen trajik hikayesinin mekanlarını oluşturan Mısır, Rodos, Fransa ve İtalya'daki sürgün dönemi; 'öteki' konumundaki Balkan coğrafyasının iki yazarı; Hırvat-Sırp İvo Andrić'in (1892-1975) *The Damned Yard - Uğursuz Avlu* ile Bulgar Vera Mutaftçıyeva'nın (1929-2009) *The Case of Cem 'Cem Sultan'* adlı eserleri üzerinden değerlendirilecektir.

Drina Köprüsü romanıyla 1961 yılı Nobel Edebiyat ödülü sahibi olan İvo Andrić'in sanat evreninde uzun bir süre Osmanlı'nın egemenliği ve yönetimi altında kalan Balkanlar ile Adriyatik'in doğusunda kalan coğrafya, çoğunlukla da büyüme kapıldığı Bosna ve çevresi önemli yer tutar. Çerçeve hikayeler niteliğindeki Uğursuz Avlu eseri, Gövde, Değirmende, Kupa ve Samsara Hanı başlıklı bölümler şeklinde ilerlerken 17.yüzyıl Osmanlı İmparatorluk coğrafyasının başta İstanbul olmak üzere, İzmir, Suriye, Bosna gibi topraklarda geçer. Romanın ilk bölümü, İstanbul'da bir hapisanede yaşananlara dairdir ve insan yazgısı olarak yorumladığı Cem Sultan'ın hikayesi zengin bir arka plan oluşturacak şekilde yorumlanır.

Bulgar tarih profesörü ve roman yazarı Vera Mutaftçıyeva'nın 10'u aşkın dile, bu arada Türkçe'ye de çevrilen Cem Sultan isimli romanında, bu bahtsız şehzadenin trajik hikayesi farklı anlatıcıların ağzından IV bölüm halinde işlenmiştir. Osmanlı tarihinde 'Vakıat-ı Cem'in öznesi, Türkçe ve Farsça iki divan sahibi olarak döneminin seçkin şairleri arasında önemli bir yer tutan Cem Sultan'ın bu romandaki 15 ayrı anlatıcı tarafından anlatılması ve döneminde 'Cem Şairleri' nitelemeli olgunun poetik izdüşümleri romanın ilgi çekici özelliklerindedir.

I. Bölüm (12), II. Bölüm (11), III. Bölüm (5), IV. Bölüm (4) alt başlık halinde ilerlerken, özellikle yakın dostu Şair Sadi'nin ağzından "şair", "şair", "söylem", "poetika" bağlamında pek çok temanın izini sürmek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı İmparatorluğu, Batı, 'Cem Sultan Olayı', Sürgün, Anlatı, İvo Andrić - Uğursuz Avlu, Vera Mutaftçıyeva - Sürgünde Bir Şehzade Cem Sultan

Reflections of "Sultan Cem" in the Works of Writers from the Balkan Geography

Abstract

One of the most 'tragic' events in Ottoman history in the 15th century involves the story of one of Faith's sons, Sultan Cem (1459-1495) – or 'ZIZIM' as Westerners call him – and his defeat in the 'War for the Throne' against his brother, Bayazid II. Sultan Cem is not only a historical figure but also the protagonist of a dramatic tale that has captivated literature and art both in our country and in the West. Besides his struggle for the throne against his brother Bayezid II and his 13 years of exile and captivity, he is also a remarkable figure with his vibrant personality, poetry, and literary gatherings.

This subject, equally intriguing to both the East and the West, not only holds political, diplomatic, and historical significance for marking the beginning of our relations with the West but has also been the subject of numerous domestic and foreign literary, artistic, and academic works, including a range of novels.

His exile period in Egypt, Rhodes, France, and Italy, which constitutes the settings of the portrait of Sultan Cem and his tragic story known as 'Vakıat-ı Cem Sultan,' will be evaluated in this study through the works of two authors who speak from 'other' perspective of the Balkan geography; namely "The Damned Yard" [Uğursuz Avlu] by the Croatian-Serbian writer Ivo Andrić (1892-1975) and "The Case of Sultan Cem" [Cem Sultan] by the Bulgarian Vera Mutaftchieva (1929-2009).

In the artistic universe of Ivo Andrić, the recipient of the 1961 Nobel Prize in Literature for his novel "The Bridge on the Drina," the geography predominantly under the Ottoman rule and administration for a long period in the Balkans and

the region spreading to the east of the Adriatic, particularly the enchanting Bosnia and its surroundings, hold significant places. The work "The Damned Yard", structured as frame stories, progresses through sections titled "Gövde", "Değirmende", "Kupa", and "Samsara Hanı" and unfolds across the territories of the 17th-century Ottoman Empire, primarily in Istanbul but also in places like Izmir, Syria, and Bosnia. The first part of the novel starts by depicting the events that take place in a prison in Istanbul, and interprets the story of Sultan Cem, the epitome of human destiny, against this rich backdrop, while providing a nuanced understanding.

In the novel "Cem Sultan" by Bulgarian history professor and novelist Vera Mutafchieva, which has been translated into over 10 languages including Turkish, the tragic story of this unfortunate prince is presented in four sections through the voices of different narrators. The protagonist of "Vakıat-ı Cem" in Ottoman history, Sultan Cem, who held a prominent place among the distinguished poets of his time as the owner of two diwans in Turkish and Persian, is narrated by 15 different characters in this novel. The portrayal of Cem Sultan by these 15 narrators, along with the poetic reflections of the "Cem Poets" phenomenon in his era, adds to the intriguing features of the novel.

The novel, which advances through subheadings such as Chapter I (12), Chapter II (11), Chapter III (5), and Chapter IV (4), makes it possible to trace numerous themes related to "poetry," "poet," "discourse," and "poetics," especially through the perspective of his close friend, the poet Sadi.

Keywords: *The Ottoman Empire, the West, the 'Sultan Cem' Incident, Exile, Narrative, Ivo Andrić - 'The Damned Yard', Vera Mutafchieva - 'A Prince in Exile: Sultan Cem'*

Halil İncalcık'ın Arnavutluk Üzerindeki Çalışmaları ve Arnavut Tarihçiliğine Etkisi

Eduart CAKA

Özet

Arnavutluk'taki Osmanlı dönemi çalışmaları bir bakımdan Halil İncalcık ismiyle de orantılıdır. 1954 yılında neşrettiği ve bugünkü Arnavutluk'un bir kısmını ihtiva eden Hicri 835 Tarihli Suret-i Sacak-ı Arvanid isimli icmal defteri gerek onun kariyeri açısından çok önemli bir yer tutması bakımından gerekse o zamana kadar tespit edilen ve tüm Osmanlı coğrafyasına ait en erken tahrir defteri hasebiyle hem bu kitabı hem de neşredeni Arnavutluğa yaklaştırmıştır. Söz konusu defter onun Arnavutluk tarihinde de derinleşme imkânı vermiştir. Bunun yanı sıra, genel olarak Osmanlı'nın Balkan coğrafyasına yerleşmesi, buradaki tımar rejiminin uygulanması ve yerel aristokrasinin buna tutumunu gibi önemli konuları araştıran İncalcık, çalışmalarında Arnavutluk'a da önemli yer verdiğini gözlemlemekteyiz. Onu bu bölgeye yoğunlaşmasına sebep olan bir diğer önemli konu da Osmanlı Devlet'ine yaklaşık çeyrek asırdır uğraştıran İskender Bey meselesi olacaktır. Tüm bunlardan dolayı gerek Türkiye'de gerekse uluslararası düzlemde hazırlanan ansiklopedilerde Arnavutluk ile ilgili maddeleri Halil İncalcık kaleme almıştır. Bu tebliğimizde Halil İncalcık'ın Arnavutluk hakkındaki çalışmalarından yola çıkarak onun Arnavut tarihçiliği'ndeki etkisini ortaya koymayı hedeflemekteyiz.

Anahtar Kelimeler: Halil İncalcık, Arnavutluk, Arnavut Tarihçiliği

Halil İncalcık's Works on Albania and his Influence upon the Albanian Historiography

Abstract

Ottoman studies in Albania are, in a way, linked with the name of Halil İncalcık. The İcmal defter named Suret-i Sandjak-ı Arvanid of 835 Hijri, which he published in 1954 and includes a part of today's Albania, has a very important place in his career, and is the earliest census book that has been identified up to that time and belongs to the entire Ottoman geography. Therefore, it brought both this book and its publisher closer to Albania. The notebook in question also gave him the opportunity to go deeper into the history of Albania. In addition, we observe that İncalcık, who generally researches important issues such as the settlement of the Ottoman Empire in the Balkan geography, the implementation of the tımar regime there and the attitude of the local aristocracy towards it, also gives an important place to Albania in his works. Another important issue that caused him to focus on this region was the Iskenderbey issue, which had been a preoccupation for the Ottoman Empire for nearly a quarter of a century. For all these reasons, Halil İncalcık wrote the articles about Albania in the encyclopedias prepared both in Turkey and internationally. In this paper, we aim to reveal Halil İncalcık's influence on Albanian historiography, based on his studies on Albania.

Keywords: Halil İncalcık, Albania, Albanian Historiography

Osmanlı Devleti'nde Gayrimüslimlerin İç Örgütlenmesine Dair Yeni Bilgiler: Bulgar Cemaat İdaresi (Obština) Örneği

Nergis İMAMOĞLU

Özet

Dinî prensibe göre örgütlenen Osmanlı toplumunda gayrimüslim milletlerin iç nizamı, din dışı idare birimleri ve devlet-kilise-halk arasında aracılık görevi üstlenen yerel cemaat liderleri, Türk tarihyazımı için henüz yeni sayılan bir araştırma alanıdır. Osmanlı'da Ortodoks milletlerin yerel idare sistemine ışık tutmayı amaçlayan bu çalışma, obština adı verilen Bulgar cemaat idarelerinin yapısı ve faaliyetleri üzerinde durmaktadır. Osmanlı öncesine dayanan ve Rumlarda olduğu gibi diğer Ortodoks milletlerde de köklü bir gelenek olarak devam eden yerel idareler, Osmanlı döneminde devletin vergi sistemiyle uyumlu hale getirilerek yeni işlevler kazanmıştır. Hem devlet hem Kilise (metropolitlik) yönetimiyle yakın bir iş birliği içinde faaliyet gösteren yerel cemaat birimleri, kendilerine ait bir idarî kadroya ve karar alma yetkisine sahiptir. Mevcut literatürde çokça ele alınan Osmanlı idare anlayışı ve Patrikhane kurumunun yetkilerine dair yeni soruları gündeme getiren bu konuyla ilgili Bulgar arşivlerinde önemli kaynaklar mevcuttur. Bunlar arasında en başta gelen, yerel idareler tarafından tutulan cemaat defterleri (kondika) ve kodeks adı verilen metropolitlik ve kilise defterleridir. Buradaki incelemede, XIX. yüzyıla tarihlenen bu defterlerden birer örnek seçilerek, eldeki veriler üzerinden hem Bulgar hem de genel olarak Ortodoks halkların yerel idare geleneğine dair tarihsel bir analiz sunulmaya çalışılmıştır. XIX. yüzyıl (Tanzimat Dönemi), adı geçen kurumun millî bir nitelik kazandığı bir dönüm noktasıdır ve bu süreç geriye doğru takip edildiğinde, Osmanlı egemenliği altında edinilen yerel idare tecrübesinin Hristiyan milletlerin tarihindeki yeri çok daha iyi anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, gayrimüslimler, yerel örgütlenme, Bulgar cemaat idaresi, obština

New Insights About the Internal Organization of Non-Muslims in the Ottoman Empire: The Example of the Bulgarian Community Administration (Obshtina)

Abstract

The internal organization of non-Muslim nations within the Ottoman society, structured according to religious principles, the secular administration units, and local community leaders undertaking a mediation role between the state, church, and the people, is considered a relatively new field of research in Turkish historiography. This study, aiming to shed light on the local administration system of Orthodox nations in the Ottoman Empire, focuses on the structure and activities of Bulgarian community administrations called obshtina. Local administrations of Christians, which have a deep-rooted tradition in pre-Ottoman times, adapted to the legal tax system during the Ottoman period, acquiring new functions. Operating in close collaboration with both the state and the Church (the metropolitan), local community units possess their own administrative cadre and decision-making authority. This subject, which raises new questions regarding the Ottoman administrative understanding and the powers of the Patriarchate institution, is supported by significant sources in Bulgarian archives. Among these sources, community registers (kondika) kept by local administrations, and records called codex belonging to the metropolitanate and the Church are prominent. In this examination, examples from these registers dating back to the XIXth century (Tanzimat Era) are selected to provide a historical analysis of both Bulgarian and Orthodox communities' local administrative traditions based on the available data. The XIXth century marks a turning point in which the mentioned institution gained a national character, and tracing this process backward helps to better understand the place of local administration experiences acquired under Ottoman rule in the history of Christian nations.

Keywords: Ottoman, non-Muslims, local organization, Bulgarian community administration, obshtina

Osmanlı Maarif Nazırlarının Dil Yetkinlikleri Üzerine Bir Değerlendirme

Yusuf Sabri ŞİMŞEK

Özet

Osmanlı eğitiminin modernleşmesi sadece günümüz Türkiye'sini etkilememiştir. Bunun yanında Balkanlar ve Orta Doğu başta olmak üzere büyük bir coğrafyanın insanının şekillenmesinde etkisi olmuştur. Osmanlı Devleti'nde eğitimin modernleşmesi denilince ilk akla gelen Maârif-i Umûmiye Nezâretidir. 1857-1921 yılları arasında Osmanlı eğitimi merkezileştiren, idare anlamında teşkilatlandıran ve modernize eden, müfredat düzenlemeleri yaparak politika üreten, öğretmen atamaları yaparak eğitimin yaygınlaşmasını sağlayan bu kurum, geç Osmanlı döneminde kalıcı izler bırakmıştır. Maârif-i Umûmiye Nezâreti söz konusu olunca kurumun tepe nokta yöneticileri olan nâzırlar öne çıkmaktadır. Kurumun modernleşmesi, nâzırlar merkeze alınarak onlarca perspektiften değerlendirilebilir. Bunlardan birisi de nâzırların dil alanındaki yetkinlikleridir. Çalışmamızda 1857-1921 arasında görev yapan 39 nâzırın dil becerilerini inceleyerek istatistiksel bir analiz sunmayı amaçladık. Bulgularımıza göre, nâzırların entelektüel kapasitelerini yansıtır biçimde, birden fazla dil bildiklerini tespit ettik. Tanzimat ve II.Abdülhamid dönemlerinde görev yapan nazırların ise ortalama dört yabancı dil bildikleri anlaşıldı. II.Meşrutiyet döneminden itibaren modern eğitime bağlı olarak Arapça ve Farsça dillerinin neredeyse unutulduğunu gösterdik. Fransızca'nın tüm nâzırlar tarafından bilindiği bulgusuna ulaştık. Çalışmamızı hazırlarken prosopografik yöntemi kullandık. Bulgularımızın, dönemlerin siyasi eğilimlerini, Osmanlı modern eğitimindeki tek tipleşmeyi, medrese eğitimi görmüş olanların yabancı dillere eğilimlerini vs. göstermesi açısından alan çalışmalarına katkı sunacağını düşünüyoruz.

Anahtar Kelimeler: Maarif Nazırları, Maarif Nezareti, Osmanlı Eğitimi, Yabancı Dil Eğitimi

A Study on the Linguistic Competencies of Ottoman Ministers of Education

Abstract

The modernization of Ottoman education did not only affect today's Turkey. In addition, a large geography, especially the Balkans and the Middle East, has had an impact on the shaping of humans. When it comes to modernization of education in the Ottoman Empire, the first thing that comes to mind is the Ministry of Education. This institution, which centralized Ottoman education between 1857 and 1921, organized and modernized it in terms of administration, produced policies by making curriculum regulations, and ensured the spread of education by appointing teachers, left permanent traces in the late Ottoman period. When it comes to the Ministry of Education, ministers, who are the top managers of the institution, come to the fore. The modernization of the institution can be evaluated from dozens of perspectives, focusing on the ministers. One of these is the ministers' competence in the field of language. In our study, we aimed to present a statistical analysis by examining the language skills of 39 ministers who served between 1857 and 1921. According to our findings, we found that the ministers spoke more than one language, reflecting their intellectual capacity. It was understood that the ministers who served during the Tanzimat and Abdulhamid II periods knew an average of four foreign languages. We showed that Arabic and Persian languages were almost forgotten due to modern education since the Second Constitutional Monarchy period. We found that French was known by all ministers. We used the prosopographic method while preparing our study. Our findings include the political tendencies of the periods, the uniformity in Ottoman modern education, the tendency of those who received madrasah education to learn foreign languages, etc. We think that it will contribute to field studies in terms of showing.

Keywords: Ministers of Education, Ministry of Education, Ottoman Education, Foreign Language Education

Osmanlıdan Türkiye Cumhuriyeti'ne Tarım Tarihi

Uğur BİLGİLİ
&
Sinem ZERE TAŞKIN

Özet

Osmanlı Devleti bir köylü toplum olması nedeniyle tarıma dayalı bir ekonomik yapıya sahipti. Topraklar, 1858 yılında hazırlanan Arazi Kanunnamesine kadar; Öşür, Haraç ve Miri Topraklar olarak değerlendirilmiştir. Osmanlı Devleti'nde; çiftçinin toprağın sahibi olmaması, ulaşım olanaklarının yetersiz, vergilerin ağır olması, çiftçinin ürettiği ürünü istediği kişiye satamaması ve imtiyazlı kişilere satmak zorunda kalması, ülke içinde iç gümrüklerin olması, çiftçinin bir başka pazara gitmek için ayrıca vergi vermek zorunda kalması, ticaretin gelişmemesi, sadece kendi ihtiyaçları için mal üretir hale gelmeleri, çiftçinin tohum ıslahı, gübreleme, makineleşme gibi yeniliklerden habersiz olması, Avrupalı devletlere ayrıcalıklar tanınması, Avrupa ürünlerinin Osmanlı pazarlarını doldurması, savaşlar, afetler, kıtlıklar, eşkıyalıklar gibi sebeplerle çiftçilerin şehirlere göçmesi, tarımda el emeği açığının ortaya çıkması ve geniş tarım alanlarının boş kalması gibi sorunlar nedeniyle tarım geri kalmıştır.

19. yy Osmanlı tarımında yenilik hareketlerinin başladığı bir yüzyıl olmuştur. Yenileşme hareketleri 1839 Tanzimat Fermanı ile mümkün olabildiği gibi; Tarımı geliştirmek amacıyla; Memleket Sandıklarının, Ziraat Bankası'nın, tarıma dayalı sanayinin kurulması, Arazi Kanunnamesinin yayımlanması ve ziraat okullarının açılması gibi bazı uygulamalar hayata geçirilmeye çalışılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra özel girişimcilik özendirilmiş, 1923 yılında İzmir İktisat Kongresi düzenlenmiş, 1925 yılında aşar vergisi kaldırılmış, 1934'de 1. Sanayi Planı hazırlanıp uygulamaya konulmuş, tahıl fiyatlarının desteklenmesi amacıyla 1938 yılında Toprak Mahsulleri Ofisi kurulmuş, II. Dünya Savaşında tarımsal üretim olumsuz etkilenmiş, savaş sonrası, makine, gübre gibi girdilere uygun fiyatlarla ulaşılabilmesi için Ziraat Donatım Kurumu ve teknik tarım teşkilatları kurulmuştur. Nüfusun artması, makineleşme ve ulaşımın kolaylaşmasıyla 1950'lerde kırdan kente göç başlamış, 1980'lerde gençlerin kırsaldan ayrılması hızlanmıştır. Türkiye tarımda sahip olduğu önemli avantajlara rağmen henüz bitkisel ve hayvansal üretimde arzu edilen verimlilik düzeyine ulaşamamıştır. Tarladan sofraya gıda güvenliği konusunda önemli sorunlar çözülmeyi beklemektedir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti'nde tarım, Türkiye Cumhuriyeti Devletinde tarım, tarım tarihi, bitkisel üretim, hayvansal üretim

History of Agriculture from the Ottoman Empire to the Republic of Türkiye

Abstract

Since the Ottoman Empire was a peasant society, it had an economic structure based on agriculture. Until the Arazi Kanunnamesi prepared in 1858, lands were evaluated as Öşür, Haraç and Miri Lands. In the Ottoman Empire; the farmer does not own the land, transportation facilities are inadequate, taxes are heavy, farmers cannot sell their product to whomever they want and have to sell it to privileged people, there are internal customs within the country, farmers have to pay additional taxes to go to another market, trade cannot develop, they became producing goods only for their own needs, farmers were unaware of innovations such as seed breeding, fertilization and mechanization, privileges were granted to European states, European products filled the Ottoman markets, farmers migrated to cities due to wars, disasters, famines and banditry, decrease in people working in agriculture and agriculture has lagged behind due to problems such as vacant agricultural lands.

The 19th century was a century when innovation movements began in Ottoman agriculture. Innovation movements became possible with the Tanzimat Edict of 1839. In order to develop agriculture; Some practices were tried to be implemented, such as the establishment of Memleket Sandıkları, Ziraat Bankası, agriculture-based industry, publication of the Arazi Kanunnamesi and opening of agricultural schools.

After the establishment of the Republic of Turkey, private entrepreneurship was encouraged, the İzmir Economic Congress was held in 1923, the aşar tax was abolished in 1925, the 1st Industrial Plan was prepared and put into practice in 1934, the Soil Products Office was established in 1938 to support grain prices, and agricultural production was negatively affected during World War II, and after the war, Agricultural Equipment Institution and technical agricultural organizations were established to provide access to inputs such as machinery and fertilizer at affordable prices. With the increase in population, mechanization and easier transportation, migration from rural to urban areas

began in the 1950s, and the departure of young people from rural areas accelerated in the 1980s. Despite the significant advantages it has in agriculture, Turkey has not yet reached the desired productivity level in plant and animal production. Significant problems in food safety from farm to table remain to be solved.

Keywords: *Agriculture in the Ottoman Empire, agriculture in the Republic of Turkey, history of agriculture, plant production, animal production*

Osmanlı Döneminde Tarım Kredi Kooperatifçiliği

Sertaç DOKUZLU
&
Muqbel Ahmed ABDULLAH

Özet

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Mithat Paşa tarafından tüm dünyada benzeri bulunmayan bir tarım kredi kooperatifçiliği hareketi ortaya konmuştur. 1867 yılında "Memleket Sandıkları" adı ile kurulan ve asıl amacı tarım sektöründeki kredi ihtiyacını gidermek olan kredi organizasyonunun en farklı özelliği üretim kooperatifçiliği ile kredi kooperatifçiliğini bir araya getirmesidir. Memleket Sandıkları, fonlarını çiftçilerin imece usulü ile devlete ait boş arazileri işleme ve aynı zamanda elde ettikleri ürünlerden pay koymaları ile sağlamıştır. Memleket Sandıkları uzun yıllar sadece tarım sektörüne kredi temin etmekle kalmamış aynı zamanda pek çok sosyal ve ekonomik yatırımın da yapılmasına katkıda bulunmuştur. Memleket Sandıklarından elde edilen faiz gelirleri ile kilometrelerce yol, köprü, okul, çeşme vb. yapılmış ve pek çok ila doktor, ilaç, yiyecek yardımı gönderilmiştir. Osmanlı Dönemindeki bu tarım kredi sisteminin kendine özgü kuralları ve yönetim şekli uzun süreli başarının temelini oluşturmuştur. Memleket Sandıklarının başarısı Saray tarafından takdir edilmiş ve Memleket Sandıkları Kanunu 1865'de yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun Türkiye tarihinde kooperatifçilik ile ilgili ilk yasal düzenleme olarak kabul edilmektedir. Ancak, Saray'ın da isteği ile Memleket Sandıkları çok geniş topraklara sahip Osmanlı İmparatorluğu'nun pek çok yerine yayılmış, bu durum belli bir süre sonra yönetimin zorlaşmasına ve bazı usulsüzlüklerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bozulan tarım kredi organizasyonunu düzeltmek için farklı tedbirler uygulanırsa da bunlar çok etkili olmamıştır. 1888 yılında Bab-ı Ali'ye bu sandıkların kapatılarak yeni bir banka kurulması ve sandıklardaki tüm paranın bu bankaya aktarılması ile ilgili bir yasa teklifi verilmiştir. Bu girişim birlikte günümüzde Türkiye'nin tarıma kredi sağlayan en önemli bankası olan Ziraat Bankası kurulmuştur. Günümüzde, Türkiye'deki tarım kredi sistemi Mithat Paşanın kurduğu sisteme benzememekle ve pek çok başarılı çalışmaları olsa da benzer etkinliği gösterememektedir.

Anahtar Kelimeler: Tarım, Kredi, Memleket Sandıkları, Mithat Paşa

Agricultural Credit Cooperatives in the Ottoman Period

Abstract

During the Ottoman Empire, an agricultural credit cooperative movement that was unique in the world was introduced by Mithat Pasha. The most distinctive feature of the credit organization, which was established in 1867 under the name "Homeland Coffers" whose main purpose is to meet the credit need in the agricultural sector, is that it integrates production cooperatives and credit cooperatives. Homeland Coffers provided their funds by farmers cultivating vacant state-owned lands through collective labor and at the same time contributing a share of the products they produced. For many years, Homeland Coffers have not only provided credit to the agricultural sector, but also contributed to many social and economic investments. With the interest income earned from Homeland Coffers, kilometers of roads, bridges, schools, fountains, etc. were built and doctors, medicine and food aid were sent to many provinces. The unique rules and management style of this agricultural credit system in the Ottoman Period formed the basis of long-term success. The success of Homeland Coffers was appreciated by the Palace and the Homeland Coffers Law came into force in 1865. This Law was accepted as the first legal arrangement regarding cooperatives in the history of Türkiye. However, with the request of the Palace, Homeland Coffers were spread to many parts of the Ottoman Empire, which had very large lands, and this caused management to become difficult after a certain period of time and led to the emergence of some irregularities. Although different measures were implemented to correct the damaged agricultural credit organization, they were not very effective. In 1888, a bill was submitted to the Bab-ı Ali regarding the closure of these Coffers, establishment of a new bank and the transfer of all the capital in the Coffers to this bank. With this initiative, Ziraat Bank, which is Türkiye's most important bank providing credit to agriculture today, was established. Today, the agricultural credit system in Türkiye is not similar to the system established by Mithat Pasha, and although it has many successful works, it cannot show similar effectiveness.

Keywords: Agriculture, Credit, Homeland Coffers, Mithat Pasha

Osmanlı Devleti'nden Günümüze Devlet Üretim Çiftlikleri

Elif ERBEK BOZABA

&

Serkan GÜRLÜK

Özet

Osmanlı Devleti'nin geniş toprakları ve iklim çeşitliliği ile tarımsal üretimde önemli bir potansiyele sahip olduğu bilinmektedir (İnalçık, 1994). Bu potansiyeli değerlendirmek için toprak mülkiyeti, vergilendirme, kredi ve destekleme gibi çeşitli uygulamalar ile tarımsal üretimi teşvik etmiştir. 14. yy'dan Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna kadar Miri topraklar üzerinde farklı mülkiyet türlerinde, köylülerin emeği ve devletin desteği ile tarımsal üretim gerçekleştirilmiştir (Keyder, 1999). 18. yy'ın sonlarında modern tarımsal uygulamalar ve araç-gereçlerin kullanımı ile devlet arazilerinde üretimin daha işlevsel hâle geldiği bilinmektedir. Bu işlevselliğin sağlanması için tarımsal kalkınma ve gıda güvenliğine katkıda bulunan devlet üretim çiftlikleri kurulmuştur. Üretilen ürünler hem iç pazara sunulmuş hem de ihraç edilmiştir. Devletin tarımsal üretime katkıları ve devlet üretim çiftliklerinin imparatorluğun ekonomisi ve toplumunda önemli rol oynadığı bilinmektedir.

Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne miras kalan devlet üretim çiftliklerinin Türkiye'nin kuruluşundan 1950'li yıllara kadar tarımsal modernleşmenin öncüsü olduğu bilinmektedir. Bu çiftliklerde kullanılan modern teknikler, tohum ve hayvan ıslahı, elit sürülerin yetiştirilmesinde önemli rol oynadığı bilinmektedir (Tekeli, 1982). 1950'lerden itibaren özel sektörün önemi artarken devlet üretim çiftliklerinin önemi azalmış ve işletmelerin bir kısmı özelleştirilmiştir (OECD, 2018). Günümüzde devlet üretim çiftlikleri farklı isimler altında, kamu kurumlarına ait Araştırma Enstitüleri'nde ve Tarım İşletmeleri Müdürlükleri'nde ıslah, genetik kaynakların korunması, kırsal kalkınmanın desteklenmesi ve elit hayvan yetiştirilmesi gibi konularda tarımsal kalkınmaya katkıda bulunmaktadır. Osmanlı'dan günümüze tarımsal üretim ve ekonominin gelişimine önemli katkıda olan bu işletmelerin yapısı ve işleyişi ile ilgili bilgi edinmek günümüz politikalarına önemli çıkarımlar sunmaktadır. Bu bildiride ikincil verilerden faydalanarak, Osmanlı İmparatorluğu'nda devlet üretim çiftliklerinin tarihi, devlet üretim çiftliği statüsündeki mülkiyet yapıları, Osmanlı ekonomisine katkıları, Türkiye Cumhuriyeti'nde devlet üretim çiftliklerinin kuruluşu ve bu çiftliklerin tarımsal kalkınmadaki rolü hakkında önemli bilgilere yer verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Devlet Üretim Çiftlikleri, Tarımsal Kalkınma, Tarımsal Modernleşme, Osmanlı İmparatorluğu, Türkiye Cumhuriyeti

State Production Farms from the Ottoman Empire to the Present

Abstract

The Ottoman Empire, with its vast territory and diverse climate, possessed significant potential for agricultural production (İnalçık, 1994). To capitalize on this potential, the state implemented various policies and practices, including land ownership structures, taxation systems, credit mechanisms, and direct support initiatives. From the 14th century until the establishment of the Republic of Türkiye, agricultural production thrived on Miri lands under diverse ownership structures, relying heavily on the labor of peasants and state subvention (Keyder, 1999).

By the late 18th century, the adoption of modern agricultural practices and tools necessitated increased efficiency on state-owned lands. Consequently, state production farms were established to ensure functional production and contribute to agricultural development and food security. These farms employed modern techniques, implemented seed and animal breeding programs, and focused on raising elite herds, contributing significantly to the Ottoman economy and society through both domestic supply and export markets.

Following the Ottoman legacy, state reproduction farms played a pioneering role in agricultural modernization in the newly established Republic of Türkiye from its foundation until the 1950s. These farms utilized modern techniques such as seed and animal breeding programs, playing a crucial role in developing elite herds (Tekeli, 1982). However, with the increasing importance of the private sector after the 1950s, the significance of state-owned farms gradually diminished, leading to the privatization of some enterprises (OECD, 2018).

Today, production farms operating under different names, such as Research Institutes and Agricultural Enterprises Directorates, contribute to agricultural development in areas like breeding, genetic resource conservation, rural development support, and elite animal breeding. These institutions, successors of the historical state production farms,

continue to significantly contribute to the development of agricultural production and the economy. This paper utilizes secondary data to prove crucial information on the history, ownership structures, contributions to the Ottoman economy, establishment in the Republic of Türkiye, and role in the agricultural development of state farms in the Ottoman Empire.

Keywords: *State Production Farms, Agricultural Development, Agricultural Modernization, Ottoman Empire*

Gıda Güvenliğinin Tarihsel Gelişimi

Elif KOÇ ALİBAŞOĞLU

&

Şeyma Alime BAKIRCI

&

Ömer Utku ÇOPUR

&

Perihan YOLCI ÖMEROĞLU

Özet

Tarih boyunca insanlığın varoluşundan beri sağlıklı, yeterli ve güvenilir gıdaya erişim tüm insanlık için en temel hak. 2050 yılına kadar 10 milyara ulaşması beklenen nüfus artışıyla paralel olarak artan gıda talebini karşılamak amacıyla tarım ve hayvansal üretimin yoğunlaşması ve sanayileşmesi ve beraberinde artan çevre kirliliği, iklim değişikliği, ekonomideki istikrarsızlık, eğitim seviyesinin düşük olması küresel anlamda gıda güvenliğini ön plana çıkarmıştır. Gıda Güvenliği; gıdalarda olabilecek fiziksel, kimyasal, biyolojik ve her türlü zararların bertaraf edilmesi için alınan tedbirler bütünüdür. Gıda güvenliğinin FAO tarafından belirlenen sağlanabilirlik, yeterlilik, kabul edilebilirlik ve erişilebilirlik olmak üzere dört temel prensibi bulunmaktadır. Bu prensipler doğrultusunda tarladan çatala gıda güvenliği anlayışıyla gıda üretiminde karşılaşılabilecek risklerin kabul edilebilir bir düzeye indirilmesi amacıyla gıda güvenliği yönetim sistemleri oluşturulmuştur. Gıda güvenliği alanında ilk çalışmalar 1945 yılında Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), 1948 yılında ise Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) kurulması, ardından NASA'nın (Amerikan Ulusal Havacılık ve Uzay Kurumu) uzaya giden, astronotlar için gıda tüketiminde sıfır hata projesi ile literatüre geçen HACCP prensipleri ile başlamış olup gıda güvenliği yönetim sistemlerinin temelini oluşturmuş ve tarihsel süreç içerisinde geliştirilmiştir. Türkiye'de gıda güvenliği ile ilgili ilk yasa, 1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı "Belediye Yasası" olup, ilk kapsamlı yasa ise gıdaya ilişkin değerlendirme, denetim ve yasakları içeren "Umumi Hıfzıssıhha Yasası"dır. Bu çalışmanın amacı; gıda güvenliği ilk ortaya çıktığı 1950'lerden günümüze kadar olan tarihsel gelişimini ve bu süreçte gıda güvenliği ile ilgili olarak hazırlanan ulusal ve uluslararası standartları incelemektir. Bu çalışma kapsamında ortaya konan literatür bilgilerinin gıda sektöründeki araştırmacılara katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gıda Güvenliği, HACCP, Gıda Güvencesi, Gıda Güvenliği Yönetim Sistemleri

Historical Development of Food Safety

Abstract

Access to healthy, sufficient, and reliable food has been the most fundamental right for all humanity since the existence of humanity throughout history. In order to meet the increasing food demand in parallel with the population increase, which is expected to reach 10 billion by 2050, the intensification and industrialization of agriculture and animal production and the accompanying increasing environmental pollution and climate change. Instability in the economy and low education levels have brought global food security to the fore. Food safety refers to the set of measures taken to eliminate physical, chemical, biological and all kinds of harm that may occur in foods. Food safety has four basic principles determined by FAO: availability, adequacy, acceptability and accessibility. In line with these principles, food safety management systems have been created in order to reduce the risks that may be encountered in food production to an acceptable level with the understanding of food safety from field to fork. The first studies in the field of food safety began with the establishment of the Food and Agriculture Organization (FAO) in 1945 and the World Health Organization (WHO) in 1948, followed by the HACCP principles published with the zero error in food consumption project, which requested by NASA for astronauts going into space. HACCP principles have formed the basis of food safety management systems and have been developed throughout the historical process. The first law regarding food safety in Turkey is the "Municipal Law" numbered 1580, enacted in 1930, and the first comprehensive law is the "Public Hygiene Law", which includes evaluation, inspection and prohibitions regarding food. The purpose of this study; To examine the historical development of food safety from the 1950s, when it first emerged, to the present day, and the national and international standards prepared regarding food safety in this process. It is thought that the literature information presented within the scope of this study can contribute to researchers in the food sector.

Keywords: Food Safety, HACCP, Food Assurance, Food Safety Management Systems

Osmanlı Döneminden Günümüze Bursa İli Yöresel Ürünleri

Merve KOÇ
&
Sertaç DOKUZLU
&
David NTAWUGURANIRIMANA

Özet

Bursa ili tarih boyunca hem yönetim hem de üretim açısından önemli bir il konumunda olmuştur. Bursa'nın coğrafi konumu, tarihi geçmişi, farklı kültürlerle ev sahipliği yapması ve iklim koşulları çok farklı ve değerli yöresel ürünlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Kaliteleri ile farklı bir değere sahip olan bu yöresel ürünler uzun yıllar Osmanlı saraylarına, Osmanlı Donanmasına ve yurt dışına gönderilmiştir. Osmanlı saray mutfağının değeri çoğu zaman yöresel ürünlerin kendine özgü kaliteleri ile artmıştır. Osmanlı Donanması ise denizde geçen uzun seferler sırasında gıda ihtiyaçlarını en kaliteli ürünlerden karşılamıştır. Tarım ve gıda ürünlerinin yanı sıra Bursa ipekli ve pamuklu peştemalleri ile havluları Osmanlı saray hamamlarının vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Bursa'nın coğrafi konumunun da getirdiği avantaj ile özellikle ipek imalatı ve ticareti açısından uluslararası pazar konumuna yükselmesi 14. yüzyılın ortalarında başlamıştır. Bursa'nın uluslararası ticari bir merkez haline gelmesi ile birlikte bu ürünlerin kalitelerinin korunması ve fiyatlarının düzenlenmesi ihtiyacı doğmuştur. 1451 - 1481 yılları arasında Fatih Sultan Mehmet döneminde çıkartılan Bursa ve İstanbul Belediye kanunları ile ipek, kumaş ve havlu gibi ürünlerin kaliteleri ve fiyatları düzenlenmiştir. Sultan II. Bayezid zamanında, 1502 yılında yürürlüğe giren Kanunname-i İhtisab-ı Bursa (Bursa Belediyesi Kanunu), dünyanın ilk ürün standardı kanunudur. Tarihsel süreçte sadece Osmanlı İmparatorluğunda değil, aynı zamanda dünyanın pek çok ülkesinde yöresel ürünler kaliteli ürünler olarak bilinmiş ve sıklıkla haksız rekabete konu olmuştur. Bu nedenle yöresel ürün adlarının ve kalitelerinin korunması gereği doğmuştur. Türkiye'nin malların menşeiini korumaya yönelik ilk girişimleri Osmanlı döneminde 1857 Fransız Tescilli Markalar Kanunu'nu temel alan 1871 tarihli "Marka Nizamnamesi" ile başlamıştır. Saraya, donanmaya ve yurt dışına gönderilen ürünler için oluşturulan Osmanlı kayıtları yöresel ürünler için çok zengin bir envanter oluşturmuştur. Bugün, Bursa'nın tarım, gıda ve el sanatlarında tescilli 33 coğrafi işareti vardır ve bu ürünlerin ünü Osmanlı dönemine kadar uzanmaktadır. Avrupa Birliğinde tescilli bir ürün, yayında bir ürün ve başvuru durumunda da 3 ürün bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bursa, Yöresel Ürün, Sınai Mülkiyet, Coğrafi İşaret

Local Products from the Ottoman Period to the Present: Bursa Province

Abstract

Bursa has been an important province in terms of both administration and production throughout history. Bursa's geographical location, historical background, hosting different cultures and climatic conditions have enabled the emergence of very different and valuable local products. These local products, which have a different value with their quality, were sent to the Ottoman palaces, the Ottoman Navy and abroad for many years. The value of Ottoman palace cuisine was often increased by the unique quality of local products. The Ottoman Navy met its food needs from the highest quality products during long voyages at sea. In addition to agricultural and food products, Bursa silk and cotton loincloths and towels became an indispensable part of Ottoman palace baths. Bursa's rise to international market position, especially in terms of silk manufacturing and trade, with the advantage of its geographical location, started in the mid-14th century. As Bursa became an international commercial center, the need to protect the quality of these products and regulate their prices arose. The quality and prices of products such as silk, fabric and towels were regulated by the Bursa and Istanbul Municipal Laws enacted during the reign of Mehmet the Conqueror between 1451 and 1481. Sultan II. Kanunname-i İhtisab-ı Bursa (Bursa Municipality Law), which came into force in 1502 during the reign of Bayezid, is the world's first product standard law. Throughout history, not only in the Ottoman Empire but also in many countries of the world, local products have been known as quality products and have often been subject to unfair competition. For this reason, it became necessary to protect local product names and their quality. First attempts of Türkiye to protect the origin of goods begins during the Ottoman period with "Trademark Ordinance" dated 1871, which was based on the French Registered Trademarks Law of 1857. Ottoman records created for the products sent to the Palace, Navy and international markets have created a very rich inventory for local products. Today, Bursa has 33 registered geographical indications in agriculture, food and handicrafts, and the fame of these products dates back to

the Ottoman period. There is one product registered in the European Union, one product in publication and three products in application status.

Keywords: Bursa, Local Product, Industrial Property, Geographical Indication

Osmanlı Dönemi Bulgaristan'da Baruthaneler (19. yy.)

Lyubomir MIKOV

Özet

Bulgaristan'daki çok sayıda ve çok çeşitli işlevlere sahip Osmanlı yapıları arasında baruthane adı verilen barut depoları gibi askeri yapılar da bulunmaktaydı. Bildiride mevcut çalışmalarda hakkında fazla yorum yapılmayan ve Vidin, Razgrad, Silistre, Ardino, Filibe, Şumnu ve Varna şehirlerinde bulunan baruthaneler ele alınacak, bu baruthanelerin özel mimari tasarımlarına ve işlevsel özelliklerine odaklanılacaktır.

Bildiride hakkında bilgi verilecek baruthanelerin çoğu 19. yüzyılda inşaa edildiği, mimari bakımdan kullanım maksadına uygun tasarıma sahip oldukları vurgulanacaktır. Osmanlı döneminde barut ve güherçile üretiminin Bulgar topraklarına yayılması burada yaşanan askeri ve siyasi gelişmelere bağlıdır. Özellikle 19. yüzyılda sıkça meydana gelen Osmanlı-Rus savaşlarından dolayı Bulgar topraklarının stratejik anlamda askeri ehemmiyeti arttıkça, burada birçok yeni Osmanlı kışlası ile beraber baruthaneler de inşaa edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: baruthane, Bulgaristan, Osmanlı dönemi

Gunpowder Warehouses in Bulgaria during the Ottoman Period (19th Century)

Abstract

Among the many and varied Ottoman buildings in Bulgaria, there were also military structures such as gunpowder warehouses called baruthane. This paper will focus on the gunpowder warehouses in the cities of Vidin, Razgrad, Silistre, Ardino, Plovdiv, Shumen and Varna, which have not been commented on much in existing studies, focusing on their specific architectural design and functional characteristics.

It will be emphasized that most of the gunpowder warehouses were built in the 19th century and that they were architecturally designed in accordance with their intended use. The spread of gunpowder and saltpeter production to the Bulgarian lands during the Ottoman period depended on the military and political developments that took place there. As the strategic military importance of the Bulgarian lands increased, especially due to the frequent Ottoman-Russian wars in the 19th century, many new Ottoman army barracks were built here, as well as gunpowder depots and gunpowder houses.

Keywords: gunpowder warehouse, Bulgaria, Ottoman period

Batı Avrupa'daki Çağdaşlarının Yazılarında Müteferrika Matbaası

Orlin SABEV

Özet

Müteferrika matbaası Avrupa entelektüel çevrelerinde büyük bir merak uyandırdı. Avrupalı edebiyatçılar, bu matbaanın kurucusu İbrahim Müteferrika'nın aşmak zorunda kaldığı varsayılan engelleri, onun Osmanlı ve Müslüman olmayan kökenini ve basmak istediği kitapları merak ediyorlardı. Fransa ve Osmanlı İmparatorluğu arasındaki canlandırılan diplomatik ilişkiler ve kültürel etkileşim nedeniyle Müteferrika matbaası hakkında herhangi bir bilgiyi ortaya çıkarmakla en çok Fransız edebiyatçılar ilgilenmiştir.

Bildiride Müteferrika basını hakkında çağdaş Fransız, İngiliz, Alman ve İtalyan gazetelerinde, süreli yayınlarında ve kitaplarında yer alan bilgiler üzerine odaklanacağım. Bu kaynaklar, Osmanlı Türk matbaacılığının İslami muhafazakârlık ve kısıtlamalara rağmen başlatıldığını öne sürmekte ve yeni kurulan matbaanın, muhtemelen sultanın sarayında muhafaza edilen değerli el yazmalarını yayınlayarak Avrupa'daki edebiyat meraklılarına fayda sağlayacağı umudunu dile getirmektedirler.

Anahtar Kelimeler: Müteferrika matbaası, Batı Avrupa, kültürel etkileşim, 18. yüzyıl

The First Ottoman Printing House in the Writings of its Contemporaries from Western Europe

Abstract

The Müteferrika press sparked curiosity in the European Republic of Letters. European literati were curious about the assumed obstacles that its founders had to overcome, İbrahim Müteferrika's non-Ottoman and non-Muslim origin, as well as its printing agenda. Because of the strong diplomatic relations and cultural interaction between France and the Ottoman Empire (the two countries made efforts to establish an anti-Habsburg coalition) French literati were the most interested in uncovering any information about the Müteferrika press.

In this paper I am going to focus on the information about the Müteferrika press published in contemporaneous French, English, German and Italian newspapers, periodicals and books. These sources suggest that Ottoman Turkish printing was introduced in spite of Islamic conservatism and restrictions and express the hope that the newly established press would benefit the Republic of Letters by publishing valuable manuscripts that had presumably been preserved in the sultan's seraglio.

Keywords: Müteferrika press, West Europe, periodicals, cultural interaction, 18th century

Reji Kolcularının Yanya Vilayeti'ndeki Usulsüzlüklerine Dair Bazı Tespitler (1883-1912)

Mustafa DAĞ

Özet

XVII. yüzyılın başlarında Osmanlı Devleti'ne giren tütün kısa süre içerisinde devlet için önemli bir gelir kalemine dönüşmüştü. Bu önem XIX. yüzyılın başlarından itibaren tütün üzerinden alınan vergilerin yaygınlaştırılmasıyla daha da artmıştı. Bu vergilerden kaçmanın yollarını arayan tütün üreticisi, çiftçisi ve tüketicisi kaçakçılığa yönelmişti. Bu nedenle tütün üzerinden ilk verginin tahsil edilmesi ve ilk yasaklayıcı politikanın hayata geçirilmesinden itibaren bu sektörde kaçakçılık faaliyetleri başlamıştı. Kaçakçılığa karşı alınan tedbirler arasında en önemlileri ise görevlendirilmiş olan kolluk kuvvetleri olmuştur. Görev icra eden bu kolluk kuvvetleri devletin himayesi altındayken ciddi sorun yaşanmazken tütünün yabancı sermaye eliyle 27 Mayıs 1883 tarihinde kurulan özel bir işletme olan Reji Şirketi'nin denetimine bırakılmasıyla birlikte şirketin kolluk kuvveti olarak örgütlenen kolcuların birtakım usulsüz girişimlerinden dolayı sorunlar cereyan etmeye başlamıştı. Bu sorunların yaşandığı yerlerden biri de tütün üretiminin, ticaretinin ve tüketiminin yoğun olarak yapıldığı Yanya vilayeti olmuştur. Bu çalışmanın temel amacı 1883 ile 1912 yılları arasında tütün kaçakçılığıyla mücadele çerçevesinde Yanya Reji İdaresi çatısı altında faaliyet gösteren bazı kolcuların usulsüz girişimlerinin neler olduğunu ve bu girişimlerin ortaya çıkardığı sonuçları arşiv belgeleri, salnameler ve araştırma-inceleme eserler ışığında ortaya çıkarmaktır. Bu tür kaynaklardan faydalanılarak hazırlanan çalışmanın pek çok bulgusu mevcuttur. Bunlardan önemli olanları kolcuların bölgede hırsızlık, zimmete para geçirme, adam öldürme veya yaralama, kaçakçılarla birlikte hareket etme ve kaçak tütün tüketme gibi yasadışı girişimlerde bulunmalarıydı.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Yanya, Tütün, Reji Kolcusu, Kaçakçılık

Some Findings on the Irregularities of the Regime Rangers in Yanya Province (1883-1912)

Abstract

XVII. Tobacco, which entered the Ottoman Empire at the beginning of the century, quickly became an important income item for the state. This importance dates to the 19th century. It increased further with the widespread use of taxes on tobacco from the beginning of the century. Tobacco producers, farmers and consumers, looking for ways to escape these taxes, turned to smuggling. For this reason, smuggling activities began in this sector after the first tax on tobacco was collected and the first prohibitory policy was implemented. Among the measures taken against smuggling, the most important were the assigned law enforcement officers. While there were no serious problems when these law enforcement forces were under the auspices of the state, when tobacco was left under the control of the Regia Company, a private enterprise established by foreign capital on May 27, 1883, problems began to occur due to some irregular attempts by the guards organized as the law enforcement force of the company. One of the places where these problems occurred was the province of Yanya, where tobacco production, trade and consumption were intense. The main purpose of this study is to reveal the illegal attempts of some guards operating under the umbrella of the Ioannina Regime Administration within the framework of the fight against tobacco smuggling between 1883 and 1912, and the results of these attempts in the light of archive documents, yearbooks and research-study works. There are many findings of the study prepared using such sources. The most important of these were that the guards engaged in illegal activities in the region such as theft, embezzlement, murder, or injury, acting together with smugglers and consuming smuggled tobacco.

Keywords: Ottoman Empire, Yanya, Tobacco, Regiment Ranger, Smuggling

İttihatçı Fedailiğin Cumhuriyet Ordu Pratiklerine Mirası ve Yakup Cemil Sembolü

Ömer Faruk ATILGAN

Özet

Anayasal kurumların bulunmadığı ya da henüz tam olarak içselleştirilmediği ortamların iktidar mücadelesinde silahlı kuvvetlerin başat bir rol oynadığı görülür. Osmanlı'da iktidarın merkezileşmesi ve geleneksel kurumların tasfiyesi ile ordunun siyasete müdahale yöntemleri de değişmiş klasik dönem Osmanlı tarihinde sıklıkla görülen açıktan isyanların yerini yeraltında örgütlenmeler almıştır. Kuleli Olayı buna dair ilk örneği teşkil ederken Sultan Abdülhamit'e karşı meşrutiyetçi hareketler de aynı yoldan ilerleyecektir. İttihat ve Terakki Cemiyeti, 1908'de Kanun-i Esasi'nin tekrar yürürlüğe girmesinde büyük rol oynayan fedailerini yeni düzenin muktedir gücü olmak adına kullanmaya devam edecektir. Cihan Harbi esnasında ise artık kendilerine siyaseten ihtiyaç kalmayan fedailer Yakup Cemil Bey'in başlattığı son ihtilal teşebbüsü bastırıldıktan sonra tasfiye edilecektir. Fakat fedaileri meydana getiren subayların eylemlerindeki en büyük motivasyonun kaynağı olan "ülkenin sahibi ve yeni düzenin bekçisi olma" misyonu ve temsil ettiği ihtilalci pratikler Cumhuriyet döneminde de Türk subaylarının sinesinde yaşamaya devam edeceği gibi Yakup Cemil Bey de kendi özelinde bir hareket tarzının sembolü haline gelecektir. Genç subayların komitacı karakteri, 1950 Seçimleri sonrasında çok partili siyasi düzene geçiş ile tekrar tezahür edecek ve sadece sivil iktidarları değil üst düzey askeri komutayı da zaman zaman tehdit edeceklerdir. Asi ve kontrolsüz hareketlerin sembol ismi Yakup Cemil Bey ise yalnızca gayrinizami silahlı operasyonların uygulayıcılarının değil sert yazılarıyla siyasi atmosfere müdahalede bulunmaları açısından gazetecilerin de dahil edildiği kategorilere adını verecektir. Ezcümle kimileri silahları ile kimileri ise kalemleriyle birer "Yakup Cemil" olarak etiketlenecekler ve siyasiler tarafından tehdit olarak algılanacaklardır.

Anahtar Kelimeler: Komita, İhtilal, Darbe, Fedai, Yakup Cemil, Suikast

The Legacy of Unionist Conspiracy to Republican Army Practices and the Symbol of Jacob Djemil

Abstract

In environments where constitutional institutions are either absent or not fully internalized, armed forces play a dominant role in power struggles. In the Ottoman Empire, with the centralization of power and the elimination of traditional institutions, the methods of military intervention in politics changed. Unlike the classical period of the Ottomans, overt rebellion was replaced by underground organizations. The Kuleli Incident represents the first example of this, and movements for constitutionalism against Sultan Abdülhamit followed the same path. The Committee of Union and Progress (CUP), using its fedayeen to reinstate the Kanun-i Esasi (Constitution) in 1908, continued to utilize them to be the dominant power of the new order. During World War I, the fedayeen, no longer needed politically, were disbanded after the suppression of the last coup attempt initiated by Jacob Djemil Bey. However, the motivation behind the actions of the fedayeen, the mission to be the "owners of the country and the guardians of the new order," and the revolutionary practices they represented continued to live on in the hearts of Turkish officers in the Republican era. The rebellious character of young officers re-emerged after the 1950 elections, with the transition to a multi-party political system, threatening not only civilian governments but also the top military command from time to time. Jacob Djemil Bey, the symbol of rebellious and uncontrolled actions, would not only be associated with the perpetrators of irregular armed operations but also with journalists who intervened in the political atmosphere with their strong writings. In short, some will be labeled as "Jacob Djemil," either with their guns or their pens, and will be perceived as threats by politicians.

Keywords: Secret Society, Revolution, Coup, Fedayeen, Jacob Djemil, Assassination

Sultan Abdülaziz'in Şifa Talebine Bursa'dan Gelen Yanıt: Çitli Maden Suyu

Nurefşan KARADAĞ

Özet

Tarihi süreç içerisinde su, toplumlar için yaşamın vazgeçilmezi olmuştur. Sular kendi içerisinde bulundurduğu eriyik mineral ve karbondioksit gazı miktarına göre hidromineral (mineralli sular) veya maden suyu olarak adlandırılır. Bu sular, içerisinde bulundukları zengin mineraller sayesinde sağlığa faydalı olmasıyla bilinir. Osmanlı coğrafyası, maden suyu kaynağı açısından oldukça zengindi. Dertlere derman olan şifalı suları, içmeleri ve kaplıcalarıyla ünlü Bursa ve bilhassa İnegöl bu anlamda akla gelen ilk isimlerdendi. İnegöl'de Çitli, Bakmaca, Terce ve Şeker maden suları bulunuyordu. Bunlar arasında özellikle İnegöl'ün kasaba merkezine 11 km uzaklıkta ve Çitli köyü sınırları içerisinde çıkan Çitli maden suyu, aralarında en bilinenidir. Çitli maden suyunun kıymeti köy ahalisi tarafından bilinip yıllardır cilt sorunları için ve sindirim rahatsızlığı nedeniyle sade ya da limon ile tüketildi. Bunun yanında yemeklerin içine koymak için de kullanılırken bu kadar ünlenmesi 1850'lerden sonra olmuştur. Sultan Abdülaziz'in çözüme kavuşamayan mide rahatsızlıklarına deva olarak hekimler maden suyunu önermiştir. Hekimlerin yaptığı bu öneriye karşın en doğru maden suyunun bulunması için 1861 tarihinde tüm vilayetlere haber gönderilmiş, vilayetlerden gönderilen sular değerlendirilmiş ve aralarından seçilen Çitli maden suyu olmuştur. Çitli maden suyu içinde bulundurduğu faydalarının ve içilmek için uygunluğunun yanında elde ettiği bu ün ile birlikte de Avrupa'dan gelen rakip maden sularını gölgede bırakarak eczane raflarında yerini almıştır. Bu meşhur su, 20. yüzyıl başındaki Balkan Savaşları ve Cihan Harbi gibi savaşlar dolayısıyla işlemedi. Kurtuluş Savaşı sonrasında, mağlup olan Yunanların su pınarını tahrip etmesiyle bir daha toparlanamayan Çitli maden suyu, günümüzde âtil durumdadır. Bu çalışmada Bursa'nın önemli bir değeri olan Çitli maden suyunun 19. yüzyıldan bu yana şehir ve toplum için faydası, ekonomik gelir kaynağı olarak katkısı ve kavuştuğu bu şöhreti zaman içerisinde nasıl kaybedip âtil duruma geldiği incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Şifa kaynağı, Bursa, İnegöl, Çitli, Maden suyu

Response from Bursa to Sultan Abdülaziz's Request for Cure: Çitli Mineral Water

Abstract

Throughout history, water has been essential for societies' survival. Depending on their mineral and carbon dioxide content, waters are categorized as hydromineral or mineral water, known for their health benefits. The Ottoman Empire was abundant in mineral water resources, with Bursa and İnegöl particularly famous for their healing waters and hot springs. İnegöl boasted several mineral waters, including Çitli, Bakmaca, Terce, and Şeker, with Çitli standing out as the most renowned, located 11 km from İnegöl's center within Çitli village. Çitli mineral water was highly valued by villagers for its effectiveness against skin problems and digestive disorders, often consumed plain or with lemon. Its popularity surged after the 1850s when physicians prescribed it to cure Sultan Abdülaziz's unresolved stomach ailments. In 1861, Çitli mineral water was selected as the most accurate among waters evaluated from various provinces. Its reputation surpassed European rivals, earning a place on pharmacy shelves. However, operations were hindered by conflicts like the Balkan Wars and World War I. Despite efforts, Çitli mineral water remained idle after the War of Independence due to the destruction of its spring by defeated Greeks. This study examines Çitli mineral water's benefits for Bursa since the 19th century, its economic significance, and how it declined over time, leading to its current state of idleness.

Keywords: Source of healing, Bursa, İnegöl, Çitli, Mineral water

**Live and Die in Exile:
Ex-Sultan Vahdettin's Exile and his Entourage
(November 1922-May 1926)**

Odile MOREAU

Abstract

The Grand National Assembly abolished the sultanate on November 1, 1922, and separated the sultanate from the caliphate. Consequently, Sultan Mehmet VI fled to Malta on a British warship on 17 November. From this date onwards, the former Sultan Mehmed VI went into transnational exile. The modalities of this exile and its transnational trajectory will be analyzed. First, after crossing the Mediterranean, he went to Mecca at the invitation of King Husayn of Hedjaz. Later he returned to Europe by boat through Egypt and the Suez Canal to Genoa in Italy to settle in San Remo, on the Italian Riviera. Next, we'll take a look at his entourage and life. Who were they, and how did they evolve? From the point of view of both his collaborators and his family circle. The deposed sultan died there on 16 May 1926 at the age of sixty-five in San Remo. We will examine the problem of a death in exile in Europe and how to organize a funeral to allow him to rest for eternity in Ottoman land.

Keywords: Sultan Mehmed VI, Ottoman Diaspora, Italian Riviera, Funeral in Exile

**Sürgünde Yaşamak ve Ölmek:
Sabık Sultan Vahdettin'in Sürgünü ve Maiyeti
(Kasım 1922-Mayıs 1926)**

Özet

Büyük Millet Meclisi 1 Kasım 1922'de saltanatı kaldırdı ve saltanatı hilafetten ayırdı. Bunun üzerine Sultan VI. Mehmet bir İngiliz savaş gemisiyle Malta'ya kaçtı. Bu tarihten sonra, sabık Sultan VI. Mehmed sınır ötesi sürgüne gitti. Bu sürgünün usulleri ve uluslar ötesi güzergâhı analiz edilecektir. Önce, Akdeniz'i geçtikten sonra Hicaz Kralı Hüseyin'in daveti üzerine Mekke'ye gitti. Daha sonra Mısır ve Süveyş Kanalı üzerinden tekneyle Avrupa'ya döndü; İtalya'nın Cenova kentine giderek İtalyan Rivierası'ndaki San Remo'ya yerleşti. Ardından onun beraberindekilere ve yaşamına göz atacağız. Bunlar kimlerdi ve nasıl geliştiler? Hem mesai arkadaşları hem de aile çevresi açısından. Tahttan indirilen padişah, 16 Mayıs 1926'da altmış beş yaşındayken San Remo'da öldü. Avrupa'da sürgünde bir ölüm problemini ve Osmanlı topraklarında sonsuza kadar istirahat etmesi için cenaze töreninin nasıl organize edileceğini inceleyeceğiz.

Anahtar Kelimeler: Sultan VI. Mehmed, Osmanlı diasporası, İtalyan Rivierası, Sürgündeki Cenaze

Kurtuluş Savaşı Propaganda Stratejilerinde Osman Gazi Örneği ve Sofoklis Venizelos İddiaları

Hacer KARABAĞ ARSLAN

Özet

Türk Kurtuluş Savaşı sırasında propaganda faaliyetleri, halkın bilinçlendirilmesi, milli mücadeleye olan bağlılığının güçlendirilmesi ve savaşa destek sağlanması açısından büyük önem taşımış, gazete ve dergiler yanında kartpostal ve broşür gibi araçlar da etkili bir şekilde kullanılmıştır. Bu bağlamda Osman Gazi de bahsedilen dönemde milli mücadelenin önemli sembollerinden biri olarak öne çıkarılmıştır. Gazetelerde, Kara Osman'ın türbesinin düşman işgali altında olduğu vurgulanırken, Mehmet Akif Ersoy da "Bülbül" şiirinde "Ne zillettir ki: nâkûs inlesin beyninde Osman'ın" mısrasında, duyduğu derin üzüntüyü dile getirmiştir. İlk Osmanlı başkentlerinden Bursa'nın, işgale uğraması Türk milletinde büyük bir tepki yaratmış ve bu tepkilerin bir sembolü olarak TBMM kürsüsü üzerine siyah örtü örtülmüştür. İşgalin ardından Yunan komutanı Binbaşı Sofoklis Venizelos'un Osman Gazi türbesinde çekilmiş fotoğrafının basında yer alması, kamuoyunda büyük bir infial yaratmış ve Yunan işgal kuvvetlerinin türbeye saygısızlık yaptığı iddiaları gündeme gelmiştir. Dönem gazetelerinde bu iddialar sıkça yer bulurken edebi eserlere de konu olmuştur.

Bu çalışmada, Osman Gazi'nin Türk Kurtuluş Savaşı sırasında milli bilinci güçlendirmek amacıyla nasıl bir sembol haline getirildiği incelenecektir. Ayrıca, 12 Aralık 1921 tarihinde Bursa'dan Hariciye Vekaleti'ne yazılmış bir dilekçe, Sofoklis Venizelos ve Joseph Hepp'in bir yıl arayla türbede çekilmiş fotoğrafları, dönem gazeteleri ve edebi eserler üzerinden Yunan işgal kuvvetlerinin Osman Gazi türbesine yönelik saygısızlık iddiaları değerlendirilecektir. Çalışmada arşiv belgeleri, dönem gazeteleri, fotoğraf ve kartpostallar ile edebi eserlerden faydalanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Osman Gazi, Sofoklis Venizelos, Propaganda, Türk Kurtuluş Savaşı, Bursa

The Example of Osman Gazi and the Allegations against Sofoklis Venizelos in Propaganda Strategies during the Turkish War of Independence

Abstract

During the Turkish War of Independence, propaganda activities played a crucial role in raising public awareness, strengthening commitment to the national struggle, and garnering support for the war. In addition to newspapers and magazines, postcards and brochures were also used effectively. In this context, Osman Gazi emerged as one of the significant symbols of the national struggle during this period. Newspapers emphasized that the tomb of Osman Gazi, also known as Kara Osman, was under enemy occupation, while Mehmet Akif Ersoy expressed his deep sorrow in his poem "Bülbül" with the line "What a disgrace that the bell tolls in the midst of Osman." The occupation of Bursa, one of the first Ottoman capitals, created a great reaction among the Turkish people, symbolized by the black cloth draped over the podium in the Grand National Assembly of Turkey. Following the occupation, the publication of a photograph of the Greek commander Major Sofoklis Venizelos at the tomb of Osman Gazi in the press caused a public outcry and brought accusations of disrespect by the Greek occupation forces towards the tomb. These accusations frequently appeared in periodicals and were also the subject of literary works.

This study aims to examine how Osman Gazi became a symbol to strengthen national consciousness during the Turkish War of Independence. Additionally, it will evaluate the allegations of disrespect towards the tomb of Osman Gazi by the Greek occupation forces through a petition written from Bursa to the Ministry of Foreign Affairs on December 12, 1921, photographs of Sofoklis Venizelos and Joseph Hepp taken a year apart at the tomb, periodicals, and literary works. The study will utilize archival documents, periodicals, photographs, postcards, and literary works.

Keywords: Osman Gazi, Sofoklis Venizelos, Propaganda, Turkish War of Independence, Bursa

Hüseyin Rauf (Orbay) Bey'in Hindistan'da Verdiği Konferanslar ve Yankıları

Nazire DOĞAN

Özet

Hüseyin Rauf Orbay, Balkan Savaşları'nda "Hamidiye Kruvazörü" ile yaptığı başarılı akınlarla adından söz ettirmiş ve "Hamidiye Kahramanı" olarak tarihe geçmiştir. Denizcilikteki bu başarılarından sonra Bahriye Nazırı olmuştur. Millî Mücadele'nin başlaması ile bu görevinden istifa etmiş, Millî Mücadele hareketine katılmıştır. Bundan sonra uzun süre Mustafa Kemal'in en yakınındaki isimlerden biri olmuştur. Fakat Millî Mücadele sonrasında ikilinin arası açılmıştır. Bu ayrılık Rauf Bey'in İzmir Suikastında parmağı olduğu iddialarına da neden olmuştur. Rauf Bey'in, suikast gerçekleştiği sıralarda tedavisi için yurt dışında olması bu iddiaları kuvvetlendirmiştir. Zira bu iddia sahiplerine göre Rauf Bey, suikastı planlayıp yurt dışına gitmiştir. Fakat O, kendisine isnat edilen suçu hiçbir zaman kabul etmemiş, bundan dolayı da on yıl boyunca yurda dönmemiştir. Yurt dışında kaldığı süre zarfında Hindistan başta olmak üzere Çin, Mısır gibi ülkelere seyahatler gerçekleştirmiştir. Çalışmamızda Rauf Bey'in Hindistan seyahati ve burada verdiği konferanslar ele alınmıştır. Türk Hükümeti, Rauf Bey'in Hindistan'a eski halife tarafından gönderildiği ve amacının da Haydarabat'ta düzenlenecek Hilafet Kongresi'ne katılacağı endişesiyle onun buradaki tüm faaliyetlerini Bağdat, Kabil ve Kudüs gibi elçilikler aracılığıyla adım adım takip etmiştir. Türk İstihbarat Şubesi ve bu elçilikler arasında yapılan yazışmalara Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi'nden ulaşılabilmektedir. Arşivden elde edilen belgeler incelendiğinde görülmüştür ki Rauf Bey konferanslarında hükümet aleyhine hiçbir olumsuz söylemde bulunmamış, tam tersi hükümeti ve inkılapları övmüş, bir Hilafet Kongresi'ne de katılmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Rauf Bey, Mustafa Kemal, Hindistan, Hilafet Kongresi, Türk Hükümeti

Hüseyin Rauf (Orbay) Bey's Conferences in India and their Echoes

Abstract

Hüseyin Rauf Orbay made a name for himself with his successful raids with the "Hamidiye Cruiser" during the Balkan Wars and went down in history as the "Hero of Hamidiye". After these successes at sea, he became the Minister of Navy. With the beginning of the National Struggle, he resigned from this position and joined the National Struggle movement. For a long time afterwards, he was one of the closest figures to Mustafa Kemal. However, after the National Struggle, the two became estranged. This separation also led to allegations that Rauf Bey had a hand in the Izmir Assassination. The fact that Rauf Bey was abroad for treatment at the time of the assassination strengthened these allegations. According to these claimants, Rauf Bey planned the assassination and went abroad. But he never admitted to the crime that was attributed to him and therefore did not return home for ten years. During his stay abroad, he traveled to countries such as India, China and Egypt. In our study, Rauf Bey's trip to India and the conferences he gave here are discussed. The Turkish Government, fearing that Rauf Bey was sent to India by the former Caliph and that his aim was to participate in the Khilafat Congress to be organized in Hyderabad, followed all his activities step by step through the embassies in Baghdad and Kabul. The correspondence between the Turkish Intelligence Department and these embassies can be found in the Republican Archives of the State Archives Presidency. The correspondence between the Turkish Intelligence Department and these embassies can be found in the Republican Archives of the State Archives Presidency. When the documents obtained from the archives were analyzed, it was seen that Rauf Bey did not make any negative statements against the government in his conferences, on the contrary, he praised the government and the revolutions, and he did not attend a Caliphate Congress.

Keywords: Rauf Bey, Mustafa Kemal, India, Caliphate Congress, Turkish Government

Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşunun Fransız Basınındaki Yankıları

Sercan ALABAY

Özet

29 Ekim 1923'te Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu, bir iki gün sonraki Fransız basınında önemli bir yer bulmuştur. Fransız gazeteleri, Osmanlı İmparatorluğu'nun sona ermesi ve modern Türkiye Cumhuriyeti'nin doğuşunu büyük bir tarihsel dönüm noktası olarak değerlendirmiştir. Yapılan bu araştırma kapsamında, içlerinde *Le Figaro*, *Le Matin*, *Le Galois* gibi Fransız basınının önemli ve önde gelen bazı gazetelerinin de bulunduğu yayın organlarında konuya ilişkin yer alan haberler içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Çalışmanın amacı; ana hatlarıyla Fransız basının cumhuriyetin ilanına karşı takındığı tavrın ve öne sürdükleri fikirlerin daha iyi anlaşılmasını sağlamaktır. Gazeteler cumhuriyetin ilanına karşı ortaya koydukları tavırlara göre, lehte aleyhte ve nötr olarak sınıflanmıştır. Elde edilen sonuçlar Mustafa Kemal Atatürk'ün liderliğinde gerçekleşen bu dönüşüm, Türkiye'nin batılılaşma ve laikleşme yolundaki kararlı adımlarını sembolize etmektedir. Fransız basını, Türkiye'nin yeni rejimi ile Doğu ve Batı arasındaki dengeyi nasıl kuracağına dair beklentilerini ifade etmiştir. Laiklik ve milli devlet yapısına yönelen yeni Türkiye'nin modernleşme çabaları genel olarak uluslararası alanda olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmiştir. Bu dönüşümün, Doğu ve Batı ilişkileri üzerinde uzun vadeli etkiler yaratacağı öngörülmüştür. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanı, Fransız gazetelerinde, Türkiye'nin yeni rotasını ve bu değişimin uluslararası arenadaki yankılarını anlamak için önemli bir olay olarak yer almıştır. Bazı ulusal çaptaki gazeteler Atatürk'ün reformlarının getireceği değişiklikler ayrıntılı bir şekilde ele alınmış ve bu reformların ülkenin geleceği üzerindeki potansiyel etkileri vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Fransız basını, cumhuriyet, dilsel bakış

Repercussions of the Establishment of the Republic of Turkey in the French Press

Abstract

The foundation of the Republic of Turkey on October 29, 1923, found significant coverage in the French press a few days later. French newspapers considered the end of the Ottoman Empire and the birth of the modern Republic of Turkey as a major historical turning point. Within the scope of this research, news on the subject in publications including some important and leading newspapers of the French press such as *Le Figaro*, *Le Matin*, and *Le Galois* were examined using the content analysis method. The aim of the study is to provide a better understanding of the attitude of the French press towards the declaration of the republic and the ideas they put forward. The newspapers were classified as pro, con, and neutral according to the attitudes they put forward towards the declaration of the republic. The results obtained indicate that this transformation, which took place under the leadership of Mustafa Kemal Atatürk, symbolizes Turkey's determined steps towards westernization and secularization. The French press expressed its expectations regarding how Turkey would establish the balance between the East and the West with its new regime. The modernization efforts of the new Turkey, which turned towards secularism and a national state structure, were generally evaluated as a positive development in the international arena. It was predicted that this transformation would have long-term effects on relations between the East and the West. The declaration of the Republic of Turkey was covered in French newspapers as an important event in understanding Turkey's new course and the repercussions of this change in the international arena. Some national newspapers discussed in detail the changes that Atatürk's reforms would bring and emphasized the potential effects of these reforms on the country's future.

Keywords: French press, republic, linguistic view

Bursa Organize Sanayi Bölgesi: Kuruluş Süreci ve Şehir Üzerindeki Etkileri

İsmet KARAHAN
&
Eda Nur AYDOĞDU

Özet

Bursa ve çevresi, antik çağlardan itibaren farklı toplumlar ve devletler tarafından yerleşim alanı olarak kullanılmıştır. Helenistik dönemden itibaren İznik, Gemlik ve Mudanya limanları sayesinde canlı bir ticaret ağına sahip olmuştur. Roma döneminde ulaşım ağının gelişmesiyle bölgedeki yerleşimler çeşitlenmiştir. Bizans döneminde ise kaplıcalar ve manastırlar sayesinde tedavi ve dini merkez olarak ün kazanmıştır. Bursa'nın önemli bir şehir hâline dönüşmesi Osmanlı döneminde söz konusu olmuştur. Prof. Dr. Halil İncelik, 14. yüzyılla birlikte Avrupa'da ipekli kumaş kullanımının artması ve ipekli dokuma endüstrisindeki gelişmeler ile sadece ham ipek açısından değil, diğer Asya malları için de Bursa'nın, Doğu ile Batı'yı köprüleyen bir dünya pazarı haline geldiğini ifade etmektedir. Çeşitli dönemlerde şehre gelen seyyahların anlatımları da, Bursa'nın birçok yabancı tüccarın ticaret amaçlı yerleştiği ve alım satım yaptığı bir merkez hâlini aldığını göstermektedir. Kentte 19. yüzyılda demir-çelik ve kereste sanayileri gelişmiş, zarif lando ve fayton arabaları üretilmeye başlanmıştır. 1889'da Türkiye'nin ilk ticaret ve sanayi odalarından biri Bursa'da açılmıştır. 20. yüzyılın başlarında arabacılık sanatı ve dokumacılık sektörleri önemli ölçüde gelişmiştir. I. Dünya Savaşı'ndan önce Bursa şehrinde 60 kadar araba imâlahânesi vardır.

Cumhuriyet dönemiyle birlikte Bursa'da modern fabrikalar kurulmuş ve kalkınma süreci hızlanmıştır. 1926'da 8 ipek fabrikası varken, 1939'da bu sayı 20'ye çıkmıştır. Merinos ve Gemlik Suni İpek Fabrikalarının açılması kentin gelişimine katkı sağlamıştır. II. Dünya Savaşı sonrası sanayileşme hız kesmiş, ancak 1960'larda Bursa, Türkiye'nin ilk organize sanayi bölgesi için pilot bölge seçilmiştir.

Bu çalışma, Türkiye'de ilk organize sanayi bölgesinin Bursa'da kurulma nedenlerini ve bu bölgenin kentte yol açtığı dönüşüm ve değişimleri ayrıntılı olarak incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada tarihsel tarama ve sözlü tarih yöntemleri kullanılacaktır. Dönem gazeteleri, konuyla ilgili eserler ve makaleler ile görsel kaynaklardan faydalanılacaktır. Ayrıca, Bursa'nın şehir planları ve il yıllıkları da incelenerek kentin, Türkiye'nin önemli bir sanayi merkezi olarak gelişim süreci ayrıntılı bir şekilde ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bursa, Organize Sanayi Bölgesi, Sanayileşme, Cumhuriyet Dönemi

Bursa Organized Industrial Zone: Establishment Process and its Impacts on the City

Abstract

Bursa and its surroundings have been used as a settlement area by different societies and states since ancient times. From the Hellenistic period onwards, it had a vibrant trade network thanks to the ports of Iznik, Gemlik, and Mudanya. During the Roman period, the settlements in the region diversified with the development of the transportation network. In the Byzantine period, it gained fame as a center for healing and religion due to its spas and monasteries.

Bursa's transformation into an important city occurred during the Ottoman period. Halil İncelik states that with the increase in the use of silk fabrics in Europe starting from the 14th century and the developments in the silk weaving industry, Bursa became a global market bridging East and West not only in terms of raw silk but also for other Asian goods. Narratives from travelers who visited the city during various periods also indicate that Bursa became a center where many foreign merchants settled for trade purposes and conducted buying and selling activities. In the 19th century, iron and steel and timber industries developed in the city, and elegant carriages and phaetons began to be produced. One of Turkey's first chambers of commerce and industry was opened in Bursa in 1889. At the beginning of the 20th century, the carriage-making and weaving sectors significantly developed. Before World War I, there were around 60 carriage workshops in Bursa.

With the Republican era, modern factories were established in Bursa, and the development process accelerated. While there were 8 silk factories in 1926, this number increased to 20 by 1939. The opening of Merinos and Gemlik Artificial Silk Factories contributed to the city's development. Industrialization slowed down after World War II, but in the 1960s, Bursa was chosen as the pilot region for Turkey's first organized industrial zone.

This study aims to examine in detail the reasons for establishing the first organized industrial zone in Bursa, Turkey, and the transformations and changes this zone brought about in the city. Historical survey and oral history methods will be used in the research. Period newspapers, related works, articles, and visual sources will be utilized. Additionally, Bursa's city plans and provincial yearbooks will be examined. The study will attempt to comprehensively reveal Bursa's development process as an important industrial center of Turkey.

Keywords: Bursa, Organized Industrial Zone, Industrialization, Republican Era

Birinci Dünya Savaşı ve Oniki Ada: İtalya'nın Oniki Ada'yı İlhakı ve Yunanistan'ın Tepkisi, 1914-1915

Gürhan YELLİCE

Özet

Bu çalışmanın amacı, İtalya'nın Trablusgarp Savaşı sırasında işgal ettiği, 18 Ekim 1912'de imzalanan Uşi Antlaşması uyarınca Osmanlı Devleti'ne iade etmesi gereken Oniki Ada'yı Birinci Dünya Savaşı'na dâhil olur olmaz ilhaki ve bu ilhaka ilişkin savaşta tarafsızlığını koruyan Yunanistan'ın tepkisini analiz etmektir. Çalışma, savaş sonrasında İtalya ve Yunanistan arasında İzmir'in işgaline ilişkin yaşanan rekabetin bu bağlamda ve çerçevede Kurtuluş Savaşı'na, hatta Lozan Barış Konferansı'na ilişkin İtalya ve Yunanistan boyutundaki dinamiklerin daha iyi anlaşılması ve açıklanması açısından önem arz etmektedir.

İtalya'nın Oniki Ada'yı işgal etmekte temelde iki motivasyonu vardı: Trablusgarp'taki Osmanlı direnişini sonlandırmak, gelecekte Batı Anadolu'nun işgaline zemin hazırlamak için söz konusu adaları üs olarak kullanmak. Bu siyaset benzer bir plan içerisinde olan Yunanistan'da büyük bir rahatsızlık yaratmıştı. Bu yüzden İtalya'nın Oniki Ada'daki varlığı, Uşi Antlaşması'na rağmen işgallerini sonlandırmaması büyük bir kaygıyla takip edilmiş, Yunanistan arka kapı diplomasisi yoluyla Büyük Güçler nezdindeki temaslarda bulunarak işgallerin sonlandırılması konusunda, adaların Yunanistan'a bırakılması konusunda büyük bir gayret sarfetmişti.

Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte Osmanlı Devleti ve Yunanistan arasındaki görüş ayrılıkları giderilemediği için Ege Adaları Meselesi çözümsüz kalırken İtalya Oniki Ada'daki varlığının devam ettirmeyi başarmış, Osmanlı'nın ittifak bloğunda savaşa girmesini fırsata çevirip bu adalardaki varlığına en çok tepki gösteren İngiltere ile anlaşılabilir adaları ilhak ettiğini ilan etmişti. Osmanlı bu karar karşısında etkisiz kalırken, karar Yunanistan'da büyük bir endişeye yol açmıştı. İtalya itilaf devletleri ile uzlaşma hâlinde hedefine doğru emin adımlarla ilerlerken Yunanistan'da ve Oniki Adalardaki Rumlarda büyük bir tedirginlik iklimi hâkim olmuştu. İlgili ülkelerin arşiv kaynaklarına dayanan çalışma 1914-1915 tarihlerini kapsamaktadır.

Anahtar Kelimeler: İtalya, Yunanistan, Oniki Ada, Birinci Dünya Savaşı, İlhak

The First World War and the Dodecanese Islands: Italy's Annexation of the Dodecanese and Greece's Reaction, 1914-1915

Abstract

The aim of this study is to analyze Italy's annexation of the Dodecanese Islands, which it occupied during the Tripolitan War and which it was obliged to return to the Ottoman Empire in accordance with the Treaty of Ushi signed on 18 October 1912, as soon as it became involved in the First World War and the reaction of Greece, which maintained its neutrality in the war, to this annexation. The study is important in terms of better understanding and explaining the post-war rivalry between Italy and Greece regarding the occupation of Izmir, and in this context and framework, the dynamics of Italy and Greece regarding the War of Independence and even the Lausanne Peace Conference.

Italy had basically two motivations in occupying the Dodecanese Islands: to end the Ottoman resistance in Tripolitania and to use these islands as a base to prepare the ground for the invasion of Western Anatolia in the future. This policy caused great discomfort in Greece, which was in a similar plan. For this reason, Italy's presence in the Dodecanese Islands and its failure to end its occupation despite the Treaty of Ushi were followed with great concern in Greece, and Greece made a great effort to end the occupations and to leave the islands to Greece by making contacts with the Great Powers through backdoor diplomacy.

With the outbreak of the First World War, the Aegean Islands issue remained unresolved as the differences of opinion between the Ottoman Empire and Greece could not be resolved, while Italy managed to maintain its presence in the Dodecanese Islands, turned the Ottoman entry into the war in the alliance bloc into an opportunity, agreed with Britain, which reacted the most to its presence in these islands, and declared that it annexed the islands. While the Ottomans remained ineffective against this decision, the decision caused great concern in Greece. While Italy was taking firm steps towards its goal in reconciliation with the Allied Powers, a climate of great unease prevailed in Greece and among the Greeks in the Dodecanese Islands. This study, based on the archival sources of the relevant countries, covers the period 1914-1915.

Keywords: Italy, Greece, Dodecanese, First World War, Annexation

Cretan Muslims during the Late Autonomous Period, From the Young Turk Revolution to Union with Greece, 1908-1913

Georgios LIMANTZAKIS

Abstract

This paper deals with the status of Cretan Muslims during the late autonomous period, from the Young Turk Revolution of 1908 to the Balkan Wars (1912-1913) and union with Greece. This short period is full of political events, as Cretan Christians were dissatisfied with the autonomous regime conceded by the Powers in 1898, and continued to push for complete emancipation. Considering the proclamation of elections in the Ottoman Empire to be both an "opportunity" and a threat, Cretan Christian politicians staged a coup and declared union with Greece on October 6, 1908, which the Cretan Assembly adopted the next day. Contrary to what had happened in Eastern Rumelia in 1885, the Powers decided not to recognize the fait accompli, but went ahead with the withdrawal of their troops from Crete in July 1909, which led to another pro-union incident, and Ottoman threats for military intervention. Another crisis unfolded in 1910, as the Cretan Muslim deputies were asked to give an oath of allegiance to the Greek Constitution and the Greek King, which they refused to do. The Powers came up with a compromise in late 1911, but this was one of the last ones to be achieved between the two sides. Although Crete continued to be de jure part of the Ottoman Empire, the Cretan Christians participated actively in the Balkan Wars. De facto union with Greece was achieved in October 1912, and the official ceremony of union took place in December 1913, signaling the end of the Cretan Question. The paper will make extensive use of Cretan State archives, comparing them with writers of the time and references in the Cretan Press, aiming to construct a coherent and objective narrative of the related events.

Keywords: Crete, Christians, Muslims, Ottoman Empire, Greece

Geç Özerklik Döneminde Giritli Müslümanlar, Jön Türk Devriminden Yunanistan'la Birleşmeye Kadar, 1908-1913

Özet

Bu bildiri 1908 Jön Türk Devrimi'nden Balkan Savaşları'na (1912-1913) ve Yunanistan ile birleşmeye kadar geç özerklik devrinde Girit Müslümanlarının durumu hakkındadır. Bu kısa dönem siyasi olaylarla doludur, zira Giritli Hıristiyanlar, Büyük Güçler tarafından 1898'de kabul edilen özerk rejimden memnun değildiler ve tam bir özgürleşme için baskı yapmayı sürdürdüler. Osmanlı İmparatorluğu'nda seçimlerin ilan edilmesinin hem bir "fırsat" hem de bir tehdit olduğunu dikkate alarak, Giritli Hıristiyan politikacılar darbe yaparak 6 Ekim 1908'de Yunanistan'la birlik ilan ettiler ve Girit Meclisi ertesi gün bunu kabul ve tasdik etti. 1885'te Doğu Rumeli'de yaşananların aksine, Büyük Güçler oldubittiyi tanımamaya karar verdiler, fakat Temmuz 1909'da birliklerini Girit'ten çekmeye devam ettiler, bu da bir başka birlik yanlısı olaya ve Osmanlıların askerî müdahale tehditlerine yol açtı. 1910'da Giritli Müslüman milletvekillerinden Yunan Anayasası'na ve Yunan Kralı'na bağlılık yemini etmeleri istendiğinde başka bir kriz ortaya çıktı ki, onlar bunları yerine getirmeyi reddettiler. Büyük Güçler 1911'in sonlarında bir uzlaşmaya vardılar, ancak bu, iki taraf arasında başarıya ulaşan son şeylerden biriydi. Girit, hukuken Osmanlı İmparatorluğu'nun bir parçası olmaya devam ettiyse de Giritli Hıristiyanlar, Balkan Savaşları'na aktif olarak katıldılar. Ekim 1912'de Yunanistan ile fiilî birlik sağlandı ve Aralık 1913'te resmî birleşme töreni yapılarak Girit Sorunu'nun sona erdiğinin sinyali verildi. Makale ilgili olayların tutarlı ve objektif bir anlatımını oluşturmak amacıyla Girit Devlet arşivlerini dönemin yazarlarıyla ve Girit basınındaki referanslarla karşılaştırarak kapsamlı bir şekilde kullanacaktır.

Keywords: Girit, Hıristiyanlar, Müslümanlar, Osmanlı İmparatorluğu, Yunanistan

Göç Tarihi Araştırmalarında Hatıratın Değeri: Girit Göçmeni Ali Nihânî'nin Hatıratı ve Söyledikleri

Metin MENEKŞE

Özet

Hatırat, kişilerin kendi hayat anlayışı ve zihninden geçerek kâğıda dökülmüş bir nesir olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireylerin duygularını ve belgelere yansımamış ayrıntıları anlatması bakımından önemlidir. Olayların arka planını oluşturan şartları, bunun sebeplerini, gelişimini, rol alan kişilerin duygu, düşünce ve tavırlarını belli ölçüde yansıtmaktadır. Dolayısıyla sadece resmî belgelerde yansıdığı kadarıyla değil, onun arka planını da öğrenme imkanına erişilmektedir. Nihayetinde hatırat, geçmişin aydınlatılmasında önemli bir kaynak niteliğindedir.

Bu çalışmada, Girit göçmeni Ali Nihânî'nin göç dolayısıyla yazmış olduğu hatıratı incelenmiştir. Hatırat, Ali Nihânî'nin doğum yeri olan Girit'in Kandiye şehrinde başlamakta ve Anadolu'daki yaşantısına kadar uzanmaktadır. Zira bu hatıratı, Konya Polis Mektebi'nde tahsilini devam ettirdiği esnada yazmıştır. Hatıratın yazımına başladığı tarih ise kendisinin ifade etmiş olduğu 15 Ekim 1927'dir. Milli Kütüphane kataloğu içerisinde tespit edilen hatırat, Osmanlı Türkçesi ile kaleme alınmış olup tarafımızca Latin Harflerine aktarılmıştır.

Hatıratı kaleme alan Ali Nihânî, tanınmış bir aileye mensup olup 1318/1902-1903 yılında Arif Ağazâde müteveffi Hasan Efendi'nin oğlu olarak Girit'in Kandiye şehrinde dünyaya gelmiştir. Fakat Osmanlı'nın son döneminde Girit'te yaşanan şiddetli olaylar ve uygulanan mezâlim nedeniyle diğer ada Müslümanları gibi Ali Nihânî ve ailesi de göçmenler için tahsis edilen vapurla 1908'de (verilerden hareketle tahmin edilen) Anadolu'ya göç etmek zorunda kalmıştır. Anadolu'da yerleştikleri ilk şehir Antalya olmuştur. Yüksek Alan Mevkii'nde iki sene kadar oturmuşlardır. Ali Nihânî, R.1329/M.1913-14 yılında, önce 35 yaşındaki annesini, annesinin ölümünden kırk gün sonra da babasını kaybetmiştir. Ali Nihânî ve kardeşi Fatma, evlatlık gittikleri aile ile birlikte bir süre Finike'de yaşamış; seferberlik ilanından sonra da Elmalı'ya taşınmışlardır. Ali Nihânî, bir süre sonra kardeşinden ayrılarak iş için tekrar Finike'ye yerleşmiştir. Daha sonra Antalya'ya dönerek Şarampol Mevkii'ndeki Hamidiye Mahallesi'nde hayatını devam ettirmiştir.

Ali Nihânî, vatani Girit'i, göç yolculuğunu, Antalya'ya geldikten sonraki yaşadıklarını hatıratında ayrıntılı bir şekilde ve satırlara yansıdığı kadarıyla çok da otosansür uygulamadan anlatma gayreti içinde olmuştur. Onun anlattıklarından hareketle, dönemin şartları, idarenin tutumu, insan ilişkileri, sosyal ve kültürel hayat gibi birtakım konulara dair bilgi edinilebilmektedir. Özellikle göçmen ailelerinin hayata tutunma çabalarını birinci ağızdan okumak ve değerlendirmek mümkün olabilmektedir. Neticede bu çalışmada, daha önce hiç kimse tarafından ele alınmamış olan bir göçmen hatıratından hareketle tarih araştırmaları, özellikle de göç tarihi araştırmaları bakımından hatıratın değeri üzerine bir inceleme yapılmasına çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Cumhuriyet, Girit, Anadolu, Göç, Ali Nihânî, Hatırat

The Value of Memoirs in Migration History Research: Memoirs of Cretan Immigrant Ali Nihânî

Abstract

Memoirs appears as a prose that is put on paper through people's own understanding of life and mind. It is important in terms of expressing individuals' feelings and details that are not reflected in documents. It reflects, to a certain extent, the conditions that form the background of the events, their reasons, their development, and the feelings, thoughts and attitudes of the people involved. Therefore, it is possible to learn not only what is reflected in official documents, but also its background. Ultimately, Memoirs are an important source of illumination of the past.

In this study, the memoirs written by Cretan immigrant Ali Nihânî due to his migration were examined. The memoir begins in Heraklion, Crete, the birthplace of Ali Nihânî, and extends to his life in Anatolia. Because he wrote this memoir while he was continuing his education at Konya Police School. The date when he started writing the memoirs is 15 November (October) 1927, as he stated. The memoirs found in the National Library catalog were written in Ottoman Turkish and transcribed into Latin Letters by us.

Ali Nihânî, who wrote the memoirs, belongs to a well-known family and was born in R.1318/M.1902-1903 in the city of Heraklion, Crete, as the son of Arif Ağazade, the late Hasan Efendi. However, due to the violent events and atrocities that took place in Crete in the last period of the Ottoman Empire, Ali Nihânî and his family, like other island Muslims, had to migrate to Anatolia in 1908 (estimated based on the data) on the ferry allocated for immigrants. The first city they settled in Anatolia was Antalya. They lived in Yüksek Alan for about two years. In R.1329/M. 1913-14, Ali Nihânî

first lost his 35-year-old mother, and then lost his father forty days after his mother's death. Ali Nihânî and his sister Fatma lived in Finike for a while with their adopted family; After the declaration of mobilization, they moved to Elmalı. After a while, Ali Nihânî left his brother and settled back in Finike for work. Later, he returned to Antalya and continued his life in Hamidiye District in Şarampol District.

Ali Nihânî made an effort to describe his homeland, Crete, his migration journey, and his experiences after coming to Antalya in detail in his memoirs and without applying much self-censorship, as far as it is reflected in the lines. Based on what he said, information can be obtained about some issues such as the conditions of the period, the attitude of the administration, human relations, social and cultural life. It is especially possible to read and evaluate first-hand the efforts of immigrant families to hold on to life. As a result, in this study, an attempt was made to examine the value of memoirs in terms of historical research, especially migration history research, based on an immigrant memoirs that has not been studied by anyone before.

Keywords: Ottoman State, Republic, Crete, Anatolia, Migration, Ali Nihânî, Memoirs

XVII. Yüzyılda Osmanlı Savunması Açısından Ege Denizindeki Bazı Adaların Önemi

Bülent ÇELİK

Özet

Osmanlıların Ege Denizi'ndeki askeri, ticari ve diğer politikalara ilk dâhil oluşları, Orhan Bey döneminde komşuları Karesi Beyliği'ni yavaş yavaş ilhak etmeleri ile başlar. Çanakkale ve Balıkesir coğrafyasında denize kıyısı olan bu beyliğin yerini alan Osmanlı yönetimi hem Marmara hem de Ege Denizi'nde, aslında kendisine yabancı, daha önce hiçbir münasebetinin olmadığı bir arenada görünür hale gelmişti. O ana kadar denizle pek ilgisi olmayan Osmanlılar, özellikle Rumeli'ye geçtikte sonra önemli deniz yollarına hâkim olmak gerektiğini kısa sürede anladılar. Osman Bey döneminde Roger de Flor komutasındaki Katalan paralı askerlerinin Gelibolu bölgesinde verdikleri tahribat, Orhan Bey'in çok sevdiği oğlu şehzade Halil'in İzmit körfezinde "korsanlar" tarafından kaçırılması, Ağustos 1366'da papalığın genel Haçlı planı dâhilinde Osmanlılar'a karşı Savua Kontu VI. Amedeo kumandasında bir Haçlı ordusunun Gelibolu'yu alması gibi örnekler denizlerde etkili bir Osmanlı deniz gücünün henüz mevcut olmayışı ve Anadolu kıyılarının savunmasız oluşunu gösteren askeri gelişmelerdir.

Osmanlıların Ege Denizine yönelik ilk idari düzenlemeleri İstanbul'un fethinin ardından Çanakkale Boğazı önündeki Taşoz, Semadirek, Bozcaada, Gökçeada ve Limni'nin doğrudan hâkimiyet altına alınmasından sonra gerçekleşmiştir. Daha sonra Midilli ve Rodos gibi adalar feth edilmiş, Sakız gibi önemli bir ticari merkez, savaşılmadan hâkimiyet altına alınmıştır. Akdeniz'in ortasında Girit Adası için ise uzun yıllar sürecek olan bir savaş dönemi yaşanmıştır. Osmanlı devlet adamları tüm bu fetih ve hâkimiyet kazanımlarından sonra, ele geçirilen adalarda var olan tahkimatları güçlendirmişler, pek çok farklı amaca hizmet eden yeni yapılar inşa etmişler, bazı adalara güçlü garnizonlar yerleştirerek, donanma-yı hümayûnun bir parçası olan Akdeniz fırkatecileri gibi yeni bir takım askeri düzenlemeleri hayata geçirmişlerdir.

Bildirimizde; başta bu adalardaki asker sayı ve sınıfları, bunlara ayrılan mukataa gelirleri olmak üzere Osmanlı Devleti'nin Ege kıyılarının savunmasında bu adalardaki garnizonların önemleri, Osmanlı arşiv belgelerinden yola çıkılarak incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Ege Denizi, Sakız Adası, Midilli Adası, kale, mukataa

The Importance of Some Islands in the Aegean Sea for the Ottoman Defense in the 17th Century

Abstract

The Ottomans' first involvement in military, commercial and other policies in the Aegean Sea began with the gradual annexation of their neighbor, the Karesi Principality, during the reign of Orhan Bey. The Ottoman administration, which replaced this landlocked principality in the geography of Çanakkale and Balıkesir, became visible in both the Marmara and the Aegean Seas, in an arena that was actually foreign to it and with which it had no previous relations. The Ottomans, who had little to do with the sea until that moment, quickly realized that they needed to dominate important sea routes, especially after moving to Rumelia. The destruction caused by the Catalan mercenaries under the command of Roger de Flor in the Gallipoli region during the reign of Osman Bey, Orhan Bey's beloved son, Prince Halil, was kidnapped by "pirates" in the Gulf of İzmit. The capture of Gallipoli by a Crusader army under the command of Count Amedeo VI of Savua against the Ottomans, within the scope of the general Crusade plan of the papacy in August 1366, are military developments that show the lack of an effective Ottoman naval power in the seas and the vulnerability of the Anatolian coasts.

The first administrative regulations of the Ottomans towards the Aegean Sea took place after the conquest of İstanbul and the direct domination of Thassos, Samothrace, Tenedos, Gökçeada and Lemnos in front of the Dardanelles. Later, islands such as Lesbos and Rhodes were conquered, and an important commercial center such as Chios was dominated without a fight. There was a period of war that lasted for many years for the Crete Island in the middle of the Mediterranean. After all these conquests and gains of dominance, the Ottoman statesmen strengthened the existing fortifications on the captured islands, built new structures that served many different purposes, placed strong garrisons on some islands, and implemented a number of new military arrangements such as the Mediterranean frigates, which were a part of the Imperial Navy.

In our statement; The importance of the garrisons in these islands in the defense of the Aegean coasts of the Ottoman Empire, especially the number and classes of soldiers in these islands and the mukataa revenues allocated to them, will be examined based on Ottoman archive documents.

Keywords: Ottoman Empire, Aegean Sea, Chios Island, Lesbos Island, castle, mukataa

Osmanlı Devleti Açısından Bir Liman Kentinin Gayri Ticarî Önemi: Trieste (1850-1915)

İsmail ASOĞLU

Özet

Bu çalışma, Avrupa ekonomisi ve jeopolitiğindeki yeriyle öne çıkan Trieste Limanı'nın Osmanlı açısından önemini irdeliyor. Çalışmanın ana verileri daha ziyade Osmanlı Hariciye Nezâreti, Viyana Sefâreti ve Trieste Başşehbenderliği'nin aralarındaki yazışmalardan oluşuyor. 1719'da Venedik'e geçiş ücreti ödemeyen Habsburg imparatoru Charles VI, Trieste'yi serbest liman ilan edince ülkeler ve tüccarlar için burası kârlı bir ticaret merkezine dönüşmüştü. Adriyatik'ten Doğu istikametine liman kenti bir köprü işlevi görürken, Osmanlı-Avrupa arasındaki emtia akışında bağlayıcı bir konuma sahipti. Liman şehirleri önemli ölçüde ekonomik işleve sahip olsalar da bölgenin Osmanlı için ehemmiyeti sadece ticarî beklentilerden kaynaklı olmadı. Yunan, Bulgar ve Ermeni devrimci örgütleri için kent adeta siyasî faaliyet merkezi gibiydi. Kıyı şehrinde komiteler kurulmuş, Osmanlı aleyhine yayınlar yapılmış, Yunan, Ermeni ve Bulgar komiteciler Trieste tüccarlarıyla silah anlaşmaları imzalamıştı. 93 Harbi esnasında ise Rumca gazetelerden İmera, Elpis, İlyos ve La Clio gibi gazeteler Trieste'de basılmıştı. Liman kentinin Osmanlı için önemi gelişmiş gemi inşa endüstrisindeki yükselişle de ilgiliydi. Osmanlı donanmasının ihtiyacı korvet ve silah siparişlerinin bir kısmı Trieste'deki fabrikalardan verilmiş, Osmanlı vapurları burada tamir ettirilmiştir. Liman, Avrupa'ya giriş-çıkış mevkii itibarıyla Osmanlı muhacirlerinin deniz aşırı nakliyesinde de önemli bir istasyondur. Balkan savaşları esnasında Bosna, İşkodra, Yenipazar gibi pek çok şehirden muhacirler Trieste üzerinden taşınmıştı.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Trieste, Şehbenderlik, Liman

Non-Commercial Importance of a Port City for the Ottoman Empire: Trieste (1850-1915)

Abstract

This study investigates the significance of the Port of Trieste for the Ottoman Empire, taking into account its unique position in European geopolitics and economy. The correspondence between the Vienna Embassy, the Trieste Chief Consulate, and the Ottoman Ministry of Foreign Affairs makes up the majority of the study's primary data. Trieste became a lucrative trading hub for nations and traders in 1719 after Habsburg emperor Charles VI declared it a free port since he did not want to pay a transit fee to Venice. While the port city functioned as a bridge from the Adriatic to the East, it had a binding position in the commodity flow between the Ottoman Empire and Europe. The region was important to the Ottoman Empire for reasons other than trade, even if the port cities played important economic roles. The city was like a center of political activity for Greek, Bulgarian and Armenian revolutionary organizations. Committees were established in the coastal city, publications were made against the Ottomans and Greek, Armenian, and Bulgarian committee members signed arms agreements with Trieste merchants. During the War of 93, Greek newspapers such as İmera, Elpis, İlyos, and La Clio were printed in Trieste. The importance of the port city for the Ottoman Empire was also related to its rise in the advanced shipbuilding industry. Trieste's manufacturers fulfilled orders for weaponry and corvettes that the Ottoman navy needed, and Ottoman ferries were repaired there as well. Being a port of entrance and departure into Europe, the port played a significant role in the overseas transportation of Ottoman immigrants. Trieste served as a transit hub for immigrants during the Balkan Wars, who came from several locations including Bosnia, Shkodra, and Yenipazar.

Keywords: Ottoman, Trieste, Consulate, Port

Bursa Şer'iyeye Sicillerinin Kaynak Değeri: Değişim ve Süreklilik Bağlamında Diplomatik ve Muhteva Özelliklerinin Genel Bir Analizi

Muhammed CEYHAN

Özet

Osmanlı Devleti'nden günümüze intikal eden ve birçok Anadolu kentine ait olan şer'iyeye sicillerinin özellikle şehir tarihi açısından değerlendirilebilmesi için bu kaynakların dilinin, diplomatik ve muhteva özelliklerinin tespiti büyük önem arz etmektedir. Ancak Osmanlı Devleti'nin altı yüz yılı aşkın bir ömrü dikkate alındığında yüzyıllar içerisinde kaynaklarda meydana gelen değişim ve dönüşümlerin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Zira Osmanlı tarihinin birçok kaynak türünde olduğu gibi şer'iyeye sicilleri de zaman içerisinde muhteva ve diplomatik hususiyetleri bakımından değişim ve dönüşümlere maruz kalmıştır. Özellikle birçok kurum ve müessesenin ya revizyona uğradığı ya da yenilerinin oluştuğu Tanzimat Dönemi'nde; kadılık kurumu da nasibini almıştır. Kadıların birçok yetkisi başka memurlarca ve kurumlarca paylaşılmıştır. Söz konusu dönemde şer'î hukukun yanında Batı usulü hukuk da benimsenmiş ve bunun neticesinde Şer'iyeye Mahkemelerinin yanı sıra Nizamiye Mahkemeleri vücut bulmuştur. Bu sebeple Tanzimat öncesi dönemde tek hâkimli ve tek dereceli Şer'iyeye Mahkemeleri yerini, Tanzimat Dönemi itibarıyla görev alanı büyük ölçüde daralmış bulunan Şer'iyeye Mahkemeleri ile hukuk ve ceza davalarına bakan toplu hâkimli ve dereceli Nizamiye Mahkemelerine bırakmıştır. Bu çerçevede doğrudan bu hukuksal dönüşüme ait yeni defter ve belge türleri ortaya çıkmıştır. Öte yandan merkezî bürokraside meydana gelen değişimler de Şer'iyeye Sicillerindeki muhteva özelliklerini etkileyecektir. Zira şer'iyeye sicillerine sadece mahallî kayıtlar değil merkezden gelen evrakın sureti de kayıtlı idi. Bu bakımdan merkez ve taşra bürokrasisinde bir bütün olarak meydana gelen değişim ve dönüşüm beraberinde kaynak muhteviyatını, dolayısıyla belge ve defter diplomatikası ile muhtevasını etkilemiştir.

Çalışmamızda, yukarıda ifade ettiğimiz hususiyetler çerçevesinde Bursa şer'iyeye sicillerinin defter ve belge muhtevasında zaman içerisinde meydana gelen diplomatik ve muhteva değişimi ve dönüşümü kurumsal süreklilik bağlamında ve örneklem yöntemi ile ele alınacaktır. Böylece ortaya çıkan verilerden hareketle Bursa şehir tarihi çalışmalarında önemli bir kaynak serisi olan şer'iyeye sicillerinden sağlıklı bir şekilde istifade edilmesine katkı sağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bursa, Şer'iyeye Sicilleri, Diplomatik, Belge Bilimi, Değişim ve Süreklilik

Resource Value of Bursa Sharia Registers: A General Analysis of their Diplomatic and Content Characteristics in the Context of Change and Continuity

Abstract

It is of great importance to determine the language, diplomatic and content characteristics of these sources in order to evaluate the court records, which have been handed down from the Ottoman Empire and belong to many Anatolian cities, especially in terms of city history. However, considering the existence of the Ottoman Empire for more than six hundred years, the changes and transformations that occurred in the resources over the centuries should also be taken into consideration. As is the case with many types of sources of Ottoman history, sharia registers have also been subject to changes and transformations in terms of their content and diplomatic characteristics over time. Especially during the Tanzimat Period, when many institutions and institutions were either revised or new ones were formed; The institution of judgeship also had its share. Many of the powers of kadıs were shared by other officials and institutions. During the period in question, Western law was adopted along with Sharia law, and as a result, Nizamiyye Courts came into being along with Sharia Courts. For this reason, the single-judge and single-level Sharia Courts in the pre-Tanzimat period were replaced by the Sharia Courts, whose jurisdiction had greatly narrowed as of the Tanzimat Period, and the Nizamiyye Courts with a group of judges and one-level Nizamiyye Courts dealing with civil and criminal cases. In this context, new types of books and documents have emerged that directly relate to this legal transformation. On the other hand, changes occurring in the central bureaucracy will also affect the content characteristics of the Sharia Registers. Because not only local records but also the copies of documents coming from the center were recorded in the Shari'yye registries. In this respect, the change and transformation that took place in the central and provincial bureaucracy as a whole affected the source content, and therefore the document and book diplomacy and its content.

In our study, within the framework of the characteristics mentioned above, the diplomatic and content change and transformation that occurred over time in the book and document content of the Bursa Sharia Court Registries will be discussed in the context of institutional continuity and with the sampling method. Thus, based on the data obtained, it

will be contributed to the healthy use of the Shari'iyye registers, which are an important source series in Bursa city history studies.

Keywords: *Bursa, Sharia Registers, Diplomatic, Documentary Science, Change and Continuity*

Fâtih'in İstanbul'unda Bir Zeyniyye Şeyhi: Âşıkpaşazâde ve Maktul Atik Mimar Sinan İlişkisi Üzerinden Bir Âşıkpaşazâde Okuması

Vedat TURĞUT

Özet

XIII. Yüzyılın önde gelen Vefâi-Rifâi Kalenderî suflerinden Baba İlyas'ın torunu olan Âşıkpaşazâde, ömrünün önemli bir bölümünü XV. yüzyılda İstanbul'da geçirmiş bir Zeyniyye dervişidir. Sühreverdîyye ve Rifâiyye'nin karışımı bir tarik üzerinde olarak, yaşadığı dönemde Hz. Yusuf'un rüya yorumlama mesleğinin önde gelenlerinden olduğu anlaşılan Zeynüddin Hâfî'nin müridi Abdüllatif Kudsi'ye intisab eden Âşıkpaşazâde'nin sünnî bir tarikatın İstanbul'daki şubesinin şeyhliğini yapması, dedesi Baba İlyas hakkında "sahte peygamberlik" iddiasında bulunup Heterodoks bir anlayışa sahip olduğu yönündeki görüşün aynı aileden Elvan Çelebi tarafından da yalanlandığı üzere doğru olmadığını gösterir. Osmanlı hanedanı ile ortak bir soya dayandığı anlaşılan Âşıkpaşazâde'nin, devletin merkezleşme siyasetine karşı duyduğu rahatsızlığı bu zaviyeden okumak gerekir. Onun Fatih Sultan Mehmed'e karşı eleştirel tutumu ise, Sultan'ın idam ettirdiği Atik Mimar Sinan'ın onun hem müridi hem de hâmisî olmasından ileri gelir. Bu çalışma Âşıkpaşazâde ve ilişki içerisinde olduğu dünya hakkında bir çerçeve çizdikten sonra eserinin nasıl okunması gerektiğine dair bazı mülâhazalarda bulunmak amacıyla kaleme alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Âşıkpaşazâde, Baba İlyas, Fatih Sultan Mehmed, Atik Mimar Sinan, Zeyniyye, Şeyh Cüneyd.

A Zayniyya Sheikh in Fatih's İstanbul: A Reading of Âşıkpaşazâde through the Relationship between Âşıkpaşazâde and the Victim Atik Mimar Sinan

Abstract

Âşıkpaşazade, the grandson of Baba Ilyas, one of the leading Vefai-Rifai Kalenderi Sufis of the 13th century, was a Zeyniyya dervish who spent a significant part of his life in İstanbul in the 15th century. As a disciple of Zeynüddin Hafî, who was known as one of the prominent interpreters of dream profession of Prophet Yusuf during his time and who was associated with the Sühreverdîyye and Rifaiyye mixed order, Âşıkpaşazade assumed the role of the sheikh of a Sunni order's branch in İstanbul, upon joining Abdüllatif Kudsi. This fact contradicts the claim that he had a heterodox understanding and made false claims of "pseudo-prophethood" about his grandfather Baba Ilyas, as denied by Elvan Çelebi from the same family. It is necessary to interpret Âşıkpaşazade's discomfort towards the centralization policy of the Ottoman dynasty from this perspective. His critical attitude towards Mehmed II, on the other hand, stems from the fact that the executed Atik Mimar Sinan was both his disciple and sustaining. This study is written to provide some considerations on how to interpret his work after outlining a framework about Âşıkpaşazade and the world he was involved in.

Keywords: Âşıkpaşazade, Baba İlyas, Mehmed II, Atik Mimar Sinan, Zeyniyye, Sheikh Juneyd.

Between the Sultan's Order and the Grand Mufti's Fatwa: Tobacco in the Seventeenth-Century Ottoman Empire

Valentin KITANOV

Abstract

Tobacco was introduced to the Ottomans in the late 16th and early 17th century. The majority of authors associate its penetration with the southern Balkan seaports, but it is possible that tobacco penetrated the Ottoman realm through different routes and in different places, in parallel and independently of each other, initially as a medicinal plant and subsequently as a means of pleasure, livelihood and emerging commercial interest.

The development of tobacco in the empire in the 17th century was closely dependent on the attitude of the sultans and of the grand mufti, and it encountered a number of obstacles caused by sporadic negative campaigns. During the reigns of Ahmed I (1603-1617), Osman II (1618-1622), and Murad IV (1623-1640), several successive *fermans* strictly prohibited the production, distribution and use of tobacco.

In the first decades of the 17th century, the ulema reacted in line with sultanate policy and, led by the grand mufti, defined tobacco use as a violation to Sharia. In fact, there was a long-lasting controversy in Ottoman and Islamic context over tobacco and its perception. However, in 1649 the newly appointed grand mufti Mehmed Bahâî Efendi (1649-1651) decided to legalize tobacco consumption with a special fatwa. The state then ceased to oppose the use and distribution of tobacco, and in August 1688, by a special *ferman*, Sultan Suleiman II (1687-1691) officially approved the production and trade in tobacco and introduced for the first time, as in other European countries, a tax on tobacco production and state taxes on the trade in tobacco products.

Keywords: Tobacco, Grand mufti, Ottoman economy, 17th century, controversy

Sultan'ın Emri ve Şeyhülislamın Fetvası Arasında: On Yedinci Yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu'nda Tütün

Özet

Tütün Osmanlılara 16. yüzyılın sonları ve 17. yüzyılın başlarında girmiştir. Araştırmacıların çoğu tütünün Osmanlı topraklarına girişini güney Balkan limanlarıyla ilişkilendirir, ancak tütünün Osmanlı topraklarına farklı yollardan ve farklı yerlerden, birbirine paralel ve birbirinden bağımsız olarak, başlangıçta tıbbi bir bitki olarak, daha sonra ise bir zevk, geçim ve yeni gelişen ticari bir ilgi aracı olarak girmiş olması mümkündür.

Tütünün 17. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'ndaki gelişimi, sultanların ve şeyhülislamın tutumuna yakından bağlıydı ve zaman zaman olumsuz kampanyaların neden olduğu bir dizi engelle karşılaştı. I. Ahmed (1603-1617), II. Osman (1618-1622) ve IV. Murad (1623-1640) dönemlerinde, birbirini izleyen birkaç *ferman* tütün üretimini, dağıtımını ve kullanımını kesinlikle yasaklamıştır.

17. yüzyılın ilk on yıllarında ulema, saltanat politikası doğrultusunda tepki göstermiş ve şeyhülislamın önderliğinde tütün kullanımını şeriata aykırı olarak tanımlamıştır. Aslında, Osmanlı ve İslami bağlamda tütün ve algısı üzerine uzun süren bir tartışma vardı. Ancak 1649'da yeni atanan şeyhülislam Mehmed Bahâî Efendi (1649-1651) bir fetva ile tütün tüketimini yasallaştırmaya karar verdi. Devlet daha sonra tütün kullanımına ve dağıtımına karşı çıkmaktan vazgeçti ve Ağustos 1688'de II. Süleyman (1687-1691) bir *ferman*la tütün üretimini ve ticaretini resmen onayladı ve diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi ilk kez tütün üretimine vergi ve tütün ürünleri ticaretine devlet vergisi getirdi.

Anahtar Kelimeler: Tütün, şeyhülislam, Osmanlı ekonomisi, 17. yüzyıl, tartışmalar

Kazak-Türk İlişkileri Tarihinin Başlangıç Kaynakları

Vahdet TARAKÇI

Özet

Dünya tarihinin içeriğinin yapılandırılmasında Avrupa merkezilik kavramları egemen olduğunu dikkate alırsak, Türk medeniyetinin kendine has özellikleri ayrıca dikkate alınmalıdır. Böyle bir çalışmanın amacı Türkiye'yi dünya tarihten ayırmak değil, içinde oluşan Türk halklarının tarihinin gerçek içeriğine odaklanmayı amaçlanmaktadır. Makalede Kazak-Türk siyasi-kültürel ilişkilerinin tarihsel ön koşulları kararlılık ana hedef alınarak belirlendi. Sonuçta bağımsızlık yıllarında kurulan modern Türk-Kazak ilişkilerinin yönünün belirlenmesinde Orta Çağ'da başlayan akrabalık ilişkilerinin belgesel temellerinin dolaşıma sunulması bilimsel açıdan ayrı bir önem taşımaktadır.

Kazakistan Cumhuriyeti'nin bağımsızlık yıllarında en yakın entegrasyona sahip devletlerin başında Türkiye Cumhuriyeti'nin geldiği bilinmektedir. Makalede Kazak-Türk ilişkileri tarihinin erken dönemine ilişkin kaynaklar incelenmektedir. İki ülke arasındaki arşiv verilerinin analiz edilmesi tarihsel kanbağının ve stratejik ortaklığın tarihsel önkoşulları hakkında çıkarımlarda bulunmaktadır.

Kazak-Türk siyasi ve kültürel ilişkilerinin tarihinin bilimsel olarak restorasyonunun ana koşullarından biri, bir dizi bilimsel kaynağın mevcudiyetidir. Bilimsel, objektif bilgi ve veri içeren kaynaklar, tarihi olay ve olguları açıklamanın yanı sıra tarihin içeriğini restore etmenin ana yoludur. Şu anda Türkiye arşivlerinde Kazak-Türk ilişkilerini kanıtlayan veriler bulunarak bilimsel dolaşıma sunulmaktadır. Verilerin tematik, kronolojik ve türe göre gruplandırılması gerekmektedir.

Bu kaynaklar arasında türlerine göre, kronolojiye göre Kazak Hanlığı ile Osmanlı Devleti arasındaki arşiv ve diplomatik belgeleri göstermek mümkündür. Sonuçta bu veriler, zengin Kazak-Türk siyasi ve kültürel bağlarının başlangıç noktası olması nedeniyle özel bir bilimsel öneme sahiptir. Han Taukeuly'nin Osmanlı Padişahı III. Ahmet'e gönderdiği elçilik heyeti her iki ülkenin çağdaş siyasi bağlantıların bir temelini olduğu tahmin edilmektedir.

Makale, ilk diplomatik temastan sonraki sürece atıfta bulunuyor. Elimizdeki bilgiler Kazak Hanlığı'nın parçalanması ve Rus İmparatorluğu'nun sömürgeci gücü etkisi altında kaldığı dönemde iki ülke arasındaki ilişkileri engellemesine rağmen iki ülke arasındaki ilişkilerin kesintiye uğramadığını, devam ettiğini göstermektedir.

Özellikle bu bağlantı dini-manevi ve kültürel-aydınlanma alanlarındaki ilişkiler gayri resmi ve bireylerin siyasi, dini ve eğitimsel faaliyetleri yoluyla devam etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kazak-Türk ilişkileri Kazak Hanlığı. Osmanlı Sultanlığı. Mustafa Şokai

Initial Sources of the History of Kazakh-Turkish Relations

Abstract

Considering that Eurocentrism dominates the structuring of the content of world history, the unique features of Turkish civilization should be taken into account. The purpose of such a study is not to separate Turkey from world history, but to focus on the real content of the history of the Turkic peoples formed in it. In the article, the historical preconditions of Kazakh-Turkish political-cultural relations were determined with stability as the main goal. As a result, in determining the direction of modern Turkish-Kazakh relations established in the years of independence, the circulation of the documentary foundations of kinship relations that began in the Middle Ages is of particular scientific importance. It is known that during the years of independence of the Republic of Kazakhstan, the Republic of Turkey was one of the states with the closest integration. The article analyzes sources from the early period of the history of Kazakh-Turkish relations. The analysis of archival data between the two countries leads to conclusions about the historical prerequisites of the historical bloodline and strategic partnership.

One of the main conditions for the scientific restoration of the history of Kazakh-Turkish political and cultural relations is the availability of a set of scientific sources. Sources containing scientific, objective information and data are the main way to explain historical events and phenomena, as well as to restore the content of history. Currently, data proving Kazakh-Turkish relations have been found in the archives of Turkey and put into scientific circulation. The data should be grouped thematically, chronologically and by type.

Among these sources, it is possible to show archival and diplomatic documents between the Kazakh Khanate and the Ottoman Empire according to their type and chronology. After all, these data are of special scientific importance as they are the starting point of rich Kazakh-Turkish political and cultural ties. It is estimated that the embassy of Khan Taukeuly to the Ottoman Sultan Ahmet III was the basis of the modern political connections of both countries.

The article refers to the period after the first diplomatic contact. The available information shows that despite the disintegration of the Kazakh Khanate and the colonial power of the Russian Empire, the relations between the two countries were not interrupted, but continued.

In particular, this connection continued in the religious-spiritual and cultural-enlightenment spheres through informal and individual political, religious and educational activities.

Keywords: *Kazakh-Turkish relations Kazakh Khanate. Ottoman Sultanate. Mustafa Shokai*

İnegöl'de Sosyal Hayat: C 226 Nolu Şer'iyeye Siciline Göre

Büşra YAŞAR

Özet

Günümüzde hakimlerin yaptığı görevleri üstlenmiş olan kadılar vakıf hizmetlerini yürütmekte, toplumun huzur ve güvenliğini sağlayarak her türlü belediye hizmetlerini yerine getirmekte, İslam hukuku ilkelerine göre huzurlarına gelen davalarla ilgilenmektedir. Çeşitli konuları içeren kadı veya yardımcısı naip tarafından ele alınan davalar ise belli bir usule göre düzenlenerek Kadı Sicilleri, Mahkeme Kayıtları veya en bilinen adıyla Şer'iyeye Sicilleri adı verilen defterlere kaydedilmektedir. Düzenli bir şekilde kayıt altına alınan davaların içeriğinde her türlü mukavele, senet, satış, vakfiye, veraset, kefalet, vekalet, borçlanma, nikah, boşanma, rüşd, vesayet, tereke ve taksim gibi hukuki ve sosyal ilişkilere dair kent tarihi araştırmalarına katkı sağlayan bilgiler bulunmaktadır. Böylesi zengin çeşitliliğe sahip olan Şer'iyeye Sicilleri de tutulduğu dönemin ve ait oldukları yerleşim birimlerinin sosyal tarihi, ekonomi tarihi ve kültür tarihi için bir numaralı kaynak özelliğini taşımaktadır.

Bu yazıda İnegöl Kazası'nın 20. yüzyıl başlarındaki sosyal ve ekonomik yapısı, 1907-1910 tarihlerini kapsayan C 226 nolu İnegöl şer'iyeye sicil defteri temelinde ele alınacak, ayrıca bölgede mevcut olan toplumun geçim kaynakları ve hayat tarzları, meslek çeşitleri ve aile yapısı ile ilgili defterde yer alan davalardan örnekler verilerek aydınlatılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Tarih, Şer'iyeye Sicilleri, İnegöl

Social Life in Inegol: According to Sharia Registry No. C 226

Abstract

Qadis, who assumed the duties of judges today, dealt with the cases brought before them according to the principles of Islamic law, carried out foundation services, ensured the peace and security of the society and performed all kinds of municipal services. The cases handled by the qadi or his deputy the naip, involving various issues were organized according to a certain procedure and recorded in books called Qadi Register, Court Records, or most commonly known as Sharia Register. The content of the regularly recorded cases includes all kinds of legal relations such as contracts, deeds, sales, endowments, succession, suretyship, proxy, borrowing, marriage, divorce, annulment, guardianship, guardianship, probate, and division. Having such a rich variety of information, Sharia Registers are the number one source for the social history, economic history and cultural history of the settlements to which they belong. These documents, which reflect the feelings, thoughts, beliefs and behaviors of the society as they are, in short, the mirror of the past, help to make the most vivid and realistic depiction of a city.

In this article, the social and economic structure of Inegol in the early 20th century will be discussed on the basis of Inegol Sharia Registry book No. C 226, which covers the dates 1907-1910, and the livelihoods and lifestyles of the society in the region, the types of professions and family structure will be enlightened by giving examples from the cases in the book.

Keywords: City History, Sharia Register, Inegol

Yalova'da Yeni Tespit Edilen Tarihi Yol ve Köprüler

Ali ÖZCAN
&
Selçuk SEÇKİN

Özet

Bu çalışmanın konusunu Yalova İli sınırları içerisinde 2023 yılında tespit edilen tarihi yol ve köprüleri oluşturmaktadır. Yalova coğrafi konumu itibarıyla önemli tarihi merkezler olan İstanbul, İznik, Bursa ve İzmit şehirlerinin arasında tarihi yol güzergâhları üzerindedir. İstanbul'un güneyinden Anadolu içlerine kuzey-güney yönünde uzanan hat, önemli bir tarihi yol güzergâhı olarak bilinmektedir. Buna göre antik sahil kenti Helenopolis'den Yaladere Vadisi boyunca İznik'e uzanan doğal güzergâh ve kullanımı hakkında tarihi kayıtlarda bilgiler bulunmaktadır. Henüz tespit edilmemiş antik ve tarihi yolları tespit etmek amacıyla bilimsel araştırma projesi hazırlanmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan alınan izinle 2023 yılı temmuz ayı içinde Yalova İli ve Çiftlikköy İlçesi köylerini kapsayan yüzey araştırması gerçekleştirilmiştir. Araştırmalar kapsamında Yalova İli'ne bağlı Elmalık, Sugören, Güneyköy ve Çiftlikköy İlçesi'ne bağlı Laledere köyleri ziyaret edilerek 3 korunabilmiş tarihi yol ve 2 köprü bulunmuştur. Tespit edilen yollar: I. Elmalık-Sugören, II. Güneyköy-Orhangazi ve III. Laledere-Dereköy arasındaki ulaşımı sağlamaktadır. Bu yollardan Elmalık-Sugören ve Güneyköy-Orhangazi arasındaki yollar kuzey-güney; Laledere-Dereköy arasında uzanan yol kesimi batı-doğu yönünde uzanmaktadır. I. Elmalık-Sugören ve II. Güneyköy-Orhangazi yönüne uzanan yolların aynı hat üzerinde olduğu ve İznik Gölü'nün batısı doğrultusunda uzandığı tespit edilmiştir. Yol güzergâhlarının mevcut durumları ile uzandıkları istikamet ve kullanıldıkları dönemlere ait bilgiler verilmiştir. Laledere Köprüsü ve Kılıç Köyü Köprüleri'nin bilimsel yayını çalışmamız ile gerçekleştirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yalova, Yol, Elmalık, Sugören, Güneyköy, Laledere Köyü, Kılıç Köyü

Newly Determined Historical Roads and Bridges in Yalova

Abstract

The subject of this study consists of the historical roads and bridges determined in 2023 within the borders of Yalova Province. Yalova takes place on historical road routes between the cities of Istanbul, Iznik, Bursa and Izmit, which are important historical centres because of its geographical location. The line, which extends in the north-south direction from the south of Istanbul to Anatolia, is known as an important historical road route. Accordingly, there is information in historical records about the natural route from Helenopolis, which is an ancient coastal city, to Iznik along the Yaladere Valley and the use of this route. A scientific research project has been prepared in order to identify ancient and historical roads that have not yet been identified. With the permission obtained from the Ministry of Culture and Tourism, a surface survey covering the villages of Yalova Province and Çiftlikköy District was carried out in July 2023. Within the scope of the researches, Elmalık, Sugören, Güneyköy villages of Yalova Province and Laledere village of Çiftlikköy District have been visited and 3 preserved historical roads and 2 bridges were discovered. The determined roads provide transportation between I. Elmalık-Sugören, II. Güneyköy-Orhangazi and III. Laledere-Dereköy. The roads between Elmalık-Sugören and Güneyköy-Orhangazi extend in the north-south direction while the road section between Laledere and Dereköy extends in the west-east direction. It has been determined that the roads extending in the direction of Elmalık-Sugören I and Güneyköy-Orhangazi II are on the same line and extend in the west the direction of İznik Lake. In this study, information about the current status of the road routes and the direction they extend and the periods when they were used are given. The scientific publication of the Laledere Bridge and Kılıç Village Bridges is carried out thanks to our study.

Keywords: Yalova, Yol, Elmalık, Sugören, Güneyköy, Laledere Village, Kılıç Village

Plovdiv'deki Muradiye (Cümaya) Camii Hamamı Kazıları

Rumen IVANOV

&

Rosen IVANOV

Özet

Filibe'deki Cumaya Camii, Sultan I. Murad tarafından XIV. yüzyılın 60'lı – 80'li yılları arasında yaptırılan Balkanlar'ın en eski camilerinden biridir. Cami, hamam, kütüphane, imaret ve handan oluşan büyük bir külliye'nin parçasıydı. Erken dönem Osmanlı mimarisinin değerli bir eseri olan külliye'den maalesef geriye sadece cami kalmıştır. 1973 yılında antik stadyumda yapılan arkeolojik kazılarda külliye'nin bir parçası olan hamamın kalıntıları ortaya çıkarılmıştır. Arkeolojik kazı sonuçlarının yayınlanmaması ve hamamın araştırmacılar tarafından bilinmemesi, çeşitli hipotez ve yorumlara yol açmaktadır. Bazı araştırmacılar caminin hamamsız inşa edildiğini, daha sonra Tahtakale Hamamı olarak bilinen bir hamamın inşa edildiğini öne sürüyor. Bu hamam Cumaya Camii'ne çok uzaktı ve Tahtakale Camii'nin bir parçasıydı. Arkeolojik kazılar, tarihi kaynaklardan bilindiği üzere bir hamamın varlığını kanıtlıyor ve yapının yeri konusundaki tartışmaya son veriyor.

Hamam, antik stadyumun svendonun üzerinde yer aldığından sökülüştür. Hamamın incelenen kısmı Marcus Aurelius (161-169) tarafından yaptırılan kale duvarının yanında yer almaktadır. Hamamın sıcaklık bölümü olan hipokostlu bir oda kazılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Plovdiv, hamam, Osmanlı mimarisi

Excavations of Muradiye (Cumaya) Mosque Bath in Plovdiv

Abstract

Cumaya Mosque in Plovdiv was built by Sultan Murad I is one of the oldest mosques in the Balkans which was built between the 60s and 80s of XIVth century. It was part of a large social complex consisting of a mosque, bath, library, soup kitchen and inn. Unfortunately, only the mosque remains from the social complex, which is a valuable work of early Ottoman architecture. During the archaeological excavations carried out in the ancient stadium in 1973, the ruins of the bath, which was a part of the social complex, were unearthed. The fact that the results of archaeological excavations are not published, and the bath is unknown to researchers leads to various hypotheses and interpretations. Some researchers suggest that the mosque was built without a bath, but later a bath known as Tahtakale Hamam was built. This bath was very far from Cumaya Mosque and was part of Tahtakale Mosque. Archaeological excavations prove the existence of a bath, as known from historical sources, and put an end to the debate about the location of the building.

The bath was dismantled because it was located above the svendo of the ancient stadium. The examined part of the bath is located next to the castle wall built by Marcus Aurelius (161-169). A hypocaustal room, which is the thermal section of the bath, was excavated.

Keywords: Plovdiv, baths, Ottoman architecture

Yalova Kara Kilise ve Yeniden İşlevlendirme Önerileri

Esra SAYIN

Özet

Yalova İli, Çiftlikköy İlçesi'nde konumlanan Pylai kenti ilk kez Roma İmparatorluğu yol haritası olan Tabula Peutingeriana'ya göre MS 4. yüzyılda Bithynia Bölgesi'ndeki Nikomedia Körfezi'nin güneybatı kesiminde kayıtlara geçmiştir. Geç Antik Çağ ve Bizans dönemi kayıtlarında ise Helenopolis (Hersek) ve Praenetus (Karamürsel) gibi kentlerle birlikte körfezin önemli ticaret merkezlerinden biri olarak anılmaktadır. Kent, özellikle Konstantinopolis'in başkent olmasıyla birlikte Anadolu'ya geçişi sağlayan bir kapı niteliğinde olup Bithynia ile başkent arasındaki iletişimi kolaylaştırmaktadır. Ancak şuan yüzey araştırmalarının sonuçları neticesinde Nikomedia Körfezi'nde konumlanan Pylai kenti olduğu düşünülen alandaki yoğun kentsel yapılaşma ve diğer doğal-beşeri sebepler antik çağ yapılarının tahrip edilmesi ve yok olmasına sebep olmuştur. Kentin neredeyse ayakta kalan tek yapısı Kara Kilise'dir. Bu bağlamda inşa edildiği dönemin kentsel ve mimari üslubunu yansıtan bir belge ve sembol niteliğindeki Kara Kilise'nin yeniden işlevlendirilerek korunması ve gelecek nesillere aktarılması kent hafızası için büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışma kapsamında öncelikle kilisenin bölge tarihi içindeki önemi, mimari ve işlev özellikleri detayları ile ele alınmış, röleve çalışmaları yapılmış, yapı ile ilgili mevcut literatür incelenmiş ve arşiv kayıtları değerlendirilmiştir. Böylece kilisenin plan analizleri ile dönemler boyunca geçirdiği yapısal değişimler tespit edilmiştir.

Kara Kilise'nin kentleşme içindeki sıkışmış konumu, işlevselliğini kaybetmesi, bakımsızlığa bağlı yapısal bozulmaları ve gerekli koruma tedbirlerinin alınmamış olması her geçen gün özgün değerini kaybetmesine sebep olmaktadır. Kilisenin çağdaş bir koruma yöntemi olarak yeniden işlev kazandırılması için ulusal ve uluslararası tüzüklere, koruma bildirgelerine, örnek uygulama ve müdahale süreçlerine bağlı kalınarak öneriler sunulmuştur. Böylece kilisenin yok olmaktan kurtarılarak kent silüetine dahil edilmesi, bölge turizmine kazandırılması ve korunarak gelecek nesillere aktarımının sağlanması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yalova, Pylai, Kara Kilise, Yeniden İşlevlendirme

Yalova Kara Kilise and Re-functioning Proposal

Abstract

The ancient city of Pylai, located in the Çiftlikköy District of Yalova Province, was first recorded in the southwestern part of the Gulf of Nicomedia in the Bithynia Region in the 4th century AD, according to the Tabula Peutingeriana, a road map of the Roman Empire.

In the records of the Late Antiquity and Byzantine periods, it is mentioned as one of the important trade centers of the gulf, along with cities such as Helenopolis (Hersek) and Praenetus (Karamürsel). The city is a gateway to Anatolia, especially with Constantinople becoming the capital, and facilitates communication between Bithynia and the capital. However, as a result of the survey research, dense urban construction and other natural and human reasons in the area thought to be the city of Pylai located in the Gulf of Nicomedia have caused the destruction and disappearance of ancient structures.

Almost the only surviving ancient structure of the city is the Kara Kilise. In this context, it is of great importance for the city memory that the Kara Kilise, a document, and symbol reflecting the urban and architectural style of the period it was built, is preserved by re-functioning and transferred to future generations.

Within the scope of this study, first, the importance of the church in the history of the region, and its architectural and functional features are discussed in detail. Surveying studies were carried out, existing literature about the church was examined and archive records were evaluated. Thus, the structural changes of the church over the periods were determined through plan analysis.

The Kara Kilise's stuck location within urbanization, loss of functionality, structural deterioration due to neglect, and lack of necessary conservation measures cause the church to lose its original value day by day.

Proposals have been made for the re-functioning of the church as a modern conservation method, adhering to national and international laws, exemplary conservation processes, and conservation declarations. In this way, the aim is to save the church from destruction, include it in the urban skyline, bring it into the region's tourism, and ensure its preservation and transfer to future generations.

Keywords: Yalova, Pylai, Kara Kilise, Re-functioning

Kılıç mı Yoksa Bıçak mı? Yatağan Silahı Üzerine Arşiv Belgeleri ve Teknik Bilgiler Işığında Yeni Bir İsmlendirme ve Sınıflandırma Çalışması

Batuhan YILDIZ

Özet

Yatağan, Türk silah kültürü içerisinde kompozit Türk yayı ile Türk eğri kılıcından sonra bilinirliği en yüksek olan silahtır. Fakat bu bilinirliğinin aksine Yatağan hakkında bilinen çok fazla hatalı bilgi mevcuttur. Öncelikle pek çok makale, kitap ve tez çalışmasında Yatağan için kılıç, kısa kılıç vb. biçimde isimlendirmeler yapılmaktadır. Lakin Yatağan ne arşiv belgelerinde ne de Osmanlı döneminde yazılmış sözlüklerde bu tanımlama ile ifade edilmemektedir. Bunun yanı sıra Yatağan'ın kuşanılmasına, kullanılmasına ve kullanım sahasına dair pek çok hatalı ve yanlış bilgi de mevcuttur. Bu sebeplerden dolayı Yatağan üzerine doğru bir isimlendirme ve sınıflandırma çalışmasının yapılması gerekmektedir. Türk askerî tarihçiliğinin, askerî teçhizat ve silah tarihî alanına girmekte olan bu makalenin amacı Yatağan üzerine doğru bir isimlendirme yapmak, hangi silah sınıfına girdiğini teknik bilgi ve arşiv belgeleri neticesinde tespit etmek ve hangi askerî birimler tarafından hangi amaçlarla kullanıldığını belirterek silahın kullanım sınırlarını çizmektir. Makale içerisinde verilmekte olan bilgiler çeşitli müze örnekleri ile çeşitli görseller üzerinde verilecek teknik bilgiler ile desteklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yatağan, Bıçak, Kılıç, Osmanlı

Sword or Knife?

A New Nomenclature and Classification Study on the Yatağan Weapon in the Light of Archival Documents and Technical Information

Abstract

Yatagan is the most well-known weapon in Turkish weapon culture after the composite Turkish bow and the Turkish curved sword. But contrary to this recognition, there is a lot of erroneous information about Yatağan. First of all, in many articles, books and theses, Yatagan is called sword, short sword, etc. However, Yatağan is not expressed with this definition neither in archival documents nor in dictionaries written during the Ottoman period. In addition, there is a great deal of erroneous and accurate information about the Yatağan's equipping, use and field of use. For these reasons, a correct nomenclature and classification study on Yatağan is necessary. The aim of this article, which falls within the field of Turkish military historiography, the history of military equipment and weapons, is to provide a correct nomenclature for the Yatağan, to determine which class of weapon it belongs to as a result of technical information and archival documents, and to draw the limits of its use by indicating which military units used it for which purposes. The information given in the article is supported by technical information to be given on various museum examples and various visuals.

Keywords: Yatagan, Knife, Sword, Ottoman

Kağından Otomobile: Bursa'da Otomotiv Tarihi

İbrahim BÜYÜK

Özet

"Yolculuk uygarlıktır, gelişim ve değişimdir." İnsanoğlu yolculuğu için çeşitli araçlar geliştirmiştir. Zamanın şartlarına, ihtiyaçlara göre bu araçları ve üretim tekniklerini geliştirmiştir. Sanayi devriminden sonra ise nal sesleri yerini çeşitli dişli, çark, rulman ve patlama seslerine bırakmıştır. Türkiye'de 20. yüzyılın başlarında denemelerle başlayan otomotiv sanayisi serüveni yüzyılın ikinci yarısında Bursa'da Tofaş ve Oyak-Renault'un doğuşuna sahne oldu. Bursa bu markalarla süregelen "sanayi şehri" olma özelliğini güçlendirdi. Günümüze yaklaştıkça kurulan markaların sayısı arttı, bu markalar otomotiv sanayisinin çeşitli kompartümanlarında üretim yapıyorlar. Türkiye'de bu ulaşım araçlarının imalatının başladığı ve kullanımının yaygınlaştığı dönemden itibaren insanların belirli bazı talep ve istekleri yerleşti, statü göstergesi olarak otomobiller toplumsal ve bireysel olarak insanların hayatında önemli yere sahiptir. Diğer insanlardan hatta diğer ülkelerden bahsederken otomobilleriyle övülmesi ya da yerilmesi basit bir örnektir. Bu çalışmanın amacı Bursa'da otomotiv sanayisinin gelişim süreciyle birlikte insanların otomobil özelinde ulaşım aracı tercihlerini, üretime yapılan düzenlemeleri, bunların iklim krizi, sürdürülebilirlik gibi kritik önlemler alınması gereken konulara etkisini ve bu önlemler bağlamında kazandırılmak/geliştirilmek istenen davranışları ve halihazırda olanları incelemektir.

Anahtar Kelimeler: Bursa, Otomotiv, Otomobil, Fabrikalar, Tüketiciler

From Cart to Automobile: Automotive History in Bursa

Abstract

"The travel is civilization, development, and change." Humanity has developed various tools for his journey. They have developed these tools and production techniques according to the conditions and needs of the time. After the Industrial Revolution, horseshoes were replaced by various gears, flywheels, bearings, and the sound of explosions. They adventure of the automotive industry in Turkey, which began with experiments in the early 20th century, witnessed the birth of Tofaş and Oyak-Renault in Bursa in the second half of the century. With these brands, Bursa strengthened its continuing character as an "industrial city". As we approach the present day, the number of established brands has increased, and these brands are producing in different sectors of the automotive industry. Since the beginning of the production and widespread use of these means of transport in Turkey, certain demands and desires of the people have been established, and cars as a status indicator have an important place in people's lives, both socially and individually. It is a simple example to praise or denigrate other people or even other countries with their cars. The aim of this study is to examine people's preferences for transportation vehicles in terms of automobiles with the development process of the automotive industry in Bursa, the regulations made to production, their impact on issues such as climate crisis and sustainability that require critical measures to be taken, and the behaviors that are desired to be gained/developed in the context of these measures and what is already happening.

Keywords: Bursa, Automotive, Car, Factories, Consumers

Bir Yılı Dolduran Afet ve Felaketler: Târîh-i Gilmânî 'de 1070/1660 Yılı Anlatısı

M. Fatih ÇALIŞIR

Özet

On yedinci yüzyıl Osmanlı tarihçilerinden Mehmed Halife'nin Târîh-i Gilmânî başlıklı eseri, hicri 1070, miladi 1660 yılında İstanbul ve civarında meydana gelen afet ve felaketlerle ilgili ilginç bilgiler vermektedir. Mehmed Halife felaketlerle ilgili anlatısına 16 Zilka 'de 1070'de (24 Temmuz 1660) Odunkapısı'nda başlayan ve tarihlere "harîk-i ekber" (en büyük yangın) olarak geçen yangınla başlar. Rüzgârın kuvvetiyle şehrin dört bir yanına yayılan alevler ve yaşanan kargaşa ve izdiham, binlerce insanın hayatına mâl olmuş ve tarihçinin "cihanda bir benzeri yoktur" dediği şehir, yangın sonrası harabeye dönmüştür. Tarihçiye göre 1070/1660 yılında halkı üzüntü ve sıkıntıya sevk eden tek felaket yangın değildir. Bu yılın kış aylarında özellikle Edirne ve Sofya arasındaki bölgeye kar ve yağmur yağmadığını, kuraklıktan tüm canlıların etkilendiğini, gıda fiyatlarının yükseldiğini, yaz aylarındaki vebanın ise insanları kırıp geçirdiğini yazan tarihçi, yaşanan hadiseleri "emr-i Hakla bu güne havâdis-i garibe zuhûr itmesi ya eşrât-ı sa'âtdendir veyahut halkın kemâl-i taksirâtındandır" diyerek açıklamıştır. Yıl boyu devam eden afet ve felaketlerin nihayet sonlandığını ve hayatın tekrar normale döndüğünü bildiren Halife'nin tarihe düştüğü bu notlar, bir Osmanlı aydınının on yedinci yüzyılın ortalarında yaşanan çevresel hadiseleri nasıl değerlendirdiğini anlamamıza imkân tanır. Tebliğimizde Mehmed Halife'nin anlatısında detaylı bir şekilde yer verdiği 1070/1660 yılı felaketleri, başta arşiv vesikaları olmak üzere diğer kaynaklardan teyit edilmeye çalışılacaktır. Ayrıca, bu felaketler karşısında gerek halkın gerekse devlet idarecilerinin takındıkları tavır ve getirdikleri çözümler tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı İmparatorluğu, çevresel felaketler, Târîh-i Gilmânî, 17. yüzyıl

Disasters and Catastrophes Filling a Year: The Narrative of the Year 1070/1660 in Târîh-i Gilmânî

Abstract

In his work titled Târîh-i Gilmânî, Mehmed Halife, an Ottoman historian of the seventeenth century, provides information about disasters and calamities that occurred in Istanbul and its surroundings in the year 1070 AH (1660 AD). His narrative about disasters begins with the fire that started in Odunkapısı on 16 Zilka 'de 1070 AH (24 July 1660), which is known as the "harîk-i ekber" (the greatest fire). The capital city of the Ottomans, described by the historian as "unparalleled in the world," was devastated by flames that spread with the force of the wind, causing chaos and stampede and claiming thousands of lives. The historian notes that the fire was not the only disaster that caused grief and distress to the people. During the winter months of that year, the region between Edirne and Sofia experienced a drought due to the lack of snow and rain. This led to a rise in food prices and affected all living beings. The historian who wrote about the plague during the summer months suggested that the events were either a sign of the end times or a result of people's imperfections in behaviors. Mehmed Halife indicate that the disasters and calamities that persisted throughout the year finally came to an end, and life returned to normal. The notes of the historian allows us to understand how an Ottoman intellectual evaluated the environmental events of the mid-seventeenth century. In this paper, I will attempt to verify the disasters of the year 1070/1660, which are extensively described in Mehmed Halife's narrative, through other sources, primarily archival documents. Additionally, this paper will analyze the responses of both the public and government officials to the aforementioned disasters.

Keywords: The Ottoman Empire, environmental disasters, Târîh-i Gilmânî, 17th century

Kudüs'ün Kuraklıkla İmtihanı (XVI. Yüzyıl)

Mustafa ÖKSÜZ

Özet

Üç semavi dinin kutsal şehri Kudüs, tarih boyunca suya erişim noktasında sıkıntı yaşamıştır. Osmanlı hakimiyeti döneminde de su probleminin devam ettiği şehirde, yerel ve merkezi yöneticiler aldıkları çeşitli tedbirlerle bu sorunu çözmeye çalışmışlardır. Su tedariki ve taksimi konusunda şehrin içinde yer alan havuzlardan istifade eden yerel yöneticiler, çözüm bulamadıkları bazı konuları İstanbul'a rapor etmişlerdir. Osmanlı arşiv vesikalarına yansıyan ve on altıncı yüzyılda şehrin kuraklıkla imtihanına şahitlik eden onlarca belge bulunmaktadır. Şehrin içinde ve dışında meskûn kimi elitlerin evlerine yapılacak su tahsisleri ancak başkentten onayından sonra gerçekleşmiştir. Osmanlı yönetiminin özellikle ibadet ve günlük kullanım amaçlı olmak üzere şehir halkının suya rahatlıkla ulaşabileceği bir yaklaşım ortaya koymaya çalıştığı gözlemlenmektedir. Mühimme kayıtları ve mahkeme tutanakları ışığı altında hazırlanan bu tebliğde, Osmanlı egemenliğinin ilk asrında Kudüs'te yaşanan kuraklık ve susuzluğun sebep olduğu diğer sorunlara değinilecek, ayrıca, kuraklıkla mücadelede merkez yöneticileri ve taşra elitlerinin geliştirdikleri çözümler tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı İmparatorluğu, Kudüs, kıtlık, yerel yönetimler, 16. yüzyıl

Jerusalem's Challenge of Drought (16th Century)

Abstract

Throughout history, Jerusalem, the holy city of three Abrahamic religions, has faced challenges in accessing water. Local administrators used the city's pools for water supply and distribution, but reported unresolved issues to Istanbul. Even during the Ottoman Empire, the city continued to struggle with water problems, prompting local and central administrators to take various measures to address the issue. In the sixteenth century, the Ottoman archives contain numerous documents that depict the city's battle with drought. Water allocations to the homes of some elite residents within and outside the city were only made after the approval of the capital. The Ottoman administration attempted to adopt an approach that would enable the city's population to easily access water, particularly for worship and daily use purposes. This paper examines the problems caused by drought and water scarcity in Jerusalem during the first century of Ottoman rule, based on important records and court transcripts. It also explores the solutions developed by central administrators and local elites to combat the drought.

Keywords: The Ottoman Empire, Jerusalem, famine, local government, 16th century

Avrasya'nın Soğuyan Sınırları: Küçük Buzul Çağ'ın Osmanlı-İran Hudut Bölgesine Etkisi

Serkan KEÇECİ

Özet

16. yüzyılın sonu ve 17. yüzyılın başlarına denk gelen ve "Küçük Buzul Çağ" olarak adlandırılan dönem Osmanlı İmparatorluğu'nda tarımsal verimde düşüslere yol açtı. Daha az miktarda yiyeceğin üretilmesi, imparatorluğun genelinde bir stres biriktirirken imparatorluğun güvenlik tehditleri ile karşı karşıya kalan sınırlarındaki halklar yeni yükler üstlenmek zorunda kaldılar. Küçük Buzul Çağ'ın Osmanlı İmparatorluğu'nun özellikle doğudaki hudut bölgelerini ne şekilde etkilediği sosyal ve siyasî tarih açısından önem arz etmektedir. Anadolu ve İran platoları arasındaki tarihsel rekabet, İran tarafının söz konusu iklimsel kriz karşısında aldığı sosyal ve iktisadî tedbirlerin Osmanlı idaresince bilinmesini zorunlu kılmıştır. Bu çerçevede bilhassa konar-göçer aşiretlerin Suriye, Doğu Anadolu ve İran platosunu birbirine bağlayan hatlardaki geçiş frekanslarının yoğunluğu çevre tarihi okumaları açısından önemlidir. Kuzey Avrasya'da 11. yüzyılda ortaya çıkan ve bölgeyi etkileyen soğumanın sonraki dönemlerde siyasî-idarî yapıların ortaya çıkmasında etkili olduğu bilinirken Küçük Buzul Çağ'ın etkilerinin sadece Anadolu ve Suriye'deki aranması yeterli değildir. Bu çalışma, Anadolu ve İran platolarında yaşayan halkların ve buralarda egemenlik kuran devletlerin iklimsel kriz dönemlerine ne türler çözüm ürettiklerini, yerleşik ve konar-göçer sosyal yaşam tarzlarının söz konusu krizlerin yönetim süreçlerine ne yönde etki ettiğini irdelemeyi hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı İmparatorluğu, İran, Avrasya, Küçük Buzul Çağı, Sınır

The Cooling Frontiers of Eurasia: The Impact of the Little Ice Age on the Ottoman Iranian Border Region

Abstract

During the late 16th and early 17th centuries, known as the "Little Ice Age," agricultural productivity in the Ottoman Empire declined. Less food was produced, leading to increased stress throughout the empire. Additionally, those on the empire's borders, who were already facing security threats, had to carry additional burdens. Understanding the impact of the Little Ice Age on the Ottoman Empire, particularly in the eastern frontier regions, is crucial for social and political history. The Ottoman administration needed to be aware of the social and economic measures taken by the Iranian side due to the historical rivalry between the Anatolian and Iranian plateaus and the resulting climatic crisis. In this context, the frequency of nomadic tribes' transit on the routes connecting Syria, Eastern Anatolia, and the Iranian plateau played a crucial role in environmental historical readings. Although the cooling that occurred in Northern Eurasia during the 11th century contributed to the emergence of political-administrative structures in the following periods, it is not appropriate to attribute the effects of the Little Ice Age solely to Anatolia and Syria. This study aims to investigate the responses of the peoples inhabiting the Anatolian and Iranian plateaus, as well as the states that established sovereignty in these regions, to climatic crises. Additionally, it aims to explore how sedentary and nomadic social lifestyles affect the management of these crises.

Keywords: The Ottoman Empire, Iran, Eurasia, Little Ice Age, Frontier

XV.-XVIII. Yüzyıllarda Osmanlı İmparatorluğu'nda Çeltik Tarımı (Mülkiyet İlişkileri, Üretim, Teknikler ve Çevresel Etkiler)

Sadık Müfit BİLGE

Özet

Üç kıtada farklı iklim ve toprak çeşitleri üzerinde kurulmuş olan Osmanlı ülkesinde tarım üretimi içinde tahıllardan sonra hem ekilen alan hem miktar hem de değer olarak ikinci sırada ticari ve sını ürünler bulunmaktaydı. Bu ürünlerin başında Osmanlı İmparatorluğu'nda özellikle saray, ordu, vakıflar ve büyük şehirlerin iaşesi için yapılan ve toplu alımlara konu olan çeltik (pirinç) üretimi gelmektedir. Osmanlı topraklarında çeltik tarımı, küçük üretici köylüler dışında belli miktarda sermaye yatırıma ihtiyaç duymakta idi. Çeltik tarımı, bu yüzden, küçük tarlalarda sıradan köylüler yerine devlet tarafından denetlenen yarıcılarının işlettiği ve özel statüleri bulunan köylülerce büyük işletmelerde yapılmıştır. Çeltik tarımı Osmanlı İmparatorluğu'nda özel olarak düzenlenmiş olup devletin iznine tâbi idi. Ekimden hasada kadar suda yetişen ve sürekli bakım isteyen, değerli ancak yetiştirilmesi zahmetli ve masraflı bir bitki olan çeltiğin üretimi büyük miktarda su, gübre ve işgücü gerektiriyordu. Çeltik tarımında ürünün yetiştirilmesinde sulama için düzenli su arklarına da ihtiyaç vardı. Bildirimizde Osmanlı arşiv belgeleri, diğer kaynak ve araştırmaların ışığında XV.-XVIII. yüzyıllarda imparatorlukta çeltik tarımı, mülkiyet ilişkileri, işgücü, üretim süreci ve teknikleri ile çeltik tarımın yol açtığı çevresel etkiler ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı İmparatorluğu, çeltik tarımı, çeltik nehri, pirinç, mukata'a

Paddy Agriculture in the Ottoman Empire from the XV to XVIII Centuries (Property Relations, Production Techniques, and Environmental Impacts)

Abstract

In the Ottoman Empire, which was established on three continents with different climates and soil types, commercial and industrial crops were second only to cereals in terms of cultivated area, quantity, and value. The most important of these products in the Ottoman Empire was paddy (rice) production, which was subject to bulk purchases, especially for the sustenance of the palace, army, foundations, and large cities. Paddy cultivation in Ottoman lands required a certain amount of capital investment, except for small producer-peasants. For this reason, paddy cultivation was carried out on small fields by peasants with special status and operated by state-supervised sharecroppers instead of ordinary peasants in large holdings. Paddy cultivation was specially regulated in the Ottoman Empire and was subject to state authorization. The production of paddy, a valuable but laborious and costly plant that grows in water from sowing to harvest and requires constant care, required large amounts of water, fertilizer, and labor. Paddy cultivation also required regular water arcs for irrigation. In the light of Ottoman archival documents and other sources, this paper will examine paddy cultivation, property relations, labor force, production processes and techniques, and the environmental impacts of paddy cultivation in the empire in from the 15th to the 18th centuries.

Keywords: The Ottoman Empire, agriculture, paddy farming, paddy river, rice, mukata'a

Bursa'nın Kırsal Mahallelerinde Mutfak Kültürü ve Yeme-İçme Alışkanlıklarının Dönüşümü

Ülkü Meltem ÜNER

Özet

Bursa, Marmara Bölgesi'nin güneyinde yer alan bereketli toprakları ve uygun iklimi sayesinde Türkiye'nin önemli tarım bölgelerinden biridir. Bu çalışmada, Bursa'nın merkezine yakın ve uzak kırsal mahallelerinde yaşayan insanların mutfak kültürü ve yeme-içme alışkanlıkları incelenmiştir. 2012 yılında kabul edilen 6360 sayılı Kanun ile birlikte Türkiye'de büyükşehir belediyelerinin sınırları il mülki sınırı olarak belirlenmiş ve bu sınırlar içinde yer alan köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüştürülmüştür. Bu nedenle, köy yerine kırsal mahalle ifadesinin kullanılması, modern idari yapıyı yansıtmak amacıyla tercih edilmiştir.

Literatür taraması sonucunda, mevcut çalışmaların geleneksel mutfak kültürünün korunması ve değişen beslenme alışkanlıkları üzerine yoğunlaştığı, kırsal ve kentsel bölgelerdeki mutfak kültürü farklılıklarına dair pek çok araştırma bulunduğu tespit edilmiştir. Ancak, şehir merkezlerine uzak ve yakın kırsal mahalleler arasındaki mutfak kültürü farklılıklarına ilişkin yeterli sayıda çalışma bulunmadığı belirlenmiştir. Bu çalışma, literatürdeki bu boşluğu doldurmayı ve Bursa'nın zengin mutfak kültürünü ve dönüşümünü daha ayrıntılı bir şekilde ortaya koymayı hedeflemektedir.

Araştırmada, literatür taraması sonrası bilgi toplamak ve yerinde gözlem yapmak amacıyla kırsal mahallelere gidilerek sözlü tarih görüşmeleri yapılmıştır. Bu bağlamda Bursa'nın Kestel ilçesine bağlı Derekızık, Saitabat, Osmangazi ilçesine bağlı Yiğitali, Dağakça ve Nilüfer ilçesine bağlı Konaklı mahallelerinde, 65-88 yaş aralığındaki kadınlarla yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde, kadınlara geçmişten bugüne yapılan yemekler, pişirme ve saklama usulleri, yemek yaptıkları ve yedikleri yerler ile kış hazırlıkları sorulmuş ve bu bilgiler fotoğraflarla kayıt altına alınmıştır.

Bu çalışma, Bursa'nın merkeze uzak ve yakın kırsal mahallelerinde yaşayan insanların mutfak kültürü ve yeme-içme alışkanlıklarındaki dönüşümleri ve farklılıkları ortaya koyarak, kültürel mirasın korunması, sosyal ve ekonomik değişimlerin anlaşılması, sağlık ve beslenme bilincinin artırılması ve akademik araştırmalara katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bursa, Mutfak Kültürü, Beslenme Alışkanlıkları, Kırsal Mahalle, Sözlü Tarih

Transformation of Culinary Culture and Eating Habits in the Rural Neighborhoods of Bursa

Abstract

Bursa, located in the southern part of the Marmara Region, is one of Turkey's important agricultural regions due to its fertile lands and favorable climate. This study examines the culinary culture and eating habits of people living in the rural neighborhoods close to and far from the center of Bursa. With the enactment of Law No. 6360 in 2012, the boundaries of metropolitan municipalities in Turkey were defined as the provincial administrative boundaries, and the legal entities of villages within these boundaries were abolished and transformed into neighborhoods. Therefore, the term "rural neighborhood" has been used instead of "village" to reflect the modern administrative structure.

A literature review revealed that existing studies focus on the preservation of traditional culinary culture and changing dietary habits, with numerous researches on the differences in culinary culture between rural and urban areas. However, it was determined that there are not enough studies on the differences in culinary culture between rural neighborhoods that are close to and far from city centers. This study aims to fill this gap in the literature and to reveal the rich culinary culture and transformation of Bursa in more detail.

In the research, oral history interviews were conducted by visiting rural neighborhoods to collect information and make on-site observations following the literature review. In this context, face-to-face interviews were conducted with women aged 65-88 in the neighborhoods of Derekızık and Saitabat in Kestel district, Yiğitali and Dağakça in Osmangazi district, and Konaklı in Nilüfer district of Bursa. In the interviews, women were asked about the dishes made from past to present, cooking and storage methods, the places where they cooked and ate, and winter preparations. These details were recorded with photographs.

This study aims to reveal the transformations and differences in the culinary culture and eating habits of people living in the rural neighborhoods close to and far from the center of Bursa. It also aims to contribute to the preservation of

cultural heritage, understanding social and economic changes, increasing health and nutrition awareness, and supporting academic research.

Keywords:

Bursa, Culinary Culture, Eating Habits, Rural Neighborhood, Oral History

Türk Hâkimiyeti Altında Yalova'nın Kronolojisi

Ahmet BÜYÜKAKSOY

Özet

Türk tarihinde Yalova oldukça ehemmiyetli bir yere sahiptir. Osmanlı İmparatorluğu'nun beşiği olarak adlandırılabilir olan bu şehir, devletin büyümesine, olgunlaşmasına ve en nihayetinde inkırazına şahitlik etmiştir. Ancak bu güzide Türk beldesinin tarihteki rolü bitmemiştir. Bu şehir Milli Mücadele'de de önemli bir rol oynamıştır. Cumhuriyetin ilk dönemlerinde de bizzat Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün sık sık ziyaret ettiği, genç Cumhuriyet ile ilgili önemli kararları aldığı bir yer olmuştur. Bu açıdan bakıldığında Yalova'nın hem Osmanlı İmparatorluğu'nun hem de Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş süreçlerinde ne kadar önemli bir rol oynadığı açıkça görülmektedir. Günümüze kadar Yalova, hem sanayi, hem turizm hem de tarım alanlarında ön plana çıkarak ehemmiyetini sürdürmektedir. Bu ehemmiyetine istinaden bu mümtaz şehrimiz hakkında değerli çalışmalar yapılmıştır. İşbu çalışmanın amacı gerek bu çalışmalardan derlenecek bilgiler, gerekse yerli ve yabancı birinci el kaynakların taranması sonucunda Yalova'ya layık bir kronoloji oluşturmaktır. Bu şekilde Anadolu'da kurulmuş son iki büyük Türk devletinin beşiği olan Yalova'nın tarihine mütevazı bir katkı sağlanacağını ümit etmekteyiz.

Anahtar Sözcükler: Yalova, Kronoloji, Yalakabad, Bapheus Savaşı, Osmanlı İmparatorluğu, Türkiye Cumhuriyeti, Osman Gazi, Mustafa Kemal Atatürk.

Chronology of Yalova under the Turkish Sovereignty

Abstract

Yalova has a very important place in Turkish history. This city, which can be called the cradle of the Ottoman Empire, witnessed the growth, maturation and ultimately the collapse of the state. However, the role of this distinguished Turkish town in history is not over. This city also played an important role in the War of Independence. In the early periods of the Republic, it was a place that Gazi Mustafa Kemal Atatürk frequently visited and made important decisions regarding the young Republic. When viewed from this perspective, it is clearly seen how important a role Yalova played in the founding processes of both the Ottoman Empire and the Republic of Türkiye. Until today, Yalova continues its importance by coming to the fore in both industry, tourism and agriculture. Based on this importance, valuable studies have been carried out about this distinguished city of ours. The aim of this study is to create a chronology worthy of Yalova as a result of the information compiled from these studies and the scanning of local and foreign primary sources. We hope that in this way, a modest contribution will be made to the history of Yalova, which is the cradle of the last two great Turkish states established in Anatolia.

Keywords: Yalova, Chronology, Yalakabad, Battle of Bapheus, Ottoman Empire, Republic of Türkiye, Osman Gazi, Mustafa Kemal Atatürk.

Demokrat Parti Dönemi Şehirleşmesi: Daniel Lerner'in Saha Çalışması

Yasin ÖZDEMİR

Özet

Osmanlı-Türk modernleşmesinin önemli bir yönü olan şehirleşmede, 1950-1960 yıllarına tekabül eden Demokrat Parti dönemi özel bir safha teşkil etmektedir. Bu süreç, Amerikalı araştırmacı Daniel Lerner ve ekibinin gerçekleştirdiği Türkiye, Lübnan, Mısır, Suriye, Ürdün, İran'ı kapsayan ve Türkiye'ye odaklanan bir saha araştırması kapsamında incelenmiştir. 1958 yılında *The Passing of Traditional Society: Modernizing the Middle East* (Geleneksel Toplumun Mazi Olması: Ortadoğu'yu Modernleştirmek) isimli monograf ile sonuçları kamuya sunulan araştırma, modernleşme ölçütü olarak kitle iletişim araçlarının merkezde olduğu değişkenleri kullanmıştır. Ankara'nın Balgat köyünün 1950 genel seçimleri öncesi ve 1954 arasındaki değişimi, sembolik bir vaka olarak detaylı etüt edilmiştir. Sinema, gazete, radyo gibi kitle iletişim araçlarının kullanımı yanında ulaşım, okuma yazma, zaman algısı, şebeke suyu ve elektrikleşme, zirai üretim, günlük tüketim alışkanlıkları, yapılaşma, nüfus artışı, seçmen davranışı, vatandaşlık algısı gibi parametreler anket, gözlem ve görüşmelerle değerlendirilmiştir. Lerner ve ekibinin çalışması İngilizce literatürde hem eleştirilmiş hem belirli bir etkiye sahip olmuştur. Henüz tercüme edilmemiş eserin Türkçe literatürde ele alınışı oldukça sınırlı olmuştur. Bu tebliğde eserin dönemin şehirleşmesi hakkında içerdiği tespit ve tahliller, bakış açısında döneme damga vuran Batılı değer ve kurumları empoze etmeye matuf modernleşme kuramları ile Soğuk Savaş bağlamının etkisi ve çalışmanın bu zamana kadarki alımlanışı değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şehirleşme, modernleşme, Demokrat Parti, Ortadoğu, Türkiye

Urbanization in the Democrat Party Era: Daniel Lerner's Field Study

Abstract

The period of the Democrat Party, which corresponds to the years 1950-1960, represents a distinct phase in urbanization, a significant aspect of Ottoman-Turkish modernization. This process was examined within the scope of a field study conducted by American researcher Daniel Lerner and his team, which focused on Turkey and included Lebanon, Egypt, Syria, Jordan, and Iran. The research, presented to the public in 1958 with the monograph "The Passing of Traditional Society: Modernizing the Middle East," used variables centered around mass media as a criterion for modernization. The transformation of the Balgat village in Ankara before the 1950 general elections and between 1954, was detailedly studied as a symbolic case. Parameters such as the use of mass communication tools like cinema, newspapers, radio, as well as transportation, literacy, time perception, water supply and electrification, agricultural production, daily consumption habits, urbanization, population growth, voter behavior, and citizenship perception were evaluated through surveys, observations, and interviews. Lerner and his team's work has been both criticized and had a certain impact on the English literature. The untranslated work has had limited attention in the Turkish literature. In this paper, the observations and analyses regarding urbanization during the period, the influence of modernization theories aiming to impose Western values and institutions that characterized the era, the influence of the Cold War context, and the study's reception up to this time have been evaluated.

Keywords: Urbanization, modernization, Democrat Party era, Middle East, Turkey

Yalova İlyasköy'de Geleneksel Konutların Mimarisine Genel Bir Bakış

Uğur DEMİRBAĞ

Özet

Yalova Çiftlikköy ilçesine bağlı olan İlyasköy kültürel miras açısından zengin kırsal yerleşim yerlerinden biridir. Köy dini ve sivil yapı stoğu açısından fazladır. Bu çalışmada Yalova ilinin yerli köylerinden olan İlyasköy bölgesinde bulunan günümüze gelmiş olan geleneksel konutların mimari ve bezeme özellikleri ayrıntılı olarak incelenmiştir. Köyde yer alan dört geleneksel konutun tipolojisi üzerine bir çalışma ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Araştırma köyde bulunan sivil yapılarla sınırlı tutulmuştur. Çalışma üç aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada Yalova İlyasköy'ün coğrafi konumu, tarihçesi ve geleneksel kırsal dokusu ele alınmıştır. İkinci aşamada geleneksel konutların plan, cephe ve bezeme özellikleri ayrıntılı olarak incelenmiştir. En son ki aşamada ise geleneksel konutların çevre bölgelerde yer alan geleneksel konutlarla karşılaştırması yapılarak İlyasköy'ün kendine özgü geleneksel kırsal dokusu ve geleneksel konutların mimari özellikleri ortaya çıkarılmıştır. Çalışmada geleneksel konutların plan, cephe biçimlenişi ve detayları hazırlanmış olup görseller tarafımdan çekilmiştir. Yalova İlyasköy'deki geleneksel konutların korunması, sürdürülebilirliğinin sağlanması ve gelecek kuşaklara aktarılması kültürel mirasımız açısından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yalova, İlyasköy, Konut, Mimari.

General View of the Architecture of Traditional Residences in Yalova İlyasköy

Abstract

İlyasköy, which is located in Yalova Çiftlikköy district, is one of the rural settlements rich in cultural heritage. The village is rich in religious and civil building stock. In this study, the architectural and decorative features of the surviving traditional houses in İlyasköy, one of the local villages of Yalova province, were examined in detail. A study on the typology of four traditional houses in the village was tried to be revealed. The research was limited to the civil buildings in the village. The study consists of three stages. In the first stage, the geographical location, history and traditional rural texture of Yalova İlyasköy are discussed. In the second stage, the plan, facade and decoration features of traditional houses were examined in detail. In the last stage, the traditional houses were compared with the traditional houses in the surrounding regions and the unique traditional rural texture of İlyasköy and the architectural features of traditional houses were revealed. In the study, the plan, facade formation and details of the traditional houses were prepared, and the visuals were taken by me. It is important for our cultural heritage to protect the traditional houses in Yalova İlyasköy, to ensure their sustainability and to transfer them to future generations.

Keywords: Yalova, İlyasköy, House, Architectural.

Kapitalizmin Kıyı Kasabası: Yalova

Yakup Bilgin KOÇAL

Özet

İdeal şehir ve ideal devletin oluşumu diyalektik bir süreçtir. Farklı tarihsel süreçlerde öncelikli ihtiyaca göre şekil alan toplu yaşam alanının gelişimini de zorunluluk-özgürlük birlikteliği olarak okumak gerekir. Şehirler de insan gibi canlı organizmalardır. Tabiatın geçmişi vardır ama insanlık gibi şehirlerin de tarihi vardır. Evrende her şeyin bütünlük ve birbiriyle bağlantısallık içinde olduğu gibi şehirler de çoklu etkileşimle her an değişmektedir.

Canlının her dem yeniden oluşundaki süreklilik gibi şehirlerin de bir anda sıfırlanıp yeniden sil baştan inşa edilemeyeceği yadsınamaz bir gerçektir. Bu gerçek ışığında şehrin tarihinin ve sahip olduğu potansiyelin şehrin geleceğini belirleme imkânını vermesi amaçlanmıştır.

Şehir ne içindir? Cumhuriyet döneminde Yalova özelinde ve ulusal ölçekte karşılaşılan zorunlu unsurlar nelerdir? Yalova açısından çoklu etkileşim içinde sosyo-ekonomik sistem olarak kapitalizmin ağırlığı ne kadardır? Bu sorulara cevap ararken karşılaştığımız gerçek, kapitalizm ve onun kendi dinamikleriyle değişen şehir anlayışıdır. Dün ve yarın bağlamında kapitalizmin Yalova'yı ne kadar etkilediği ve etkileyeceği makalenin ana konusudur.

Önümüzdeki süreçte kapitalizmin dayatması şu şekilde öngörülmüştür; şehirler küresel ekonominin politik haritalandırmasıyla iktidarın ve tüketim araçlarının denetimini kolaylaştıran bölünmüş, özelleştirilmiş kategorik mekânlara indirgenecektir. Ulaşım ağının yaygınlaşması, e-ticaret için dijital altyapının gelişmesi ve evden çalışmanın giderek çoğalacak olması küreselleşen ekonominin şehirleri zorunluluk bağlamında üçe ayırıştıracaktır; akıllı, lojistik ve yığın.

Bu makalede Yalova'nın yüz yıllık yakın dönem tarihi dörde ayrılarak değerlendirilmiştir; 1923-1953, 1953-1975, 1975-1995 ve 1995-2024... Dönemleri birbirinden ayıran olayların kapitalizm ile ilintisi sorgulanmıştır. Bu dönemlere ayırmanın etkin unsuru olarak tespit edilen olaylar şunlardır; Yalova'nın Atatürk'ün iradesiyle yazlık başkent gibi kullanılması, Amerikan Hava Üssü'nün açılması, Aksa'nın kurulması, ikinci konut furusu, il olmanın ve depremin sonrasındaki hızlı göç.

Yalova'nın yakın dönem tarihini kavramak, şehrin geleceğine şekil verirken dikkat edilmesi gereken zorunlulukların farkına varmayı ve bu sayede özgürce karar alabilme inisiyatifini mümkün kılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yalova, şehir, kapitalizm, tarih, etkileşim, süreklilik

Capitalism's Coastal Town: Yalova

Abstract

The formation of an ideal city and an ideal state is a dialectic process. It is necessary to interpret the development of communal living spaces, which take shape according to the primary need in different historical processes, as a dialectic of necessity and freedom. Cities are living organisms like humans. Nature has its own past, just like humanity, cities also have a history. Just as everything in the universe is interconnected and in a state of unity, cities also undergo constant change through multifaceted interactions.

It is an undeniable fact that, similar to the continuous regeneration of living organisms, cities cannot be wiped out and rebuilt from scratch in an instant. In light of this reality, the aim is to allow the history of the city and the potential it possesses to determine the future of the city.

What is the city for? What are the obligatory elements encountered specifically in Yalova and on a national scale during the Republican era? To what extent does capitalism weigh as a socio-economic system in the context of multifaceted interactions for Yalova? The reality we encounter while seeking answers to these questions is the understanding of the city that changes with capitalism and its dynamics. The main topic of the article is the extent to which capitalism has influenced and will influence Yalova in the context of yesterday and tomorrow.

In the upcoming period, the imposition of capitalism is anticipated as follows; the cities will be reduced to fragmented, privatized categorical spaces to facilitate the control of power and consumption tools through the political mapping of the global economy. The widespread expansion of transportation networks, the development of digital infrastructure for e-commerce, and the increasing prevalence of remote work will categorize cities into three distinct types within the context of necessity in the globalizing economy: smart, logistic, and bulk.

In this article, Yalova's recent history spanning a century has been divided into four parts for evaluation. 1923-1953, 1953-1975, 1975-1995 ve 1995-2024... The events that separate these periods have been questioned in relation to capitalism.

The events identified as the effective factors for dividing these periods are as follows: the use of Yalova as a summer capital by Atatürk, the opening of the American Air Base, the establishment of AKSA, the second housing boom, the transition to provincial status, and the rapid influx of migration following the earthquake.

Understanding Yalova's recent history will enable recognizing the necessities to consider while shaping the city's future, thus facilitating the initiative to make decisions freely.

Keywords: *Yalova, city, capitalism, history, interaction, continuity*

Osmanlı Son Döneminde Yalova'da Afetler

Burak ALTUNSOY

Özet

Klasik tarih anlayışı çerçevesinde Osmanlı Devleti'nin son dönemi incelendiğinde kaybedilen savaşlar, ekonomik darboğaz ve siyasi sorunlardan mündemiç tarihsel anlatının başat aktör olduğu görülecektir. Ancak devletin var olduğu tarihten bu yana mücadele ettiği ve en güçlü döneminden en zayıf anına kadar öyle yada böyle idari ve sosyal hayatı meşgul eden çok önemli bir mesele, Osmanlı son döneminin yoğun akışı içerisinde tarih çalışmalarında göz ardı edilmeye mahkum kalmıştır: Doğal afetler. Yalnızca Osmanlı Devleti'nin değil, tarih boyunca var olmuş tüm devletler için bir mesele olan doğal afetler, Osmanlı Devleti'nin içerisinde bulunduğu yıkılma arefesinde dahi devletin en tepesinden sıradan reaya kadar birçok insana kendini daima hatırlatmıştır. Bazen bir bölge için büyük bir yıkıma sebep olan deprem, bazen yalnızca bir köyü ilgilendiren heyelan, bazen de ülke sathına yayılmış bir salgın hastalıkla karşımıza çıkan doğal afet olgusu, Yalova şehri özelinde müstakilen ele alınmamıştır. Bu çalışmamızda Osmanlı son döneminde Yalova'da meydana gelen doğal afetler, kendi içerisinde başlıklandırılarak tarihi boyutuyla ele alınacaktır. Bu noktada Yalova'da meydana gelen çekirge istilaları, kuraklık, deprem ve salgın hastalıklar başta olmak üzere bölgedeki tabii afetler, Osmanlı arşivinde yer alan mebzul miktarda belge merkeze konularak dönemin nizamnameleri, risaleleri ve ikincil kaynaklar muvacehesinde incelenecektir. Doğal afetlerin Yalova bölgesinde oluşturduğu yıkım ve sosyal dokuya etkisi yanında devlet mekanizmalarının bu afetler karşısındaki refleksif tutumu da bu çalışmanın kapsamı içerisinde yer alacaktır. Böylece her dönemde kritik bir konumda yer alan şehrin, Osmanlı'nın buhranlarla dolu son döneminde bile göz ardı edilmediği ve kuşatıcı devlet anlayışı çerçevesinde afet anlarında gereken müdahalelerin ivedilikle gerçekleştirildiği ortaya konulmaya çalışılacaktır. Son olarak lokal bir bakış açısıyla şehrin geçirdiği değişim ve dönüşüm doğal afetler bağlamında anlamlandırılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Doğal Afet, Yalova, Deprem, Kuraklık, Salgın Hastalık

Disasters in Yalova in the Late Ottoman Period

Abstract

When the last period of the Ottoman Empire is analysed within the framework of classical historical understanding, it will be seen that the historical narrative consisting of lost wars, economic bottlenecks and political problems is the dominant actor. However, a very important issue, which the state has been struggling with since its existence and which has occupied administrative and social life in one way or another from its strongest period to its weakest moment, has been condemned to be ignored in historical studies within the intense flow of the late Ottoman period: Natural disasters. Natural disasters, which have been a concern not only for the Ottoman Empire but for all states throughout history, persisted as a reminder to many individuals within the Ottoman Empire, from the highest echelons of the state to the ordinary populace, even on the brink of its collapse. Whether it be earthquakes causing widespread devastation in a region, landslides affecting only a village, or outbreaks of infectious diseases spreading across the country, the phenomenon of natural disasters has not been independently addressed, particularly concerning the city of Yalova. In this study, natural disasters occurring in Yalova during the late Ottoman period will be examined with a focus on their historical dimensions, categorized accordingly. Natural disasters in the region, including locust invasions, droughts, earthquakes, and epidemic diseases, will be scrutinized through a significant amount of archival documentation available in the Ottoman archives, in conjunction with periodical regulations, treatises, and secondary sources. In addition to assessing the devastation caused by natural disasters in the Yalova region and their impact on the social fabric, this study will also encompass the reflexive stance of state mechanisms in the face of these disasters. Thus, it aims to demonstrate that despite the tumultuous final period of the Ottoman Empire, the city, which occupied a critical position throughout history, was not overlooked, and necessary interventions during disaster moments were promptly undertaken within the framework of an encompassing state approach. Finally, an attempt will be made to interpret the city's transformation and evolution in the context of natural disasters from a local perspective.

Keywords: Natural Disaster, Yalova, Earthquake, Drought, Epidemic Disease

Doğu Akdeniz'de Kıbrıs ve İntelijans Bağlamında Stratejik Önemi

Ulvi KESER

Özet

George Orwell'in fantastik romanı 1984'te "Büyük Birader seni izliyor." diyerek aktardığı olgu 21. yüzyıl itibarıyla gerçekleşmiş durumdadır. Dünyanın en büyük telekulak sistemi olan Echelon halen Doğu Akdeniz'in ortasında Kıbrıs adasında özellikle İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri tarafından yönetilmekte ve sanayi casusluğundan sinyal istihbaratına kadar her türlü faaliyeti devam ettirmektedir. Çalışma kapsamında intelijans bağlamında Doğu Akdeniz ve Kıbrıs adasına bakılarak bugün geldiği nokta ve Akdeniz'deki pozisyonu mercek altına alınacaktır

Anahtar Kelimeler: Echelon, Akdeniz, Sanayi Casusluğu, İstihbarat, Kıbrıs

Cyprus in the Eastern Mediterranean and its Strategic Importance in the Context of Intelligence

Abstract

George Orwell's fantastic novel named 1984 and his unbelievable motto "Big brother is watching you" have come true with the beginning of 21st Century. The biggest and the most effective intelligence system named Echelon is currently located in the midst of the Mediterranean and is run by the United Kingdom and its strategic partner the United States of America so as to supply with the information from the espionage up to the signal intelligence all over the World. This research will focus on the historical background of intelligence activities, its development, and finally the current activities in the Mediterranean, and particularly in Cyprus.

Keywords: Echelon, Mediterranean, Espionage, Intelligence, Cyprus

Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşunda Azerbaycan Türk Aydınlarının Fikri ve Emeli Çalışmaları

Faiq ELEKBERLİ

Özet

1923 yılında kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda, Azerbaycan'da dünyaya gelmiş ancak Anadolu'da Millî Mücadele hareketine katılan Türkler de önemli rol oynamıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda önemli rol oynayan Azerbaycan'ın büyük şahsiyetleri (Ali Bey Hüseyinzade, Ahmed Bey Ağaoğlu, Mehmed Emin Resulzade, Ahmed Cevad, Yusuf Ziya Talibzade vb.) düşünce ve uygulama açısından mühim yer almıştır. En önemli konulardan biri de Azerbaycan Türkleri de dâhil olmak üzere Türk dünyası aydınlarının Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk ve yeni devletin kurulmasında önemli rol oynayan Ziya Gökalp'in düşüncelerinde önemli bir etkiye sahip olmasıdır. Artık Osmanlı Devleti'nin varlığını sürdürmesinin mümkün olmadığını gören Türk dünyası aydınları, Osmanlı Türk aydınlarıyla birlikte yeni bir Türk devletinin kurulmasını tek çıkış yolu olarak görmüşlerdir.

Bu çalışmada iki konuya özel olarak dikkat edilmesinin önemli olduğunu düşündük: Öncelikle Osmanlı Devleti'nden yeni Türk devletine geçiş sürecinde Türk dünyası aydınlarının Osmanlı Türk aydınları üzerindeki fikri-ideolojik etkisine dikkat çekilmiştir. Özellikle yeni Türk devletinin yapısında Türk-İslâm ideolojisinin devamına veya Türk-Batı ideolojisine dayandırılmasına ilişkin Türk aydınlarının konumu tartışma konusu olmaya devam etmektedir. Bize göre Ali Bey Hüseyinzade, Türk-İslâm ideolojisine daha uygun olan Turancılık ideolojisini esas almış ve bu konuda Ziya Gökalp üzerinde önemli bir etkide bulunmuştur. Ancak Ahmed Bey Ağaoğlu Türk-Batı birliğini daha çok vurgulamış ve onun bu konuda Mustafa Kemal Atatürk üzerinde de belli bir etkisi olmuştur. Kanaatimizce Azerbaycan Cumhuriyeti'nin kurucusu Muhammed Emin Resulzade'nin Türklüğe yönelik İslâmcılık ve Batıcılık konusunda izlediği ılımlı yol Atatürk'ü ciddi şekilde etkilemiştir. Aslında burada Ali Bey Hüseyinzade + Ziya Gökalp + M. Emin Resulzade'nin düşüncelerinin Atatürk'ün kurduğu devlete nasıl yansıdığını sırasıyla takip etmekte fayda var. İkinci olarak, yeni Türk devletinde (Türkiye Cumhuriyeti) Türk dünyası aydınlarının hangi düşüncelerinin gerçekleşip hangilerinin gerçekleşmeyeceği hususlarına açıklık getirilmeye çalışılmıştır. Örneğin, bize göre Ali Bey Hüseyinzade, yeni Türk devletinin fikri-ideolojik yoluna kısmen karşı çıkıyordu. Özellikle aşırı batıcılık ve Türklüğün Türkiye ile sınırlandırılması gibi konulardan memnun değildi. Ahmed Bey Ağaoğlu ise, yeni Türk devletinin demokratik yapısından biraz memnun değildi.

Anahtar Kelimeler: Azerbaycan Türk Aydınları, Ali Bey Hüseyinzade, Ahmed Bey Ağaoğlu, Mehmet Emin Resulzade, Yeni Türkiye Türklüğü, Millî Türkiye

Intellectual and Practical Works of Azerbaijani Turkish Intellectuals in the Foundation of the Republic of Türkiye

Abstract

In the founding of the Republic of Türkiye, which was established in 1923, Turks who were born in different parts of the Turkish World, but participated in the national struggle movement in Anatolia also played an important role. Great personalities of the Turkish World (Ali Bey Hüseyinzade, Ahmed Bey Ağaoğlu, Mehmed Emin Resulzade, Ahmed Cevad, Yusuf Ziya etc.) in terms of thought and practice, Azerbaijani Turkish intellectuals and political figures undoubtedly took part in the establishment of the Republic of Türkiye. One of the most important issues is that the Turks of the Turkish World, including the Azerbaijani Turks, founder Mustafa Kemal Atatürk and Ziya Gökalp, who played an important role in the establishment of the new state, had an important influence. The intellectuals of the Turkish world, who saw that it was not possible for the Ottoman state to continue its existence any longer, saw the establishment of a new Turkish state together with the Ottoman Turkish intellectuals as the only way out.

We thought that it was important to pay special attention to two issues in this study: Firstly, the intellectual-ideological influence of the intellectuals of the Turkish world on the Ottoman Turkish intellectuals during the transition from the Ottoman state to the new Turkish state was pointed out. In our opinion, Ali Bey Hüseyinzade took the Turanism ideology, which is more suitable for the Turkish-Islamic ideology, as a basis and had a significant impact on Ziya Gökalp. However, Ahmed Bey Ağaoğlu promoted the Turkish-Western unity more. They emphasized a lot and had a certain effect on Mustafa Kemal Atatürk in this regard. In our opinion, the moderate path followed by the founder of the Azerbaijan Republic, Muhammed Emin Resulzade, in terms of Islamism and Westernism towards Turkishness, affected Atatürk seriously. Actually, here Ali Bey Hüseyinzade + Ziya Gökalp + M. E. Resulzade it is useful to follow in order how

the thoughts of were reflected in the state founded by Mustafa Kemal Atatürk. Secondly, it was tried to clarify which ideas of the intellectuals of the Turkic world would be realized and which would not be realized in the new Turkish state (Republic of Türkiye). He was partially opposed to the intellectual-ideological path of the new Turkish state. He was especially dissatisfied with issues such as extreme westernism and the limitation of Turkishness to Türkiye. Ahmed Bey Ağaoğlu, on the other hand, was somewhat dissatisfied with the democratic structure of the new Turkish state.

Keywords: Azerbaijani Turkish intellectuals, Ali Bey Huseynzade, Ahmed Bey Ağaoğlu, Mehmed Amin Resulzade, New Türkiye Turkishness, National Türkiye

Osmanlı'dan Erken Cumhuriyet Dönemi'ne Türk Kadınının Sosyalleşmesi

Gül ÇAKIR

Özet

Türk kadınlarının sosyalleşme süreci Osmanlı Devleti'nin yenileşme hareketleri ile ivme kazanmıştır. Kadınlar, modernleşmenin bir koşulu olarak kısmen de olsa çalışma ve eğitim hayatına adapte edilmişlerdir. Aynı zamanda Osmanlı Devleti'nin girdiği bir dizi savaşlar, kadının toplum hayatında yeni roller yüklenmesini ve iş hayatının içinde olmasını sağlamıştır. Meşrutiyet Dönemi, Türk kadınının toplum içinde varlığının artık hissedilmeye başlandığı bir dönem olmuştur.

1920 yılında Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılması ile Anadolu'da yeni bir Türk Devleti kurulmuştur. Yeni devlet 1923 yılında yönetim şeklini Cumhuriyet olarak belirledi. Cumhuriyet rejimi ile beraber Türk kadınının mevcut konum ile ilgili yeni düzenlemeler gündeme geldi. Ülke yönetimi, Türk kadınının sosyalleşmesini belli bir program dahilinde gerçekleştirmek istedi. Kadının eğitim hayatına aktif olarak sokulması, çalışma hayatına entegrasyonu, yeni hukuki hakların tanınması Türk kadınının sosyalleşmesi için önemli enstrümanlar olarak kullanıldı. Türk kadınının daha iyi bir eğitime sahip olması, meslek sahibi birey olarak toplumda yer alması için çalışmalar yapıldı.

Böylelikle kadın, toplum hayatının önemli bir parçası haline getirildi. Oluşturulmak istenen çağdaş toplum modeli için kadının sosyalleşmesi oldukça önemli idi. Türk kadınının sosyalleşmesi ile beraber kadın toplumda daha görünür hale geldi. Türk kadınının toplumda daha belirgin bir hale getirilmesi yeni kültür ile donatılması ile ülkenin iktisadi ve sosyal açıdan kalkınmasına katkı sağlayacaktı.

1923 yılından itibaren Türk kadınının sosyalleşmesi için üretilen politikalar uygulanmaya başladı. Bu politikalar büyük bir hızla uygulandı. Türk kadını geçirmiş olduğu değişim ile yeni kültüre ve rejime uyumlu bir yurttaşa dönüşmeye başladı. Kadın kimliği daha fazla anlam kazandı. Türk kadınının sosyalleşmesi için propagandalar da yapıldı. Bu süreçte basın, propaganda aracı olarak kullanıldı. Yapılan propagandalar ile kadın toplumda etkin bir pozisyon almaya başladı. "Osmanlı'dan, Erken Cumhuriyet Dönemine Türk Kadınının Sosyalleşmesi" başlıklı çalışmam ile Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinden Cumhuriyetin ilk yıllarına kadarki süreçte Türk kadınının Türk toplumundaki konumunda yaşadığı değişimler ve bunun toplum hayatına etkileri irdelenecektir. Yeni rejimle Türk kadınının toplumda nasıl konumlandırıldığı irdelenecektir. Çalışma yapılırken 1900-1938 yılları arasında yayınlanan ulusal gazete, dergi ve kitaplardan faydalanılacaktır. Ayrıca kadın hayatı ile ilgili yapılmış güncel araştırmalar, telif eserlerden istifade edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Türk kadını, Osmanlı, Cumhuriyet, Sosyalleşme, Türk Devrimi, Kadın Hakları

Socialisation of Turkish Women from the Ottoman Period to the Early Republican Period

Abstract

The socialisation process of Turkish women gained momentum with the reform movements of the Ottoman Empire. As a condition of modernisation, women were partially adapted to working and education life. At the same time, the series of wars the Ottoman Empire fought led women to assume new roles in social life and to be involved in business life. The Constitutional Monarchy Period was a period in which the presence of Turkish women in society began to be felt.

In 1920, with the opening of the Grand National Assembly of Turkey in Ankara, a new Turkish State was established in Anatolia. In 1923, the new state determined its form of government as a Republic. With the Republican regime, new regulations regarding the current position of Turkish women came to the agenda. The country's administration wanted to realize the socialization of Turkish women within a certain program.

The active involvement of women in education, their integration into working life and the granting of new legal rights were used as important instruments for the socialization of Turkish women. Efforts were made to ensure that Turkish women received a better education and took part in society as individuals with a profession. Thus, women were made an important part of social life. The socialization of women was very important for the modern society model to be created. With the socialization of Turkish women, women became more visible in society. Making Turkish women more visible in society would contribute to the economic and social development of the country by equipping them with new culture.

From 1923 onwards, policies for the socialization of Turkish women began to be implemented. These policies were implemented with great speed. Turkish women began to transform into citizens compatible with the new culture and

regime. Women's identity gained more meaning. Propaganda was also made for the socialization of Turkish women. In this process, the press was used as a propaganda tool. With the propaganda, women began to take an active position in society.

My study titled "Socialisation of Turkish Women from the Ottoman Period to the Early Republican Period" will examine the changes in the position of Turkish women in Turkish society from the late Ottoman Empire to the early years of the Republic and its effects on social life. How the new regime positioned Turkish women in society will be analysed. During the study, national newspapers, magazines and books published between 1900-1938 will be utilised. In addition, current researches on women's life and copyrighted works will be utilised.

Keywords: Turkish woman, Ottoman, Republic, Socialisation, Turkish Revolution, Women's Right

Cumhuriyetin İlk Yıllarında Romanya Gazetesi ve Türklerde Eğitim

Nilgün Nurhan KARA

Özet

Balkanlar tarih boyunca Türklerin varlık gösterdiği coğrafyalardan biridir. Gerek Orta Asya'dan Türk göçleri gerekse daha sonraki süreçte Osmanlı Devleti döneminde Türklerin bu coğrafyada yerleşmeleri önemlidir. Balkanların Romanya bölgesi de göçlerden nasibini almış ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarında da burada bulunan topluluklar ile Türkiye Türklerinin irtibatları devam etmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulduğu yıllarda zaman zaman bu kez anayurda göç etmişlerdir. Bu süreç Romanya Türklerinin bölgede varlıklarını devam ettirmek için çaba içerisinde oldukları zamandır. Özellikle aydınları çıkardıkları süreli yayınlarla Romanya'da bulunan Türkleri pek çok alanda bilinçlendirme çabasıdır. Bu süreli yayınlar içerisinde "Romanya" gazetesi dikkat çekmektedir. Romanya Türklerinin önde gelen isimlerinden olan Müstecib Ülküsal, Şaban Niyazi gibi isimlerin yazılarını kamuoyu ile paylaştığı gazetede Türkler açısından ayrı öneme sahip öğrenci, öğretmen, kitap gibi eğitim meselelerine yer veren yazıların kaleme alındığı görülmektedir. Bu çalışma ile Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun ardından ilk on yılda Romanya Türklerinin bir sesi olarak değerlendirilen Romanya gazetesinde 1928-1929 yıllarında arasında eğitim ile ilgili seçilen yazılar etüt edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Romanya, Eğitim, Romanya Türkleri, Mektep, Dobruca

Education of Turks in the Romania Newspaper in the Early Years of the Republic

Abstract

The Balkans is one of the geographies where Turks have existed throughout history. The migration of Turks from Central Asia and their settlement in this region during the Ottoman Empire are both significant instances in history. The Romanian region of the Balkans also had its share of migrations and during the foundation years of the Republic of Turkey, the Turkish Turks continued to be in contact with the communities here. They migrated to the homeland from time to time, during the years when the Republic of Türkiye was established. This is the time when Romanian Turks were trying to continue their existence in the region. Especially the intellectuals were trying to raise the awareness of the Turks in Romania in many areas through the periodicals they publish. Among these periodicals, the newspaper "Romanya" attracts attention. In the newspaper, where leading names of Romanian Turks such as Müstecib Ülküsal and Şaban Niyazi shared their articles with the public, it is seen that articles covering educational issues such as students, teachers and books, which are of special importance for Turks, were written. "Romanya" newspaper was considered the voice of Romanian Turks in the first ten years after the establishment of the Republic of Türkiye. This study will examine selected articles about education in the Romanian newspaper between 1928 and 1929.

Keywords: Romania, Education, Romanian Turks, School, Dobruca

Mehmet Emin Resulzade ve Mustafa Kemal Atatürk'ün Türk Kadınına Tanıdığı Siyasal Haklar ve Bu Hakların Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi

Lamiya ORUJOVA

Özet

XX. Yüzyılın başlarında hem Çarlık Rusya'ya bağlı olan Azerbaycan topraklarında, hem de Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşanan siyasi olaylar iki Türk memleketinin de yönetim şeklini kökten değiştirmişti. Bu değişimin sonucunda 1918 yılında Mehmet Emin Resulzade tarafından kurulan bağımsız Azerbaycan Halk Cumhuriyeti ve 1923 yılında Mustafa Kemal Atatürk liderliğinde ilan edilen Türkiye Cumhuriyeti'yle beraber, iki kardeş ülkede de halkın toplumsal, kültürel, iktisadi ve siyasi yaşamları büyük oranda etkilenmişti. Halkın yarısını oluşturan ve o güne kadar ikinci sınıf insan muamelesi gören Türk kadınları, ilk defa kendi hak ve özgürlüklerine tam anlamıyla bu dönemde kavuşmuştur. Doğu'da ilk defa Mehmet Emin Resulzade ve Mustafa Kemal Atatürk tarafından kadınlara tanınan haklar arasında seçme ve seçilme hakkı, hiç şüphesiz Müslüman dünyasında kazanılan gerçek bir zaferdi. Çünkü o dönemde yalnızca Doğu'da değil, Avrupa devletlerinin birçoğunda da seçimlerde cinsiyet eşitliği ilkesi henüz çözüme kavuşmamıştı. Böyle bir dönemde, sadece 23 ay gibi kısa bir süre var olan Azerbaycan Halk Cumhuriyeti, kurulduğu tarihte ilan ettiği İstiklal Beyanamesi'nde tüm vatandaşların siyasi hak eşitliğini önemle vurgulamıştı. Azerbaycan Halk Cumhuriyeti'nden farklı olarak varlığını daima koruyan Türkiye Cumhuriyeti'nde ise Atatürk liderliğinde 1930'lu yıllardan itibaren Türk kadınları üç aşamada tam anlamıyla siyasi haklarını elde etmiştir.

Çalışmamızda, Doğu'da ilk defa modern Cumhuriyet yönetim şeklini ilan eden Mehmet Emin Resulzade ve Mustafa Kemal Atatürk'ün, o dönemin zor koşullarına rağmen Türk kadınına verdikleri değer ve duydukları güven duygusunun sonucunda tanıdıkları siyasi haklar karşılaştırmalı şekilde değerlendirilecektir. Geniş kaynak taraması sonucunda ulaşılan bilgilerden yola çıkarak, siyasi alanda öne çıkan, sorumluluklar alan ve çeşitli görevleri icra eden Türk kadınları hakkında inceleme yapılacaktır. Bu çalışma, Resulzade ve Atatürk'ün liderlikleri altındaki kadın hakları gelişmelerini derinlemesine irdeleyerek, bu hakların toplumsal ve siyasi alandaki etkilerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Ayrıca, o dönemde kadınların hangi görevlerde buldukları, hangi sorumlulukları üstlendikleri ve topluma nasıl katkı sağladıkları da ele alınacaktır. Araştırma zamanı arşiv belgeleri, dönem gazeteleri gibi ana kaynaklara da erişilecektir.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Emin Resulzade, Mustafa Kemal Atatürk, Türk Kadını, Siyasal Haklar.

Political Rights Granted to Turkish Women by Mehmet Emin Resulzade and Mustafa Kemal Atatürk and Comparative Evaluation of These Rights

Abstract

At the beginning of the XXth century, the political events in the territories of Azerbaijan, which was part of Tsarist Russia, and the Ottoman Empire radically changed the governance structures of these two Turkish countries. As a result of this change, the independent Azerbaijan Democratic Republic, founded by Mehmet Emin Resulzade in 1918, and the Republic of Turkey, proclaimed under the leadership of Mustafa Kemal Atatürk in 1923, significantly affected the social, cultural, economic, and political lives of the people in both brotherly nations.

For the first time, Turkish women, who constituted half of the population and had been treated as second-class citizens until then, gained their rights and freedoms in this period. Among the rights granted to women for the first time in the East by Mehmet Emin Resulzade and Mustafa Kemal Atatürk were the right to vote and be elected, which was undoubtedly a real victory in the Muslim world. Because, at that time, the principle of gender equality in elections had not yet been resolved in many European countries, not just in the East.

In such a period, the Azerbaijan Democratic Republic, which existed for only 23 months, emphasized the political equality of all citizens in the Declaration of Independence it proclaimed at its founding. Unlike the Azerbaijan Democratic Republic, which ceased to exist, the Republic of Turkey, under Atatürk's leadership, granted full political rights to Turkish women in three stages starting from the 1930s.

In our study, the political rights granted to Turkish women by Mehmet Emin Resulzade and Mustafa Kemal Atatürk, who declared the modern Republican form of governance for the first time in the East, will be comparatively evaluated despite the difficult conditions of that period. Based on the information obtained from extensive literature reviews, an examination will be conducted on Turkish women who stood out in the political arena, took on responsibilities, and performed various duties. This study aims to thoroughly investigate the development of women's rights under the

leadership of Resulzade and Atatürk and reveal the social and political impacts of these rights. Additionally, it will address the roles women held, the responsibilities they undertook, and how they contributed to society during that period. Main sources such as archival documents and period newspapers will also be accessed during the research.

Keywords: Mehmet Emin Resulzade, Mustafa Kemal Atatürk, Turkish Women, Political Rights.

Köylü Terekelerine Göre XIX. Yüzyılın Ortalarında Diyarbakır Kırsalında Sosyal ve Ekonomik Hayat

Ahmet GÜLENC

Özet

Şahısların vefatını müteakip geride bıraktıkları her türlü mal ve eşyaya tereke, mal ve eşyaların cins adet ve değer olarak kaydedildiği belgelere ise tereke defterleri denilmektedir. Tereke defterlerinde, vefat eden şahısların hayatta iken tasarruflarında bulunan menkul-gayrimenkul her türlü mal ve eşyanın kaydedilmesi bu defterlerin Osmanlı sosyal ve ekonomik tarih araştırmalarının vazgeçilmez kaynakları arasına girmesini sağlamıştır. Tereke defterlerinin tarih araştırmalarında kullanılmasıyla ilgili ilk önemli çalışmaları merhum Prof. Dr. Ömer L. Barkan ve merhum Prof. Dr. Halil İncalcık Hocalarımız konu ile ilgili yayımladıkları eserleriyle başlatmışlardır. Merhum İncalcık, köylerin sosyal ve ekonomik yaşamını incelemek bakımından tereke defterlerinin en zengin ve güvenilir kaynaklar arasında olduğunu ifade etmiştir. Bu çalışmada Merhum İncalcık hocanın konu ile ilgili ortaya koyduğu temel kaynak ekseninde, Diyarbakır kırsalındaki sosyo-ekonomik hayatı değerlendirmek amaçlanmıştır. Bu amaçla XIX. yüzyılın ortalarında Diyarbakır kırsalında ikamet eden yaklaşık 300 şahsın tereke kayıtları incelenmiştir. İncelenen terekelerden elde edilen veriler excel programına kayıt edilerek konu ile ilgili çeşitli hesaplamalar yapılmış ve oluşturulan grafiklerle çalışma zenginleştirilmiştir. Çalışmada terekelerdeki verilerden yararlanılarak, Diyarbakır köylerindeki ailenin yapısı, ortalama çocuk sayıları, tek veya çok eşlilik durumları, müslim ve gayrimüslim nüfusun niteliği, ortalama servet miktarları, servetin çocuk ve eş sayıları ile olan ilişkisi gibi bulgulara yer verilmiştir. Çalışma, Osmanlı kırsal hayatının sosyo-ekonomik araştırmalarına katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Diyarbakır, Tereke Defterleri, Sosyo-ekonomik hayat.

Social and Economic Life in Rural Diyarbakır in the Middle of the XIXth Century According to Peasants' Probate Registers

Abstract

All kinds of goods and possessions that a person leaves behind after their death are called an probate (tereki) and the documents in which goods and possessions are recorded according to type, quantity and value are called probate registers (tereki defterleri). All kinds of movable and immovable goods and possessions of the deceased during their lifetime were recorded in the probate registers, making these registers indispensable sources for research into Ottoman social and economic history. The decedent Prof. Dr. Ömer L. Barkan and decedent Prof. Dr. Halil İncalcık initiated the first important studies on the use of deceased people's probate registers of deceased persons in historical research with their work on this topic. The İncalcık noted that probate registers are among the richest and most reliable sources when it comes to analyzing the social and economic life of villages. In this study, it is aimed to evaluate the socio-economic life in rural Diyarbakır on the axis of the basic sources put forward by the İncalcık. For this purpose, the probate registers of about 300 people who lived in rural Diyarbakır in the mid-nineteenth century were analyzed. The data obtained from the examined probate registers were recorded in the Excel program, various calculations were made on the subject and the study was enriched with the graphs created. The study utilizes the data in the probate registers to present findings such as the structure of the family in Diyarbakır villages, the average number of children, the status of monogamy or polygamy, the nature of the Muslim and non-Muslim population, the average amount of wealth, and the relationship between wealth and the number of children and spouses. The study will contribute to the socio-economic research on Ottoman rural life.

Keywords: Ottoman Empire, Diyarbakır, Probate registers, Socio-economic life.

Selmas Şehrinin Sosyo-Politik Durumu Osmanlı Arşiv Belgelerinde (XVIII.-XX. Yüzyılın Başları)

Yahşihanım NESİROVA

Özet

Osmanlı Arşivlerinde Azerbaycan'ın tarihi şehirlerinden biri olan Selmas'la ilgili çok sayıda belge bulunmaktadır. Bu belgelerin ihtiva ettiği bilgiler Selmas'ta XVI. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar vuku bulan olaylara farklı bir açıdan bakmaya, Osmanlı devleti açısından Selmas'ın önemini anlamaya olanak tanımaktadır. Osmanlı diplomatik yazışmalarının yanı sıra seyyahların ve vakanüvislerin eserlerinden derlenmiş bilgiler de Selmas tarihinin aydınlatılması açısından önem arz etmektedir. Bu nedenle bildiride Osmanlı diplomatik belgelerinin yanı sıra Selmas'la ilgili önemli bilgiler içeren diğer tarihi kaynaklar ve araştırmalar değerlendirilmeye tabi tutulacak ve Osmanlı Arşivi tarafından yayınlanmış olan belge toplularındaki bilgiler derlenerek veriler kıyaslanacaktır. XVIII. yüzyılın ilk çeyreğinde Osmanlı yönetimindeyken Selmas bölgesindeki idari, etnik-demografik, sosyo-ekonomik değişimlere de bildiride değinilecek ve Selmas'ta XVIII. yüzyılın başlarında Osmanlı memurlarınca tertip olunmuş müfessel defterdeki bilgiler kentin sosyo-ekonomik durumunun aydınlatılması amacıyla değerlendirilerek analiz edilecektir.

XIX. yüzyılın sonlarında ve XX. yüzyılın başlarında Güney Azerbaycan'ın pek çok bölgesinde olduğu gibi Selmas'ta da gergin durumlar yaşanmış ve Osmanlı şehbenderleri tarafından vuku bulan her bir olay ilgili Osmanlı idarelerine iletilmiştir. Araştırmada XIX. yüzyılın sonu ve XX. yüzyılın başlarında Selmas'ta vuku bulan ve Osmanlı diplomatik belgelerine yansımış olan iç burkucu olaylar özellikle, Gayri-Müslimlerin bölgedeki Müslüman nüfusa karşı acımasız saldırıları ve katliamları da Selmas şehrinin makûs tarihinin bir parçası olarak ele alınıp değerlendirmeyi amaçlıyoruz.

Anahtar Kelimeler: Selmas, Osmanlı Arşiv Belgeleri, Osmanlı, Kaçar

Socio-Political Situation in the City of Salmas according to Ottoman Archive Documents (18th-Early 20th Century)

Abstract

Information about Salmas, one of the historical cities of Azerbaijan can be found in the Ottoman Archives. This information allows to look at the events that took place between the 16th and 20th centuries in Salmas from a different perspective and to understand the importance of Salmas for the Ottoman state. In addition to Ottoman diplomatic correspondence, information compiled from the works of travelers and chroniclers also helps in elucidating the history of Salmas. For this reason, the present work contains an evaluation of significant information about Salmas in various historical sources and researches in addition to Ottoman diplomatic documents: the information in the document collections published by the Ottoman Archives is compiled and the data underwent a comparative analysis. The administrative, ethno-demographic and socio-economic changes in the Salmas region during the Ottoman rule the first quarter of 18th century will also be mentioned in the paper and the information in the comprehensive register prepared by Ottoman officials at the beginning of the 18th century will be evaluated and analyzed in order to shed light on the social-economic situation of the city.

At the end of 19th and the beginning of 20th century, tense situations occurred in Salmas, as in many regions of Southern Azerbaijan, and every incident that occurred was reported by Ottoman consuls to the relevant Ottoman administrations. The present research aims to study and evaluate the heartbreaking events that took place in Salmas at the end of 19th - the beginning of 20th centuries and were reflected in the Ottoman diplomatic documents, especially the brutal attacks of non-Muslims on the Muslim population in the region and the further massacres of the latter as a part of the tragic history of the city of Salmas.

Keywords: Salmas, Ottoman archive documents, Ottoman, Qajar

18. Yüzyılda Osmanlı Hakimiyetindeki Marağa ve Soyukbulak Şehirlerinin Ekonomik Durumu

Güler KAFKAZLI

Özet

Çalışmanın Amacı: 1725 İstanbul Antlaşması gereğince Safevi devleti terkinde olan Revan, Nahçıvan, Kazakh, Gence, Karabağ, Tebriz, Erdebil, Urmiye, Salmas, Hoy, Marağa ve diğer Azerbaycan toprakları Osmanlı İmparatorluğu'nun bir parçası olmuş ve kaydedilen arazilerde müfessel, icmal ve ruznamçe defterleri tertip olunmuştur. 1728 yılında Marağa ve Soyukbulak bölgelerinin müfessel defterleri Osmanlı defterdarları tarafından hazırlanmış ve bu defterlerde bölgedeki şehirlerin, kasabaların, köylerin idari yapısı, sosyo-ekonomik ve demografik durumu, dini yapısı ve uğraşlarıyla ilgili bilgiler verilmiştir. Çalışmamızın amacı Soyukbulak ve Marağa bölgelerinin XVIII yy.daki ekonomik durumunu ve yapılan değişiklikleri müfessel defterlerdeki veriler esasında ortaya çıkarmaktır.

Sorunsal: Tarım, ticaret, endüstri ve kültürel alanda geri kalmışlığa veya gelişmişliğe Osmanlı işgallerinin yaptığı etkiyi belirlemek.

Önemi: Balkanlar'dan Orta Doğu'ya kadar farklı dönemlerde Osmanlı devleti hakimiyetinde olan toprakların vergi kayıtlarının araştırılması ve yayınlanması ilk olarak Türkiye'de başlamış olsa da, daha sonralar Macaristan, Yugoslavya, Arnavutluk, Bulgaristan, Yunanistan, Gürcistan, İsrail, Suriye, Ürdün ve diğer ülkelerdeki araştırmacılar tarafından da devam ettirilmiştir. Azerbaycan tarihi için de Osmanlı defterlerinin çevirisi ve analizi önem arz etmektedir. Bu nedenle günümüz Azerbaycan tarihçileri de Osmanlı devletinin Azerbaycan'da hakim olduğu dönemlerde, XVI yy.ın sonu ve XVIII yüzyılın başlarında, Osmanlı defterdarlarınca hazırlanmış olan defterlerin çeviri ve analizlerine önem vermekteler. Bu bağlamda günümüzde İran devleti terkinde olan ve Azerbaycan Türklerine ait bazı bölgelerde XVIII yy.da Osmanlı devleti memurlarınca hazırlanmış defterlerin analizlerinin yapılması ve bilim dünyasına tanıtılması gerekmektedir.

Yöntem: Marağa ve Soyukbulak'la ilgili defterler tercüme edilerek, elde edilen veriler defter araştırmaları yapan uzmanların çalışmalarıyla kıyaslanarak analiz edilmiştir.

Bulgular: Çalışmamızda müfessel defterlerin verileri analiz edilmiştir. Marağa şehri ile Soyukbulak şehrinin karşılaştırması yapılmıştır. İlk bölümde Marağa şehri, mahalleleri, şehrin nüfusu, toplanan vergiler, ikinci bölümde ise Soyukbulak şehri, onun mahalleleri, toplanan vergiler vs. konular incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı devleti, Azerbaycan, müfessel defter, Marağa, Soyukbulak

The Economic Situation of the Cities of Maragha and Soyugbulag during the Ottoman Period in the 18th Century

Abstract

Goal: In accordance with the Treaty of Istanbul of 1725, the territories of Safavid state such as Revan, Nakhchivan, Kazakh, Ganja, Karabakh, Tabriz, Ardabil, Urmia, Salmas, Khoy, Maragha and other Azerbaijani lands became a part of the Ottoman Empire and on these lands the comprehensive registers, idzmal registers and ruznamche books were established. In 1728, the comprehensive registers of the Maragha and Soyukbulak regions were prepared by the Ottoman treasurers, and these registers covered the information about the administrative structure, socio-economic and demographic situation, religious structure and activities in the cities, towns and villages of the region. The aim of our study is to study the economic situation of Soyukbulak and Marağa regions in the 18th century and based on the data in the comprehensive registers to reveal the changes made on those territories.

Question: To determine the impact of the Ottoman occupations on underdevelopment or development in agriculture, trade, industry and culture.

Importance: Although the research and publication of tax records of the lands from the Balkans to the Middle East under Ottoman rule in different periods was first started in Turkey, later this work has been continued by researchers from Hungary, Yugoslavia, Albania, Bulgaria, Greece, Georgia, Israel, Syria, Jordan and other countries. Translation and study of Ottoman registers are also important for the history of Azerbaijan. Therefore, modern Azerbaijani historians attach importance to the translation and analysis of the registers prepared by Ottoman treasurers in the late 16th and early 18th centuries, during the periods of the Ottoman rule. In this context, the registers prepared by Ottoman state officials in the 18th century in some regions belonging to the Azerbaijani Turks, which are now part of the Iranian state, need to be analyzed and introduced to the scientific world.

Method: *The registers related to Marağa and Soyukbulak were translated, the data obtained from the study were analyzed and compared to the works by experts who conducted registers research.*

Findings: *In our study, the data of comprehensive register were analyzed. A comparison was made between the city of Maragha and the city of Soyukbulak. The first part studies the city of Marağa, its neighborhoods, the population of the city, taxes collected, and the second part studies the city of Soyukbulak, its neighborhoods, taxes collected, etc.*

Keywords: *The Ottoman Empire, Azerbaijan, comprehensive register, Maragha, Soyugbulag*

Halep Ayniyat Defterlerine Göre Urfa (1866-1879)

Abdullah EKİNCİ

&

Berna TORKAK

Özet

Osmanlı bürokrasisinin önemli defter serilerinden biri olan Ayniyat Defterleri, XIX. yüzyılda Saderet'ten nezaretlere, taşradaki idarecilere ve diğer resmî makamlara gönderilen yazılardan oluşmaktadır. Bu defterler Sadaret Mektubî Kalemi tarafından kaleme alınmış olup dönemin adli, idarî, siyasi, iktisadi ve sosyal durumuyla ilgili önemli envanterler sunmaktadır. Bu çalışma 867, 868, 869 ve 870 numaralı Halep Ayniyat Defterleri ekseninde Urfa'ya gönderilen yazılara odaklanmaktadır. Söz konusu defterlerde Urfa ile ilgili yazılar 1866-1879 yılları arasında kapsamaktadır. Bu yazılar borç, gasp, vergi, iskân, vakıf, tayin, azl, aşiret, eşkıyalık, yönetici zulmü ve halkın şikayetleri ile ilgili birçok konuyu ihtiva etmektedir. Defterlerdeki yazıların incelenmesi ile Urfa'da nezaretleri ve idareleri meşgul eden problemlerin neler olduğu tespit edilerek hem merkez hem de taşranın durumu hakkında bilgi sahibi olunacaktır. Çalışmada kalitatif araştırma yöntemlerinden biri olan döküman analiz yöntemi ve örnek-olay inceleme metodu kullanılmıştır. Çalışmanın sıklık kaynağını Osmanlı Arşivi'nde Bâb-ı Âli Evrak Odası fonunda yer alan dört adet Halep Ayniyat Defterleri oluşturmaktadır. Yine bunun yanı sıra muhtelif bireysel belgeler ile yazılı eserlerden istifade edilerek literatüre katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Urfa, Halep, Ayniyat Defterleri, saderet, şikâyet.

Urfa According to Aleppo Ayniyat Books (1866-1879)

Abstract

One of the most important series of notebooks of the Ottoman bureaucracy, the Ayniyat Notebooks consist of correspondence sent from the Saderet to the ministries, provincial administrators and other official authorities in the XIXth century. These notebooks were written by the Sadaret Mektubî Kalemi and provide important inventories on the judicial, administrative, political, economic and social situation of the period. This study focuses on the letters sent to Urfa in the Aleppo Ayniyat Books numbered 867, 868, 869 and 870. The letters related to Urfa in these books cover the period between 1866-1879. These correspondences cover a wide range of topics such as debt, extortion, taxation, settlement, waqf, appointment, dismissal, tribalism, banditry, oppression of administrators and complaints of the people. By examining the writings in the notebooks, it will be possible to determine the problems that preoccupied the authorities and administrations in Urfa and to have information about the situation of both the center and the provinces. In this study, the document analysis method, which is one of the qualitative research methods, and the case-study method were used. The main source of the study is the four Aleppo Ayniyat Notebooks in the Ottoman Archives in the Bâb-ı Âli Evrak Odası fund. In addition, it is aimed to contribute to the literature by utilizing various individual documents and written works.

Keywords: Urfa, Aleppo, Ayniyat Defterleri, saderet, complaint.

Osmanlı Devleti'nde Mahalleler ve Gayrimüslim Komşular (1641-1651 Antep Sicilleri Işığında)

Sevda OCAKTAN

Özet

İnsanoğlu yapısı gereği toplumsal bir varlıktır. Tarihin ilk dönemlerinden bu yana ister avcı-toplayıcı ister konar-göçer ya da yerleşik hayatı benimsemiş olsa bile her halükârda topluluk hâlinde yaşamıştır. İnsan yaşamını idame ettirirken kendisiyle kan bağı olanlar yanında kendisiyle aynı inanç ve düşüncede olanlar ile yakın ilişki içerisinde olmuştur. Bunun yanında kendisiyle kan bağı, inanç ve düşünce birliği içinde olmayan kişilere karşı ayrımcı düşünce ve eylemler içinde olmaları durumuna da tarihte çok rastlanmıştır.

Osmanlı Devleti çok uzun yıllar geniş topraklar üzerinde hüküm sürmüştür. Bu topraklar üzerinde birçok etnik kökene, dine, mezhebe sahip olan insanlar bir arada yaşamayı başarmışlardır. Topluluk hâlinde yaşayan insanlar arasında hiç sorun çıkmaması durumu tabii ki mümkün değildir. Ancak sorunların büyümesi engellenerek farklı grupların bir arada yaşamaları merkezi otoritenin birleştirici gücü ve hoşgörüsü sayesinde olmuştur. Osmanlı Devleti'nden ayrılan devletlerin arasında bugün bile devam eden etnik ve dini ayrışmaların, siyasi ve askeri çatışmaların yoğun olarak günümüzde de devam etmesi Osmanlı Devleti'nin esasında zor bir işi başardığını düşündürmektedir. Ancak Osmanlı İmparatorluğu'nda XVII. yüzyıldan itibaren başlayan askeri yenilgiler sonucu ülke düzeni bozulmaya yüz tutmuştur. Bu durum imparatorluk genelinde ayaklanmalara, köylülerin topraklarını terk etmelerine, üretimin bu sebeple bozulmasına sebep olmuştur. Bu şehirlerden biri de Antep'tir ve isyanların Müslümanlar ve gayrimüslimler arasındaki sosyal yansımaları araştırılacaktır. Bu incelemede şer'iyye sicillerine göre 1641-1651 arası dönemde gayri-müslimlerin hem birbirleriyle hem de Müslümanlarla aralarında yaptıkları ev ve dükkân satışları incelenerek bu satışlardan hareketle gayrimüslimlerin en çok hangi mahallelerde ikamet ettikleri, Müslümanlarla aynı mahallede oturup oturmadıkları ve aralarındaki ilişkiler tümevarım yöntemiyle nicel veriler üzerinden belirlenmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gayrimüslimler, ev ve dükkân satışları, mahalle, şeriyye sicilleri

Neighborhoods and Non-Muslim Neighbors in the Ottoman Empire (in the Light of 1641-1651 Antep Records)

Abstract

Human beings are social beings by nature. Since the early periods of history, people have always lived in communities, whether as hunter-gatherers, nomads or settled people. While sustaining his life, man has been in close relationships with those who are related to him by blood as well as with those who have the same beliefs and thoughts as him. In addition, it has been frequently seen in history that people engage in discriminatory thoughts and actions against people who do not share blood ties, beliefs and thoughts with them.

The Ottoman Empire ruled over large lands for many years. People of many ethnic origins, religions and sects have managed to live together on these lands. Of course, it is not possible for there to be no problems between people living in a community. However, the problems were prevented from escalating and different groups lived together thanks to the unifying power and tolerance of the central authority. The fact that ethnic and religious divisions and intense political and military conflicts continue even today between the states that separated from the Ottoman Empire suggest that the Ottoman Empire has essentially accomplished a difficult task. However, in the Ottoman Empire in the 17th century. As a result of the military defeats that started in the 17th century, the country's order began to deteriorate. This situation caused riots throughout the empire, peasants leaving their lands and production deteriorating for this reason. One of these cities is Antep and the social reflection of the rebellions between Muslims and non-Muslims will be investigated. In this study, the house and shop sales made by non-Muslims both with each other and with Muslims in the period between 1641 and 1651, according to the court records, were examined and these sales were examined. Based on sales, it will be tried to be determined in which neighborhoods the non-Muslims mostly resided, whether they lived in the same neighborhood with Muslims and the relations between them through quantitative data by inductive method.

Keywords: Non-Muslims, house and shop sales, neighborhood, court registries

Anonim Tevârih-i Âl-i Osmanlarda Osmanlı Kuruluş Dönemi ile İlgili Anakronizm

Kenan Ziya TAŞ

Özet

Osmanlı kuruluş dönemi için bugün elimizde mevcut bulunan eserlerin, II. Murad devrinde (1421-1451) ortaya çıktığı kabul edilir. Bu tarihten önceki dönemlerde daha ziyade I. Murad'dan (1361-1389) itibaren Anadolu'da Arapça ve Farsça olarak yazılan eserler tercüme edilerek o dönemde daha çok batı Anadolu'da olmak üzere Anadolu'nun farklı kısımlarında hâkim olan beylere takdim edilmiştir. Osmanlı tarihçiliğinin ilk örnekleri de bu çerçevede XV. yüzyılın ilk yarısından itibaren ortaya çıkmaya başladı. Bu neviden eserler II. Bâyezid devrinde çoğalarak zirveye ulaştı. Yurt içi ve dışında birçok kütüphanede pek çok nüshaları bulunan Tevârih-i Âl-i Osman'lar esasta aynı menşee ve mebadan beslendikleri için üslûp ve mahiyet itibarıyla büyük benzerlik gösterirler.

Osmanlı tarih yazıcılığının ilk örnekleri olan Tevârih-i Âl-i Osmanlar, rivâyet nakli ve hikâye edici destânî bir üslup ile kaleme alınmışlardır. Ancak muhtelif tevârihler birbirleriyle büyük benzerlik taşımalarına rağmen, hadiselerin nakli, nakil biçimleri şahıslar ve aidiyetleriyle ilgili tenakuzlar taşırlar. Dolayısıyla bu eserler ciddi anlamda anakronik bir özellik kazanırlar. Bu durum eserleri dönemim zihni alt yapısını ve devrin şartlarının ne tür hususiyetler taşıdığına da göstergesidir. Diğer yandan ait oldukları döneme dair ciddi başka kaynakların olmayışı bu neviden eserleri kendiliğinden dönemin asli kaynağı durumuna getirir. Bu bakış açısıyla da ciddi bir iç tenkit ve tahlile tabi tutularak, bahsedilen anakronik özelliklerin tespiti gerekir.

Anahtar Kelimeler: Anakronizm, Osmanlı Kuruluş, Tevârih-i Âl-i Osman

Anachronism Related to the Ottoman Establishment Period in the Anonymous Tevârih-i Âl-i Osmans

Abstract

The works we have today for the Ottoman Foundation period date back to II. It is accepted that it emerged during the reign of Murad (1421-1451). In the periods before this date, works written in Arabic and Persian in Anatolia, starting from Murad I (1361-1389), were translated and presented to the lords who dominated different parts of Anatolia, mostly in western Anatolia at that time. In this context, the first examples of Ottoman historiography date back to the 15th century. It started to emerge in the first half of the century. Works of this kind II. It increased in number and reached its peak during the reign of Bayezid. Tevârih-i Âl-i Osmans, of which there are many copies in many libraries at home and abroad, are very similar in style and nature, since they are fed from the same origin and source.

Tevârih-i Âl-i Osmans, the first examples of Ottoman historiography, were written with narrative narration and a narrative epic style. However, although various tevârihs have great similarities with each other, the narration of events and the way they are conveyed have contradictions regarding individuals and their affiliations. Therefore, these works acquire a seriously anachronistic feature. This situation is also an indication of the mental infrastructure of the period and the characteristics of the conditions of the period. On the other hand, the absence of other serious sources about the period to which they belong automatically makes such works the primary source of the period. From this point of view, it is necessary to determine the anachronistic features mentioned by subjecting them to serious internal criticism and analysis.

Keywords: Anachronism, Ottoman Foundation, Tevârih-i Âl-i Osman

Misyoner Tilmann Conkling Trowbridge'in Gözüyle Osmanlı Türklerinin Erken Tarihi

Muhsin ÖNAL

Özet

Tarih boyunca Türkler çok sayıda devlet kurmuşlardır. Bu devletlerin neredeyse tamamının yüzü batıya dönük olmuştur. Dolayısıyla fetih ve iskân politikaları umumiyetle Asya'dan Avrupa'ya uzanan bir hat üzerinde gerçekleştirilmiştir. Hiç şüphesiz bu durum, Osmanlı Devleti için de geçerlidir. Başlangıçta, küçük bir uç beyliği olarak tarih sahnesinde yerini alan Osmanlı Devleti, zamanla sınırları Avrupa kıtasına kadar uzanan güçlü bir İmparatorluk haline gelmiştir. Bütün bu süreç boyunca Osmanlılar, Avrupa ile olan ilişkilerini geliştirerek, ticaret yollarını kontrol altına almışlar ve Avrupa ile Asya arasında köprü vazifesi görmüşlerdir. Bu nedenle, Osmanlı Devleti'nin batıya yönelik politikaları ve bu politikaların etkisi, tarih boyunca son derece kritik bir önem arz etmiş ve dikkat çekici olmuştur. Kuşkusuz bu durum, en çok Avrupalıların dikkatini çekmiştir. Avrupa'nın ardından bu çekim gücünün etkisine Amerika Birleşik Devletleri (ABD) de girmiştir. Özellikle 19. yüzyılda, mezheplerinin propagandasını yapmak için Osmanlı Devleti'ne misafir olan Protestan misyonerler, zamanla dini saiklerin ötesinde bir bakış açısıyla hareket etmeye başlamışlardır. Etrafını saran güçlü Hıristiyan komşularıyla mücadele etme konusunda en azından asırlarca azımsanmayacak başarılar elde etmiş olan bir devletin yani Osmanlı'nın, kökenleri ve idari yapılanması, ABD'li misyonerlerin üzerinde en çok durdukları meselelerden birisi haline dönüşmüştür. Bu çalışmada da ABD'li misyoner Tilmann Conkling Trowbridge'in gözüyle, Osmanlı Devleti'nin kurucu sultanı Osman ile İstanbul'u fetheden II. Mehmed'e kadar olan süreç hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Yaklaşık yüz altmış yıllık bir zaman dilinde meydana gelen temel hadiseler, tahta çıkan hükümdarlar ve devletin izlediği yol haritası, Protestan bir misyonerin bakış açısıyla sunulmuş ve kritik edilmiştir. ABD'li bir misyonerin, dini meselelerin ötesinde siyasi konulara dair bir perspektif sunması çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Trowbridge, Osmanlı Devleti, Tarih, Protestan Misyonerliği, 19. Yüzyıl

The Early History of the Ottoman Turks through the Eyes of the Missionary Tilmann Conkling Trowbridge

Abstract

Throughout history, Turks have established many states. Almost all of these states faced forward to the West. Therefore, conquest and settlement policies were generally carried out along a line extending from Asia to Europe. Undoubtedly, this situation is also valid for the Ottoman Empire. The Ottoman Empire, which initially took its place on the stage of history as a small frontier principality, became a powerful Empire whose borders stretched to the European continent over time. Throughout this entire process, the Ottomans improved their relations with Europe, gaining control of the trade routes and serving as a bridge between Europe and Asia. For this reason, the policies of the Ottoman Empire towards the West and the impact of these policies have been extremely critical and noteworthy throughout history. Undoubtedly, this situation has attracted the attention of Europeans the most. After Europe, the United States of America (USA) also came under the influence of this lure. Particularly in the 19th century, Protestant missionaries who were guests of the Ottoman Empire to propagate their sects began to act with a perspective beyond religious motives over time. The origins and administrative structure of the Ottoman Empire, a state that achieved considerable success in fighting against its powerful Christian neighbors surrounding it for at least centuries, have become one of the most focused issues for American missionaries. In this study, information is provided about the period from the founder Sultan of the Ottoman Empire, Osman, to Sultan Mehmed II, who conquered Istanbul, through the eyes of the American missionary Tilmann Conkling Trowbridge. The key events occurring over approximately one hundred and sixty years, the rulers ascending the throne, and the roadmap followed by the state have been presented and critically analyzed from the perspective of a Protestant missionary. The fact that an American missionary offers a perspective on political issues beyond religious issues reveals the importance of the study.

Keywords: Trowbridge, Ottoman State, History, Protestant Missionary, 19th Century

Batı Anadolu Misyonunda Görev Yapan Kadın Misyonerler ve Faaliyetleri: Bursa Örneği (1850-1900)

Fatma ÖKSÜZ

Özet

Görev ve yetki anlamlarında kullanılan misyon kelimesi "mittere" kökünden türemiştir. Bu görev ve yetkiyi yerine getiren kişi ise misyoner olarak ifade edilmiştir. Günümüzde misyon ve misyoner kavramları daha çok Hıristiyanlar için kullanılmaktadır. Hıristiyan misyonerliği için en önemli hedef hemen her bölgeye Hıristiyanlık'ı yaymaktır. 1810 yılında bu amaçla kurulan "American Board Of Commissioners for Foreign Mission" (ABCFM) Osmanlı Devleti topraklarını 1819'da programına dahil etti. İlk yıllarda yalnızca erkek misyonerler Anadolu'ya gelip çalışıyorlardı. Fakat Osmanlı Devleti'nin sosyal yapısını inceleyen erkek misyonerler kadın misyonerlerin de bölgeye gelerek faaliyet göstermelerini gerekli gördü. Öyle ki kadın misyonerler aracılığıyla bölgedeki kız çocukları ve kadınlara ulaşmak mümkün olacaktı. Faaliyetlerini eğitim, sağlık ve sosyal alanlarda yoğunlaştıran Amerikalı ve İngiliz misyonerler Anadolu'da merkezi ve uç istasyonlar kurarak çalışmalarına başladılar. "Batı Anadolu Misyonu, Orta Anadolu Misyonu ve Doğu Anadolu Misyonu" American Board'ın Osmanlı Devleti'ndeki üç önemli misyon merkezi idi. Batı Anadolu Misyonu içinde bulunan Bursa ili misyonerler için önemli istasyonlardan biri oldu. Bölgede 1850-1900 yılları arasında 6 kadın misyoner görev yaptı. Ursula G. Clarke Marsh, Ellen Richardson Baird, Olive N. Twichell Crawford, Fennie Maria Beacham Newell, Jeannie Grace Greenough Crawford ve Florence Elizabeth Griswold özellikle eğitim alanında gösterdikleri faaliyetlerle "Girls Boarding School", "Sunday School" gibi bazı okulların açılması için çalıştılar. Bu kadın misyonerlerin çalışmaları eğitim alanında sınırlı kalmayıp sağlık ve sosyal alanlarda da devam etti. Çalışmada Hıristiyan misyonerlerin faaliyetler alanlarına ve bunların Osmanlı toplum hayatına etkilerine değinilerek Batı Anadolu Misyon bölgesine dahil edilen Bursa örneği üzerinde durulacaktır. American Board Archive'dan elde edilen belgelerle sözü geçen kadın misyonerlerin özgeçmişleri ve personel kartları sunularak çalışmaları hakkında detaylı bilgi verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Misyonerlik, Hıristiyan Misyonu, Amerikan Board, Batı Anadolu Misyonu, Bursa

Women Missionaries Working in The Western Anatolia Mission and their Activities: Bursa Example (1850-1900)

Abstract

The word mission, used in the meaning of duty and authority, is derived from the root "mittere". The person who fulfills this duty and authority is defined as a missionary. Today, the concepts of mission and missionary are mostly used for Christians. The most important goal for Christian missionary work is to spread Christianity to almost every region. The "American Board of Commissioners for Foreign Mission" (ABCFM), which was established for this purpose in 1810, included the lands of the Ottoman Empire in its program in 1819. In the first years, only man missionaries came to Anatolia and worked. However, man missionaries who examined the social structure of the Ottoman Empire found it necessary for female missionaries to come to the region and operate. Such that it would be possible to reach girls and women in the region through female missionaries.

Concentrating their activities in education, health and social fields, American and British missionaries started their work by establishing central and terminal stations in Anatolia. "Western Anatolia Mission, Central Anatolia Mission and Eastern Anatolia Mission" were the three important mission centers of the American Board in the Ottoman Empire. Bursa province, located within the Western Anatolia Mission, became one of the important stations for missionaries. 6 female missionaries served in the region between 1850 and 1900. Ursula G. Clarke Marsh, Ellen Richardson Baird, Olive N. Twichell Crawford, Fennie Maria Beacham Newell, Jeannie Grace Greenough Crawford and Florence Elizabeth Griswold worked to open some schools such as "Girls Boarding School" and "Sunday School", especially with their activities in the field of education. The work of these female missionaries was not limited to the field of education but also continued in the health and social fields. The study will focus on the example of Bursa, which was included in the Western Anatolia Mission region, by touching on the areas of activity of Christian missionaries and their effects on Ottoman social life. Detailed information about their work will be given by presenting the CVs and personnel cards of the mentioned female missionaries with documents obtained from the American Board Archive.

Keywords: Missionary, Christian Mission, American Board, Western Anatolia Mission, Bursa

Osmanlı Tarih Yazımında Kaynak Kullanımı: Hoca Hüseyin'in Bedâyiü'l-Vekâyi' İsimli Eserinin Kaynakları

Buşra KOÇASLAN

Özet

Hoca Hüseyin Efendi, 17. yüzyılda yaşamış olup ömrü boyunca aralıklarla birkaç kez Divân-ı Hümayûn'da reisülküttaplık vazifesini ifa etmiş ve yetmiş-seksen yaşlarında görevinden ayrılmıştır. 1637'de IV. Murad'ın düzenlediği Bağdat seferine katılan Hoca Hüseyin'in pâdişahın emriyle Ahmed bin Yusuf el-Karamanî'nin Ahbârü'd-Düvel adlı Arapça umumî tarihini Türkçeye çevirdiği bilinmektedir, ancak bu esere henüz ulaşılamamıştır. Kendisine ait bilinen tek eseri, Bedâyiü'l-Vekâyi'dir. Bu eser umumî bir tarih olup iki cilt halinde bulunmaktadır. İlki, Viyana Milli Kütüphanesi'ndeki nüshadır. Bu cilt, Hz. Âdem'den başlayarak İslam tarihini ve İslam coğrafyasında kurulmuş olan devletleri ele almaktadır. Müellifin kaleme aldığı ikinci cilt ise Asya Müzesi'nde bulunan Leningrad nüshası olup burada 1520'ye kadarki Osmanlı tarihi ele alınmıştır.

Hoca Hüseyin, eserini uzun tasvir ve metihlere kaçmadan sade bir üslup kullanarak yazmış olup ikinci cildin büyük bir bölümünün inceleme-metni Prof. Dr. Emine Gürsoy Naskali tarafından yüksek lisans tezi olarak çalıştırılmıştır. Bu çalışmalar dâhil eserle ilgili yapılan tüm çalışmalarda Hoca Hüseyin'in kullandığı kaynaklar arasında Aşıkpaşazâde, Neşrî, Celâlzâde Mustafa, Kemal Paşazâde, Hoca Sâdeddin ve İdrîs-i Bidlîsî gibi Tevârih-i Âl-i Osman müelliflerinin isimleri zikredilmiştir. Ancak bizim çalışmalarımızda anlaşılmıştır ki ana kaynağı İdrîs-i Bidlîsî'nin Farsça kaleme almış olduğu Heşt Behîşt isimli eseri olup bu eserin konu sıralamasına riayet ederek, edebî üslupla kaleme alınmış olan kısımları atlanıp tarihteki bilgilerin verildiği kısımların kimi zaman olduğu gibi tercüme edildiği kimi zaman ise özet haline getirdiği anlaşılmaktadır. Tek kaynağı Heşt Behîşt isimli eser olmayıp bu çalışmada Hoca Hüseyin'in kullandığı kaynaklar saptanarak ve kullanış biçimi değerlendirilerek 17. yüzyıl Osmanlı tarihi yazma ve kaynak kullanıma usulü üzerine bir değerlendirme yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hoca Hüseyin, Bedâyiü'l-Vekâyi, Tevârih-i Âl-i Osman, İdrîs-i Bidlîsî, Heşt Behîşt

The Use of Sources in Ottoman Historiography: Hodja Husayn's Bedâyi al-Waqâyi' Sources of his Work

Abstract

Hodja Husayn Efendi, who lived in the 17th century, served as the reis al-kuttap in Divân-ı Humayûn several times throughout his life and left his post at the age of seventy-eighty. It is known that Hodja Husayn, who participated in the Baghdad expedition organized by Murad IV in 1637, translated Ahmed bin Yusuf al-Karamanî's Arabic general history Ahbâr al-Duvel into Turkish by order of the sultan, but this work has not yet been found. The only known work of his is Bedâyiü'l-Vekâyi. This work is a general history and exists in two volumes. The first is the copy in the Vienna National Library. This volume explains the history of Islam starting from the Prophet Adam and the states established in the Islamic geography. The second volume is the Leningrad copy in the Asian Museum and explains Ottoman history up to 1520.

Hodja Husayn wrote his work in a simple style without long descriptions and eulogies, and the review-text of a large part of the second volume was studied as a master's thesis by Prof. Dr. Emine Gürsoy Naskali. In all studies on the work, including these studies, the names of the authors of Tevârih-i Âl-i Ottoman such as Ashikpashazâde, Neshrî, Jalâlzâde Mustafa, Kemal Pashazâde, Hodja Sâdeddin and İdrîs-i Bidlîsî are mentioned among the sources used by Hodja Husayn. However, in our studies, it is understood that the main source is İdrîs-i Bidlîsî's Persian work Hesht Behisht, which was written in Persian, and it is understood that by respecting the subject order of this work, the parts written in literary style were skipped and the parts where historical information was given were sometimes translated as they were and sometimes summarized. In this study, an evaluation will be made on the 17th century Ottoman history writing and sourcing method by identifying the sources used by Hodja Husayn and evaluating the way he used them.

Keywords: Hodja Husayn, Bedâyi al-Waqâyi', Tevârih-i Âl-i Ottomân, İdrîs-i Bidlîsî, Hesht Behisht

Anadolu Selçuklu Tarihinin İlk Yerli Kaynaklarından Kadı Burhâneddin-i Anevî'nin *Enîsü'l-Kulûb* İsimli Eseri

Betül YEŞİL

Özet

Anadolu Selçuklu tarihinin ilk yerli kaynağı olarak kabul edilen "Enisu'l-kulûb" isimli eserinin müellifi Kadı Burhâneddin-i Anevî, hicri 538 (miladi 1143) yılında, birçok kültür, din ve medeniyetin buluştuğu nokta olan (Türk-İslam, Ermeni ve Gürcü-Hıristiyan) Anî kentinde dünyaya gelmiştir. Kadı Burhâneddin, yirmi dört yaşında kaleme almaya başladığı eserini yetmiş yaşında tamamlayarak hicri 607 (miladi 1212) yılında Anadolu Selçuklu Sultanı I. İzzeddin Keykavus'a takdim etmiştir.

Farsça ve manzum bir şekilde kaleme alınmış olan bu müstesna eser yedi bölümden oluşmaktadır. Eser; ilk beş bölümde Hz. Âdem'den (Yaratılış) başlayarak diğer ilahi peygamberleri, altıncı bölümde Hz. Muhammed (s.a.s)'in miracını, mucizelerini ve gazvelerini ve yedinci bölümde ise Emevi, Abbâsî, Gazneli ve Selçuklu tarihini konu edinmektedir. İlk altı bölüm, dikkate alındığında peygamberler tarihi şeklinde tertip edilen "Enisu'l-kulûb", Şehnâme vezni olan bahr-i mutekarib-i müsemmen-i maksûr (Feûlün/Feûlün/Feûlün/Feûl) vezniyle yazılmış, toplamda 54.914 beyitten müteşekkildir. Eserin günümüze ulaşan tek nüshası, Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya'nın yazma koleksiyonunda 2984 numarasıyla kayıtlı bulunmaktadır.

Bu bildiri de hem tarih hem de edebiyat açısından önemli bir kaynak olarak görülen Kadı Burhâneddin'in "Enisu'l-kulûb" eserinin tanıtımı yapılacak ve Selçuklu Tarihi açısından önemi değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Enisu'l-kulûb, Kadı Burhâneddin Anevî, Farsça

The *Enîsü'l-Kulûb*, the Work of Qadi Burhâneddin-i Anevî, one of earliest Indigenous Sources of Anatolian Seljuk History

Abstract

Kadı Burhâneddin Anevî, the author of "Enisu'l-kulûb," considered the first indigenous source of Anatolian Seljuk history, was born in the year 538/1143 in Ani, a crossroads of many cultures, religions, and civilizations (Turkish-Islamic, Armenian, and Georgian-Christian). He began writing his work at the age of twenty-four and completed it at the age of seventy in the year 607/1212, presenting it to the Anatolian Seljuk Sultan I. İzzeddin Keykavus.

Written in Persian verse, this exceptional work consists of seven sections. The first five sections start from Prophet Adam (Creation) and cover other divine prophets. The sixth section focuses on the miraculous journey (miraj), miracles, and campaigns of Prophet Muhammad (peace be upon him). The seventh section delves into the history of the Umayyads, Abbasids, Ghaznavids, and Seljuks. Structured as a history of prophets considering the first six sections, "Enisu'l-kulûb" is composed in the poetic meter bahr-i mutekarib-i müsemmen-i maksûr (Feûlün/Feûlün/Feûlün/Feûl), totaling 54,914 verses. The sole surviving copy of the work is housed in the manuscript collection numbered 2984 at the Süleymaniye Library, Ayasofya section.

In this report, the introduction of Kadı Burhâneddin's work "Enisu'l-kulûb," considered a significant source both in terms of history and literature, will be presented, and its importance in Seljuk history will be evaluated.

Keywords: Enisu'l-kulûb, Kadı Burhâneddin Anevî, Persian

“Mecmû‘atü’l-Letâif Sandûkatü’l-‘Avârif’:
18. Yüzyıl Osmanlı Arazi Hukukuna Bir Nevâzil’den Bakmak

Zeynep AKAN YETİŞİR

Özet

“Hiçbir arazi rejimi dâhiyane bir buluş, hayırkâr bir iradeyle ve bütün teferruatıyla birden keşfedilmiş ve tatbik edilmiş değildir.” Barkan’ın mîrî arazi sisteminin ortaya çıkışı ve inkişafı konusunda yapmış olduğu bu tespit söz konusu rejimin tarihsel arkaplanına olduğu kadar tedrici ve kümülatif mahiyetine de dikkat çeker. Mîrî arazi sisteminin köklerini Türk-İslam devletlerinin uygulamalarında aramak, inkişafını ise Osmanlı imparatorluğunun hüküm sürdüğü bölgelerde ve çağlardaki tarihsel şartları dikkate alarak takip etmek bugün konuyla ilgili tartışmaların vardığı nihai noktayı temsil eder. Tarihçiler mîrî arazi rejimini inkişafında rol oynayan iki önemli figüre dikkat çekerler: Nişancı ve Şeyhülislâm. Nişancı sultanın kanunlarının örfün onaylayacağı şekilde formüle edilmesinden sorumludur, onun elinden geçen arazi kanunları ise şeyhülislâmın arazi hukukuna dair verdiği fetvaların kaynağını oluşturur. Bu nedenle aralarındaki ilişkinin çatışmadan ziyade iş birliği olarak nitelendirilmesi daha doğrudur.

Mîrî arazi hukukunun temel metinleri bu iki figür tarafından oluşturulmuştur. Umumî kanunnâmeler ile onların belirli bir bölgeye adapte edilmiş versiyonları olan sancak kanunnâmeleri bu metinlerin başında gelir. Bu iki temel kaynak grubu dışında şeyhülislâmın arazi fetvalarının ve nişancıların konuyla ilgili görüşlerinin yer aldığı derlemeler arazi hukukunun standartlaşmasında ve detaylandırılmasında önemli rol oynamıştır.

Bu çalışma mîrî arazi rejimini inşa eden figürler ve metinler meselesini on sekizinci yüzyıla ait gayriresmî bir arazi kanunnâmesi üzerinden tartışacaktır. 120 sayfa ve 69 fasıldan oluşan bu metin, mîrî arazilerin tasarrufu, transferi, intikali ile toprak ve tarımsal ürünlerin vergilendirilmesi konusunda çeşitli nişancı kararlarını içermektedir. Metin, meçhul yazarı tarafından, “mezhep imamlarından sonra ortaya çıkan meselelere verilen cevaplar” şeklinde tanımlanan nevâzil türüne dâhil edilmiştir. Çalışma mîrî arazi hukukunun gelişim süreci ve on sekizinci yüzyıl arazi hukukunun niteliği meselelerine katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, 18. yüzyıl, arazi hukuku, nişancı, nevâzil

“Mecmû‘atü’l-Letâif Sandûkatü’l-‘Avârif’:
Exploration of 18th-Century Ottoman Land Law through a Nevâzil

Abstract

“No land regime has ever been invented and implemented with a brilliant invention, a benevolent will and with all its details at once.” Barkan’s observation on the emergence and development of the mîrî land system draws attention to its cumulative nature as well as its historical background. The system was basically derived from Islamic law, but pre-Islamic Turkish state/law understanding and local legal tradition in conquered regions gave it its main shape.

Two historical actors have played an important role in this process: Nişancı and şeyhülislâm. The former, had to formulate the decision of the ruler in a language confirming of ‘urf, and resulting land laws were the sources of Şeyhülislâm’s fetwas. So it is more appropriate to describe their relation as cooperation rather than conflict.

The founding texts of the mîrî land regime mostly produced by these two figures. The most important of these texts were the general kanunnâmes, and their adapted version to specific version, namely sanjak kanunnâmes. In addition to these two main sources, works compiling the land fatwas of the şeyhülislâm or the decision of the nişancıs under certain headings have also been influential in the elaboration and standardization of land law.

This study aims to introduce an eighteenth century-land law book which contains some prominent nişancı’s decisions on land issues. This text, which consist of 120 pages and comprises 69 chapters, devoted to use, transfer, inheritance and taxation of land, and agricultural products. The book included in the nevâzil literature, the genre that contains the problems and their solutions that arose after sectarian imams, by its unknown author. The study aims to shed light to the development of mîrî land law and the nature of land law in the eighteenth century.

Keywords: Ottoman, 18th century, land law, nişancı, nevâzil

16. Yüzyılın İkinci Yarısında Anadolu'da Kallab Sorunu ve Osmanlı İdaresi'nin Aldığı Tedbirler (1565-1591)

Galip ÇAĞ

Özet

Osmanlı Devleti'nde para ekonomisine geçişin gecikmesine bağlı olarak paranın maden değeri ile eş alım gücüne sahip olması, erken dönemlerden itibaren devleti meşgul eden sorunları da beraberinde getirdi. Zira özellikle Fatih devrinde sıklıkla başvurulan tağşişin halka kaybettirdiği maddi güç bu sorunların başını çekti. Önceleri devletten saklanan madenler ile başlayan usulsüzlükler zamanla sahtelikle birleşti ve kalpazanlık/kallablık meselesi devleti uzunca süre meşgul etti.

Bu çalışma öncelikle kallablık sorununun kökenine odaklandı. Buna sebep olan devlet uygulamaları, yanlışlar ve iktisadi tercihler ilk bölümünü oluşturdu. Akabinde kallablık sorununun iki coğrafyasından Rumeli daha sonraki tafsilatlı bir çalışmaya bırakılarak Anadolu üzerine yoğunlaşıldı. Bu noktada tarihi çerçeveye hicri 973-1003/ 1565-1591 olarak belirlendi çünkü bu tarihler arasında devletin merkez taşra arasında gidip gelen yazışmalarında konuya dair tespitlerin artması belirleyici rol oynadı.

Çalışmanın öncelikli kaynakları 5, 6, 12, 14, 31, 35, 42, 46, 55, 64, 69,71, 72, 73 numaralı mühimme defterlerinde bulunan konuya dair hüküm ve yazışmalar olacaktır. Bu noktada hem kallablık hadisesinin teknik karşılığı hem de devletin konuya dair uyguladığı idarî, cezaî yaptırımlar ortaya konmaya çalışılacaktır. Bu sayede Osmanlı klasik çağının sonlarında devletin ekonomik manada özellikle de maden darlığının bir sonucu olarak yaşadığı bu usulsüzlükle mücadelesi, ceza türleri ve sonuçları incelenecektir. Bunun da öncelikli olarak Osmanlı Devleti'nin duraklama-gerileme anlatım paradigmasına da katkılar yapması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Kallablık (Kalpazanlık), Anadolu, Para, Hukuk

The Kallab (Counterfeiter) Problem in Anatolia in the Second Half of the 16th Century and the Measures Taken by the Ottoman Administration (1565-1591)

Abstract

Due to the delay in the transition to the money economy in the Ottoman Empire, the fact that the money had the same purchasing power with the metal value brought along the problems that occupied the state from the early periods. Because the financial power that caused the people to lose due to adulteration, which was frequently resorted to especially during the reign of Fatih, led to these problems. The irregularities, which started with the mines that were previously hidden from the state, combined with falsehood over time, and the issue of counterfeiting / cheating kept the state busy for a long time.

This study primarily focused on the root of the problem of callability. State practices, mistakes and economic choices that caused this formed the first part. Afterwards, Rumeli, one of the two geographies of the problem of callibility, was left to a later detailed study and concentrated on Anatolia. . At this point, the historical framework was determined as 973-1003 / 1565-1591 Hijri, because the increase in the determinations on the subject in the correspondence of the state between the central and rural areas played a decisive role.

The primary sources of the study will be the provisions and correspondence on the subject in the mühimme books numbered 5, 6, 12, 14, 31, 35, 42, 46, 55, 64, 69,71, 72, 73. At this point, it will be tried to put forward both the technical equivalent of the event of kallablık and the administrative and penal sanctions applied by the state on the subject. In this way, the struggle of the state, especially as a result of the shortage of mines, in the economic sense at the end of the Ottoman classical age, against this irregularity, the types of punishment and its consequences will be examined. This is primarily intended to contribute to the stagnation-recession narrative paradigm of the Ottoman Empire

Keywords: Ottoman, Counterfeiter, Anatolia, Coin, Law

Osmanlı Devleti'nde Suçlular Üzerindeki Devlet Denetiminin Bir Uzantısı Olarak Zaptiye Nezareti Altında Bulundurulma Cezası

Yasemin KURTOĞLU

Özet

1858 tarihli Ceza Kanunname-i Hümayunu ile birlikte, Osmanlı ceza hukukuna "zaptiye nezareti altında bulundurulma" cezası dahil edilmiştir. Buna göre, devletin iç ya da dış güvenliğini ihlal edecek bir cinayet veya cünha suçunu işleyen kimseler, haklarında yapılacak yargılama sonucunda çarptırılacakları cezayı tamamladıktan sonra, zaptiye nezareti altında bulundurulacaklardır. Bu cezaya tabi olanlar, kendilerine yasaklanmış olan yerlerde ikamet edememek, o yerler haricinde kendi seçecekleri ikametgahlarını ve oraya varmak için geçecekleri yerleri önceden devletin yetkili organlarına bildirmek ve ileride ikametlerini değiştirmek istediklerinde de yine üç gün öncesinden bu durumu haber vermekle yükümlüdür. Kanun'da, zaptiye nezareti altında bulundurulma cezasının yalnız sayılan yükümlülüklerden ibaret olduğu ve kanunen gerekmedikçe hiç kimseye bu cezanın verilmeyeceği hususları açıkça belirtilerek cezanın kapsam ve sınırları tespit edilmiştir.

Zaptiye nezareti altında bulundurulma cezası, mahkumiyet sürelerini tamamladıktan sonra dahi suçluların devlet kontrolü altında tutulmaya devam edilmelerinin isteniyor olması bakımından önem taşımaktadır. Bu sayede devlet, söz konusu suçlular üzerinden adeta elini hiç çekmemiş olmaktadır. Bu yönüyle cezanın, sınırlı da olsa hürriyeti bağlayıcı cezalar kapsamında değerlendirilebilmesi mümkündür. Çalışmada, 1858 tarihli Ceza Kanunu'nda yer verilen zaptiye nezareti altında bulundurulma cezasının hukuki niteliğinin, kapsamının ve uygulama alanının arşivlerden elde edilen örnek kararlardan ve dönemin müelliflerince yazılmış hukuk eserlerinden yararlanılmak suretiyle incelenmesi planlanmaktadır. Bu vesileyle, söz konusu cezanın Kanun'a eklenmesiyle elde edinmek istenen amaç ve cezanın bu amaca ulaşma yolunda elverişliliği de tartışılacaktır. Böylece zaptiye nezareti altında bulunma cezasının Osmanlı Devleti uygulamasındaki yeri ve önemi tespit edilmiş olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Zaptiye Nezareti, 1858 tarihli Ceza Kanunu, Hapis Cezası, Göz Hapsi

The Penalty of Being Under Zaptieh Custody as an Extend of State Control over Convict in the Ottoman State

Abstract

With the Criminal Code of 1858, the penalty of being under zaptieh custody was involved in the Ottoman criminal law. According to this, people who committed a cünha (misdemeanour) or cinayet (murder) crime which violates the internal or external security of the state, will be kept under zaptieh custody after completing their penalty they had sentenced in the trial held against them. Those who are subject to this penalty are obligated to not reside in the forbidden places, inform the state officials about their selected residences and the places they will pass through to get there and also if they decide to change their residence, inform the state three days in advance. The scope and limits of this penalty is tried to determined by clarifying that the being under zaptieh custody penalty consists only the stated obligations and no one will be kept under zaptieh custody unless required by law.

The penalty of being under zaptieh custody is important as the criminals are intended to be kept under state control even after completing their conviction period. Thus, the state almost never takes its hands off the criminals. From this aspect, it is possible to evaluate this penalty as a punishment restricting freedom even in a limited way. In this study, it is planned to examine the legal status, scope and the application area of the penalty of being under zaptieh custody which comes within Criminal Code of 1858, by making use of sample decisions from archives and the legal work written by the related period's authors. On this occasion, the study will also evaluate the aim to be achieved by this penalty and the convenience of the penalty to achieve this aim. So that the position and the importance of this penalty will be determined in the Ottoman State practice.

Keywords: Ottoman State, Zaptieh Custody, Criminal Code of 1858, Prison Sentence, Restriction to Limits

4. Murad'ın Bağdat Kuşatmasıyla İlgili Nûh Efendî'nin Şiîler Aleyhine Fetvası ve Bir Şiî Âlimin Bu Fetvaya Yönelik Reddiyesi

Halil İŞILAK

Özet

Tahran'da bulunan Sipehsâlâr Kütüphanesi Yazma Eser Kataloğu'nu incelerken Cāmi 'u Şafevî Red ber Nûh Efendî isimli Farsça bir eser tespit ettik. Söz konusu eserin mukaddimesindeki bilgilere göre IV. Murad'ın (1623-1640) Bağdat kuşatması (1048/1638) esnasında Osmanlı müftüsü/şeyhülislâmı Nûh Efendî (?), dinî rükünleri hafife aldıkları ve ilk iki halife ile Hz. Ayşe'ye lanet ettikleri gerekçeleriyle Şiîlerin kâfir olduklarına ve dolayısıyla onlarla savaşmanın vâcib olduğuna, eşlerinin ve çocuklarının müşriklerin eşlerinin konumunda olup esir alınmaları gerektiğine dair fetva vermiştir. Şiraz şeyhülislâmı Alınakî Kemere'î (öl. 1060/1650) de Nûh Efendî'nin takriben yarım sayfalık söz konusu fetvasına karşılık Şah Safî'ye (1629/1642) ithafen Cāmi 'u Şafevî Red ber Nûh Efendî ismiyle iki ciltlik hacimli bir reddiye kaleme almış ve Nûh Efendî'nin Safevîler ve Şiîlere yönelik iddialarını çürütmeye çalışmıştır. Bunu yaparken de özellikle Sultan Murad'ın aksine Safevî şahının Kureyş soyundan geldiği tezini ön plana çıkararak meşru halifenin Şah Safî olduğunu iddia etmiştir.

Mühimme defterleri de dahil olmak üzere Osmanlı kaynaklarında ve modern çalışmalarda müftü/şeyhülislâm Nûh Efendî ve söz konusu fetva hakkında herhangi bir bilgiye ulaşmadık. Bundan dolayı Cāmi 'u Şafevî Bağdat seferine dair daha önce bilinmeyen bir hadisenin gün yüzüne çıkarılması açısından önemlidir. Bu çalışmada en eski istinsah tarihli (1055/1645) Kum Kitabhâne-i Âyetullah Mar'aşî Necefî Kütüphanesi nüshası olmak üzere bu eserin dört nüshası üzerinden söz konusu fetvanın tahkikli neşri hazırlanacak ve devamında Kemere'î'nin Sünnilik özelinde Osmanlı'ya yönelik eleştirileri ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Safevîler, Bağdat Seferi, Şiîler

Shaykhulislâm Nûh Efendî's Fatwa against the Shiites in Murad 4th's Siege of Baghdad and a Shiite Scholar's Rejection of This Fatwa

Abstract

While examining the Manuscript Catalog of the Sipehsâlâr Library in Tehran, we identified a Persian work titled Cāmi 'u Şafevî Red ber Nûh Efendî. According to the information in the introduction of this work, during Murad IV's (1623-1640) siege of Baghdad (1048/1638), the Ottoman mufti/shaykhulislâm Nûh Efendî (?) issued a fatwa that the Shi'ites were infidels and therefore it was obligatory to fight them, and that their wives and children should be taken as captives, on the grounds that they had belittled the religious pillars and cursed the first two caliphs and the Aisha. Alınakî Kemere'î (d. 1060/1650), the sheikhulislâm of Shiraz, wrote a two-volume refutation of Nûh Efendî's fatwa, which was approximately half a page in length, under the title Cāmi 'u Şafevî Red ber Nûh Efendî, dedicated to Shah Safî (1629/1642) and attempted to refute Nûh Efendî's allegations against the Safavids and Shi'ites. In particular, he emphasized the thesis that the Safavid shah was a descendant of the Quraysh, unlike Sultan Murad, and claimed that the legitimate caliph was Shah Safî.

We could not find any information about mufti/sheikhulislam Nûh Efendî and the fatwa in question in Ottoman sources, including Muhimme notebooks, and in modern studies. Therefore, Jāmi 'u Şafāwî is important for bringing to light a hitherto unknown event of the Baghdad campaign. In this study, a critical edition of the fatwa will be prepared based on four copies of this work, the oldest of which (1055/1645) is the copy of the Qom Kitabhâne-i Âyatollah Mar'ashî Najafî Library, and then Kemere'î's criticisms of the Ottoman Empire with a special focus on Sunnism will be discussed.

Keywords: Ottomans, Safavids, Baghdad Campaign, Shiites

Teävün Cemiyetlerinin Kimsesiz Çocuklara Dair Hizmetleri (1908-1918)

Zümrüt TAŞ ÜSKÜL

Özet

1908 yılında II. Meşrutiyet'in ilan edilmesi ile birlikte Osmanlı Devleti'nde yeni bir süreç başlamıştır. 1909 anayasası çerçevesinde hazırlanmış olan 1909 tarihli Cemiyetler Kanunu 1938'e kadar sivil toplum örgütlenmelerini düzenleyen temel yasa olmuştur. Bu bağlamda II. Meşrutiyetle birlikte hiçbir yasal sınırlama olmadan kurulan dernekler, ancak 16 Ağustos 1909'da Cemiyetler Kanunu'yla meşruiyet kazanmıştır. Bu yeni düzende oluşan özgürlük ortamı ile var olan cemiyetlere yenileri eklenmiş ve cemiyetlerin sayısı böylelikle artmıştır. Siyasi, ilmi, dini, mesleki olmak üzere pek çok alanda açılan cemiyetler, toplum yaşamının tamamlayıcısı haline gelmiştir. Bu cemiyetler arasında ayrı bir yeri olan sosyal yardım cemiyetlerinin en önemli işlevi, ihtiyaç sahiplerine yoksul ve acezelere destek olmak bilhassa kimsesiz çocuklara sahip çıkmaktır. "Teävün" yani "yardımlaşma" çatısı altında bir araya gelen sosyal hizmet dernekleri önceliğini kimsesiz çocuklara vermiştir. Çünkü Osmanlı Devleti'nin son döneminde içinde bulunulan savaş ve yıkım süreci en fazla kimsesiz çocukları etkilemiş onların korunması ve himaye edilmesi toplum için vazife haline gelmiştir. Bu bağlamda cemiyetler kanunu neticesi ile yasallık kazanan cemiyetler (İttihat Terakki, Himaye-i Etfâl, Fukaraperver, Cemiyet-i Hayriye-i Nisvaniye Cemiyeti, gibi.) kimsesiz çocuklara sahip çıkarak onları serserilik ve dilencilikten kurtarmak ve topluma kazandırmak adına faaliyetlerde bulunmuştur. Hazırlanacak çalışmada, kanunlaşma ve yenileşme sürecinin etkinlik kazandığı II. Meşrutiyet'in ilanı ile Anadolu işgalinin başladığı 1918 Mondros Ateşkes Antlaşması'na kadar olan zaman dilimi içerisinde "teävün" başlığı altında bir araya gelmiş cemiyetlerin yetim, öksüz ve kimsesiz çocuklara yönelik hizmetlerini Başbakanlık Osmanlı ve Cumhuriyet arşiv belgeleri, salnameler, gazete ve dergiler, seyahatnameler görsel metaryel ve tablolar yardımı anlatılmaya çalışılacaktır. Bunlarla birlikte basılı II. el kaynaklar ve tezler ile çalışma çeşitlendirilecek günümüze kadar gelmeyi başaran derneklerin tarihi temellerine katkı sağlaması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Cemiyetler, yetim ve öksüz çocuklar, II. Meşrutiyet, sosyal yardım.

Services of Teavun Societies for Abandoned Children (1908-1918)

Abstract

In 1908, II. With the declaration of the Constitutional Monarchy, a new process began in the Ottoman Empire. The Law on Associations dated 1909, prepared within the framework of the 1909 constitution, was the basic law regulating non-governmental organizations until 1938. In this context, II. Associations, which were established without any legal restrictions with the Constitutional Monarchy, gained legitimacy only with the Law on Associations on 16 August 1909. With the freedom environment created in this new order, new societies were added to the existing ones and the number of societies increased. Societies opened in many fields, including political, scientific, religious and professional, have become complementary to social life. The most important function of social aid societies, which have a special place among these societies, is to support the needy, the poor and the helpless, and especially to look after orphaned children. Social service associations that come together under the umbrella of "collaboration" or "assistance" have given priority to orphans. Because the war and destruction process in the last period of the Ottoman Empire affected orphans the most, and their protection and protection became a duty for the society. In this context, societies that gained legality as a result of the law on societies (Union and Progress, Himaye-i Etfâl, Fukaraperver, Cemiyet-i Hayriye-i Nisvaniye Cemiyeti, etc.) took care of orphaned children and carried out activities to save them from vagrancy and begging and to integrate them into society. In the study to be prepared, the II. The Prime Ministry's Ottoman and Republic archive documents, yearbooks, newspapers and magazines, travel books, and the services of the societies that came together under the title of "teävün" for orphans, orphans and homeless children in the period between the declaration of the Constitutional Monarchy and the Armistice of Mudros in 1918, when the occupation of Anatolia began. It will be explained with the help of visual materials and tables. Along with these, printed II. The study will be diversified with hand sources and theses, and it is expected to contribute to the historical foundations of the associations that have survived to the present day.

Keywords: Societies, orphans and orphaned children, II. Constitutional Monarchy, social assistance.

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Kalem İşi Tezvinatı

Ali Fuat BAYSAL
&
Özgenur ŞEKER

Özet

Anadolu Selçuklu Devri'nin sona ermesiyle beylik olarak ortaya çıkan Osmanlılar, tezvinî sanatlar konusunda Selçuklu üslubunu sürdürmeye devam etmişlerdir. 14. yüzyılın sonrasında devletleşme sürecinin ve Fetret Devri'nin de etkisiyle Selçuklu üslubu yavaş yavaş terk edilmeye başlamış, Timurî tezvinat üslubu ciddi anlamda Osmanlı tezvinatını etkilemiştir. Bu dönem kitabî ve mimarî tezvinatta yeni arayışların ve denemelerin gerçekleştirildiği aynı zamanda tezvinat tarihimizde Fatih devri olarak adlandırılan dönemi de kapsayan ve Bayezid devrine kadar etkinliği devam eden dönemdir.

16. yüzyılın ilk çeyreğinde Osmanlı tezvinî sanatlarında yeni bir tezvinî anlayışın gelişim göstermesiyle klasik Osmanlı tezvinatı dönemi başlamıştır. 200 yıl kadar devam eden bu tezvinat üslubu, Lale devri ile birlikte Batı etkili tezvinat anlayışına doğru bir yönelme olmuştur. Büyük bir hızla yayılan ve Avrupa sanatını etkileyen barok ve rokoko üslubu, aynı şekilde Osmanlı tezvinatını da etkilemiş ancak Osmanlılar Batıdan gelen bu akımı kendi kültür süzgecinden geçirmek suretiyle kullanmayı tercih etmiştir. Her ne kadar bir müddet kalemişi sanatında tercih edilmiş olsa da kültürel mirasa çok fazla uymadığı için uzun süreli kullanılmamıştır. Dönemin sosyo-kültürel yapısındaki hızlı değişimler tezvinat konusunda da etkisini hissettirmiştir. Bu süreçte sanatçıların kendi özüne dönüş çalışmaları sonucunda neo klasik üslup ortaya çıkmış ancak uzun soluklu bir dönem olmamıştır.

Cumhuriyet Dönemi'ne ulaşıldığında, tezvinî eserlerde 16. yy. klasik üslup yeniden canlandırılmıştır. Gerek mimari gerekse kitabî tezvinatta Batı etkili tezvinat veya neo-klasik tezvinat kabul görmemiş, yapılan eserlerde klasik Osmanlı tezvinatı kullanılmaya başlamıştır.

Bildirimizin içeriğini Osmanlıların erken döneminden günümüze kadar ulaşabilen camilerin kalem işlerindeki tezvinî değişimler oluşturacaktır. Kalem işi tezvinatın en eski örneklerinin cami mimarisinde görülmesi hasebiyle örneklendirmelerimiz cami mimarisi üzerinden yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kalem İşi, Tezvinat, Osmanlı, Cumhuriyet

Painted Decorations from the Ottoman to the Republic

Abstract

The Ottomans, who emerged as a principality with the end of the Anatolian Seljuk period, continued to maintain the Seljuk style in decorative arts. After the 14th century, the Seljuk style gradually began to be abandoned with the influence of the statehood process and the Interregnum Period, and the Timurid style of decoration seriously influenced Ottoman decoration. This period is the period in which new searches and experiments in bookish and architectural illumination were realized, as well as the period called the Fatih Period in our history of illumination, and its activity continued until the Bayezid Period.

In the first quarter of the 16th century, the classical Ottoman decoration period began with the development of a new decorative understanding in Ottoman decorative arts. Continuing for 200 years, this style of illumination, with the Tulip period, there was a tendency towards the Western influenced understanding of illumination. The baroque and rococo style, which spread rapidly and affected European art, also affected Ottoman decoration, but the Ottomans preferred to use this trend from the West by passing it through their own cultural filter. Although it was preferred in the art of painted decoration for a while, it was not used for a long time because it did not fit the cultural heritage very much. The rapid changes in the socio-cultural structure of the period also made its effect felt in the field of illumination. In this process, the neo-classical style emerged as a result of the artists' efforts to return to their own essence, but it was not a long-lasting period.

When the Republican period was reached, the classical style of the 16th century was revived in decorative works. Western influenced ornamentation or neo-classical ornamentation was not accepted in both architectural and book illumination, and classical Ottoman ornamentation began to be used in the works.

The content of our paper will be the decorative changes in the pencil works of the mosques that have survived from the early Ottoman period to the present day. Since the oldest examples of painted decoration are seen in mosque architecture, our exemplifications will be made through mosque architecture.

Keywords: *Painted Decoration, Ornament, Ottoman, Republic*

Osmanlı Klasik Dönem Tezhiplerinin Cumhuriyet Dönemi Tezhiplerine Etkisi

Ayşe Zehra SAYIN

Özet

On üçüncü yüzyılın sonlarında kurulan Osmanlı Devleti, kısa sürede fetihlerle genişleyerek on altıncı yüzyılda büyük bir coğrafyada hüküm süren imparatorluk haline gelmiştir. Osmanlı Döneminde on altıncı yüzyıl, "klasik" olarak isimlendirilmiş ve bu klasik dönemde her alanda olduğu gibi geleneksel sanatlar alanında da önemli gelişmeler sağlanmıştır. Geleneksel sanatlarımız içerisinde yer alan tezhip sanatına dair çalışmalar güçlü bir kültürel yapı üzerine inşa edilmiş ve sonraki yüzyıllarda kendini gösteren sosyal ve politik gerilemeye rağmen bozulma yaşamadan uzun bir süre devam etmiştir. On dokuzuncu yüzyılda Avrupa'nın etkisinin altında kalan çalışmalar yapılırsa da Cumhuriyet dönemi ile kurulan Sanay-i Nefise Mektebi sayesinde klasik üsluba sahip eserler üretilmiş ve yeniden kendi kültür birikimimize dönülmeye çalışılmıştır. Bu çalışma ile Osmanlı klasik dönemi içerisinde üretilen tezhip örneklerinin Cumhuriyet Dönemine etkisinin nasıl olduğunun tespit edilmesi amaçlanmıştır. Klasik dönemde üretilen tezhipli eserlerden bazı örnekler seçilerek kompozisyon, motif, renk ve teknik açıdan analiz edilecek ve Cumhuriyet dönemi tezhip çalışmaları ile mukayesesi yapılarak değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Klasik, Cumhuriyet, Sanat, Tezhip

The Effect of Ottoman Classical Period Illuminations on the Republican Period Illuminations

Abstract

Founded at the end of the thirteenth century, the Ottoman Empire expanded with conquests in a short time and became an empire ruling over a large geography in the sixteenth century. During the Ottoman period, the sixteenth century was called "classical", and in this classical period, important developments were made in the field of traditional arts, as in every field. Studies on the art of illumination, which is among our traditional arts, were built on a strong cultural structure and continued for a long time without any deterioration, despite the social and political decline that manifested itself in the following centuries. Although studies were carried out under the influence of Europe in the nineteenth century, thanks to the School of Fine Arts established in the Republican period, works in classical style were produced and attempts were made to return to our own cultural background. This study aims to determine the impact of the illumination samples produced in the Ottoman classical period on the Republican Period. Some examples of illuminated works produced in the classical period will be selected and analyzed in terms of composition, motif, color and technique, and an attempt will be made to evaluate them by comparing them with the illuminated works of the Republican period.

Keywords: Ottoman, Classical, Republic, Art, Illumination

Osmanlı'dan Cumhuriyet Dönemine Hattat Hamid Aytaç'ın Kartvizit Tasarımları

Şerife ÇAKIR
&
Nihat KAĞNICI

Özet

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinden Cumhuriyet Türkiye'sine geçiş, kültürel ve sanatsal alanlarda önemli dönüşümlere sahne olmuştur. Bu dönemler arasındaki geçiş, hat sanatı gibi geleneksel sanatların modernleşmesi ve günlük yaşamın bir parçası haline gelmesinde belirgin bir etki oluşturmuştur. Hattat Hamid Aytaç, bu dönüşümün en önemli figürlerinden biri olarak, Osmanlı'dan alınan geleneksel hat sanatı tekniklerini Cumhuriyet'in yenilikçi ruhuyla birleştirerek, sanatını hem korumuş hem de çağdaşlaştırmıştır. Osmanlı döneminde hat sanatı, özellikle dini ve edebi metinlerin güzelleştirilmesi ve korunması amacıyla önemli bir yer tutarken, Cumhuriyet döneminde bu sanatın işlevi ve kullanım alanları genişlemiştir. Hamid Aytaç'ın kartvizitlerdeki isim tasarımları, bu genişlemenin somut örneklerindedir. Aytaç, isimleri sanatsal bir ifadeyle sunarak, hat sanatının modern dönemin ihtiyaçlarına uyum sağlayabileceğini ve geleneksel ile modern arasında bir köprü kurabileceğini göstermiştir. Bu süreçte, Aytaç'ın eserleri, hat sanatının sadece estetik bir değer taşımakla kalmayıp, aynı zamanda bireysel kimlik ve profesyonel statüyü ifade etme gücüne de sahip olduğunu ortaya koymuştur. Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş, Aytaç gibi sanatçıların yaratıcılığı sayesinde, hat sanatının gelişerek günümüze kadar ulaşmasını sağlamıştır. Bu bağlamda, Hattat Hamid Aytaç'ın çalışmaları, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinin kültürel ve sanatsal mirasını birleştiren, aynı zamanda bu mirası geleceğe taşıyan değerli katkılar olarak değerlendirilebilir. Bu tasarımlar, kişisel isimleri estetik ve sanatsal bir biçimde sunarak, hat sanatının sadece dini ve edebi metinlerle sınırlı olmadığını, modern yaşamda da yer edinebileceğini göstermiştir. Cumhuriyet döneminin getirdiği yeniliklerle birlikte, Aytaç'ın çalışmaları, hat sanatının geleceğe yönelik yenilikçi bir potansiyele sahip olduğunu ve yeni nesiller tarafından da keşfedilmeye devam edeceğini göstermektedir. Bu makale özeti, Hattat Hamid Aytaç'ın Osmanlı'dan Cumhuriyet'e uzanan dönemde hat sanatı üzerine yaptığı yenilikçi çalışmaları ve özellikle kartvizitlerdeki isim tasarımlarının bu sanat dalının gelişmesinde oynadığı rolü ele almaktadır. Aytaç'ın eserleri, hat sanatının modern dünyada nasıl bir yer edinebileceğine dair değerli bir örnek sunarak bu sanat formunun geleceğine dair ilham verici bir bakış açısı sağladığını ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hat Sanatı, Cumhuriyet Dönemi, Hattat Hamid Aytaç

Calligrapher Hamid Aytaç's Business Card Designs from the Ottoman to the Republic Period

Abstract

The transition from the late Ottoman Empire to the Republic of Turkey marked a period of significant transformations in the cultural and artistic domains. This transition had a profound impact on the modernization and integration of traditional arts, such as calligraphy, into everyday life. Hamid Aytaç, one of the pivotal figures of this transformation, merged traditional Ottoman calligraphy techniques with the innovative spirit of the Republic, preserving and contemporizing his art. During the Ottoman era, calligraphy held a significant place primarily for beautifying and preserving religious and literary texts. However, in the Republican era, the function and application areas of this art expanded. Aytaç's designs of names on business cards are concrete examples of this expansion. By presenting names with artistic expression, Aytaç demonstrated that calligraphy could adapt to the needs of the modern era and bridge the traditional with the modern. Throughout this process, Aytaç's works revealed that calligraphy not only carries aesthetic value but also possesses the power to express individual identity and professional status. The transition from the Ottoman to the Republic, through the creativity of artists like Aytaç, has enabled the development of calligraphy to the present day. In this context, Hamid Aytaç's work is considered a valuable contribution that unites the cultural and artistic heritage of the Ottoman and Republican periods, and also carries this legacy into the future. These designs, by presenting personal names in an aesthetic and artistic manner, demonstrate that calligraphy is not limited to religious and literary texts but can also find a place in modern life. Along with the innovations introduced during the Republican era, Aytaç's work shows that calligraphy has a potential for innovation that will continue to be explored by future generations. This article summary discusses the innovative work of Hamid Aytaç in the field of calligraphy from the Ottoman to the Republic period, focusing on his name designs on business cards and their role in the development of

this art form. Aytay's works provide a valuable example of how calligraphy can occupy a place in the modern world, offering an inspiring perspective on the future of this art form.

Keywords: Islamic Calligraphy, Republican Era, Calligrapher Hamid Aytay

Türk-İslâm Sanat Tarihinde Motiflerin Evrenselliği Tezi: Emel Esin'in Türk Sanatında İkonografik Motifler Başlıklı Eseri Perspektifinde

Ayşe Nesibe EFE

Özet

Osmanlı'nın bıraktığı kültürel mirası sanat düzleminde objektif bir şekilde yorumlayabilmek, kuşkusuz sanat tarihi araştırmalarıyla mümkün olmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren Türkiye topraklarında yetişen birçok sanat tarihçisi, Türk kültür ve sanatına dair kıymetli araştırmalar ortaya koymuşlardır. Bunlar içerisinde müstesna bir yere sahip olan Emel Esin, 1912 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiş ve 1987 yılında aynı şehirde vefat etmiş Cumhuriyet döneminin önemli bir araştırmacısıdır. Türkiye'de ve yurtdışında eğitim alan Esin, özellikle Orta Asya Türk sanatının kökenleri ve gelişimi üzerine yoğunlaşmıştır. Akademik çalışmaları, Türk sanatının anlaşılması ve tanıtılmasında köprü vazifesi görmüş, uluslararası platformlarda Türkiye'nin kültürel mirasını temsil etmiştir. Esin'in katkıları, bilimsel araştırmaları ve yayınladığı eserler, onu Türk sanat tarihçiliğinde öncü bir figür haline getirmiştir. Onun akademik yaklaşımı, Türk sanat tarihçiliğinde yeni bir perspektif sunmuş ve bu alandaki bilgi birikimine önemli katkılarda bulunmuştur. Nitekim Esin'in çalışmaları, sadece Türk sanatıyla ilgilenenler için değil, genel olarak sanat tarihçileri ve kültürel araştırmacılar için de kaynak niteliği taşır. Bu araştırma Emel Esin'in Türk sanat tarihi alanına miras bıraktığı pek çok araştırmadan birisi olan Türk Sanatında İkonografik Motifler başlıklı eseri perspektifinde onun, Osmanlı ve Türk-İslâm sanatı sahasına sunduğu katkıyı özellikle geleneksel İslâm sanatları açısından incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, özellikle İslâm sanatları içerisinde süsleme unsurlarının konumunu Esin'in ismi zikredilen eseri temelinde incelerken, daha önce eserin söz konusu açıdan tahlil edilmemiş olmasını problematik olarak tespit etmektedir. Nitekim Esin'in bu çalışması, sadece belirli bir döneme odaklanmamış; aksine, Türk-İslâm sanatının geniş zaman dilimlerini kapsayacak şekilde hazırlanmıştır. Bu da onun araştırmalarının kapsamlılığını ve derinliğini gösterirken aynı zamanda sanat tarihine dair farklı bir bakış açısı ortaya koyulmasına yardımcı olmaktadır. Bu araştırma neticesinde Esin'in sözü edilen eserinde takdim ettiği Türk Sanatının miras bıraktığı motiflerin evrensel bir dile sahip olduğuna dair kısmen iddialı gözükten tezinin, güncel sanat tarihi araştırmalarında metodolojik ve bilimsel açıdan bir zemin olarak kullanılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Emel Esin, İkonografi, Motif, Sanat Tarihi, Osmanlı

The Universality of Motifs in Turkish-Islamic Art History: A Perspective on Emel Esin's Work Titled *Iconographic Motifs in Turkish Art*

Abstract

The examination of the Ottoman Empire's influence on art and culture has been profoundly deepened through art historical scholarship. Since the establishment of the Republic of Turkey, a number of domestically trained art historians have significantly contributed to the understanding of Turkish cultural and artistic heritage. Within this scholarly community, Emel Esin stands out for her seminal contributions. Born in 1912 in Istanbul, where she also died in 1987, Esin's education spanned both Turkish and international institutions. Her scholarly pursuits were particularly focused on the study of Central Asian Turkish art's origins and evolution, placing her at the forefront of academic efforts to bridge the gap in understanding Turkish art and culture on a global scale. Esin's work has not only advanced the historiography of Turkish art but has also provided a foundational pillar for the global recognition of Turkey's artistic contributions. Her research and publications have established her as a pioneer in the field, offering fresh perspectives and enriching the academic discourse on Turkish art history. Esin's body of work is invaluable not only to those with a specific interest in Turkish art but also to the broader community of art historians and cultural scholars. This study specifically focuses on Emel Esin's impact on the historiography of Ottoman and Turkish-Islamic art, with a special emphasis on her analysis of traditional Islamic arts in her notable study "Iconographic Motifs in Turkish Art." By examining the role of decorative elements within Islamic arts through the lens of Esin's work, this research addresses a previously unexplored aspect of her scholarship. Esin's approach, characterized by its comprehensive coverage across significant periods of Turkish-Islamic art, demonstrates the depth of her research and offers alternative perspectives on art history. This study concludes that Esin's assertion regarding the universal language of motifs in Turkish art merits further exploration and could serve as a methodological guide in current art historical research, thus emphasizing her lasting influence on the field.

Keywords: Emel Esin, Iconography, Motif, Art History, Ottoman

Arşiv Belgelerine Göre II. Abdülhamit Döneminde Tarih Ders Kitabı Olan Muhtasar-ı İslam ve Tarih-i Osmani Kitaplarının Yasaklanması

Safiye Işıl KARATUTLU
&
Mehmet Suat BAL

Özet

Eğitim kurumları, devletlerin ve toplumların varlığını koruyan ve geleceğini inşa eden en önemli kurumlardır. Osmanlı Devleti de 19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla girerken varlığını korumak için eğitim sisteminde önemli değişiklikler yapmıştır. Ders kitapları, eğitim anlayışındaki değişimleri yansıtan en önemli materyallerdir. Tarih dersleri ve tarih ders kitapları II. Abdülhamid Dönemi'nden II. Meşrutiyet Dönemi'ne geçerken hem içerik hem de biçim açısından değişiklikler göstermiştir. Bu açıdan II. Abdülhamid Dönemi'nde yayımlanan Muhtasar-ı İslam Tarihi ve Tarih-i Osmani incelemeye değer ders kitaplarıdır. Bu bildirinin amacı, Muhtasar-ı İslam Tarihi ve Tarih-i Osmani kitaplarının içeriğini ve kitaplarda geçen bazı kelimeleri incelemektir. Bu araştırma aynı zamanda Osmanlı Devleti Eğitim sisteminde kitap inceleme süreçlerinin nasıl ilerlediğini ve kurumların nasıl çalıştığını araştırmayı amaçlamaktadır. Bu çalışmada, kitapların konu dağılımı ve biçimsel bazı özellikleri de değerlendirilecektir. Arşiv belgelerinde Osmanlı Devleti eğitim sisteminde kitapların incelenmesi, yasaklanması ve kitapların toplatılması ile ilgili fermanlar mevcuttur. Belgelerde kitapların içeriğinde "Ermeni" ifadesinin kesin olarak yasaklanması ve bu ifadeyi içeren kitapların toplatılması kararı verildiği görülür.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Osmanlı Devleti'nde Eğitim, II. Abdülhamit Dönemi, Ermeni, Osmanlı Devlet'inde Tarih Ders Kitapları

According to Archive Documents, Muhtasar-ı İslam, and Tarih-i Osmani Books, which were History Textbooks, were Banned during the Abdulhamid II Period

Abstract

Educational institutions are the most important institutions that protect the existence of states and societies and build their future. The Ottoman Empire also made significant changes in the education system in order to maintain its existence from the 19th century to the 20th century. Textbooks are the most important materials that reflect the changes in the understanding of education. History courses and history textbooks underwent changes in terms of both content and form as they moved from the Abdulhamid II Period to the II. Constitutional Monarchy Period. In this respect, Muhtasar-I İslam Tarih and Tarih-I Osmani, published during the reign of Abdulhamid II, are textbooks worth examining. The purpose of this paper is to examine the content of the Muhtasar-I İslam Tarih and Tarih-I Osmani books and some of the words used in the books. This research also aims to investigate how the book review processes progressed and how the institutions worked in the Ottoman State Education system. In this study, the subject distribution and some formal features of the books will also be evaluated. In the archive documents, there are edicts regarding the examination, prohibition and collection of books in the Ottoman State education system. In the documents, it is seen that it was decided to strictly ban the expression "Armenian" in the content of the books and to confiscate the books containing this expression.

Keywords: Education, Education in the Ottoman Empire, II. Abdülhamit Era, Armenian, History Textbooks in the Ottoman Empire

Kırım'ı Anakaraya Bağlamak: Rus İmparatorluğu'nun Kırım'daki Demiryolu Projeleri

Yunus Emre AYDIN

Özet

Kırım, tarihi ve bulunduğu konum nedeniyle hem Türk hem Rus hem de Dünya tarihinde önemli bir konumda bulunmaktadır. 1783 yılında Rus İmparatorluğu tarafından ele geçirilen Kırım yarımadası, bu tarihten sonra Rus hâkimiyetinde kalmıştır. Rusya'da I. Nikola döneminde başlayan demiryolu çalışmaları Kırım Savaşı'na kadar istenilen seviyede gerçekleştirilememiştir. Kırım Savaşı sırasında İngilizlerin Kırım'da Balaklava limanından Akyar'daki (Sivastopol) cephe hattına giden bir demiryolu inşa etmeleri savaşın kazanılmasında büyük rol oynamış, bu olaydan sonra özellikle Rus basınında savaşın kaybedilmesinin nedeni olarak demiryolu eksikliği vurgulanmıştır. Savaş sonrası Rus İmparatorluğu demiryolu yapımına ağırlık vermeye başlamıştır. Bu bağlamda özellikle Petersburg ve Moskova ile Karadeniz limanlarını (özellikle Sivastopol/Akyar ve Feodosiya/Kefe) bağlayan demiryolu projeleri gündeme gelmiştir. Kırım yarımadasında inşa edilen ilk yol 1872-1875 yılları arasında yapımı tamamlanan Lazovo-Sivastopol demiryoludur. Daha sonra Sivastopol limanının donanma limanına çevrilmek istenmesi neticesinde Kırım'daki yeni ticaret limanının neresi olacağı tartışmaları başlamış ve uzun süren tartışmalar sonucunda yeni ticaret limanının Feodosiya olması karar kılınmıştır. Bu karar limana giden bir demiryolu gerekliliğini doğurmuş ve Lazovo-Sivastopol demiryolu hattının Canköy istasyonundan Feodosiya limanına giden bir hat inşa edilmiş ve bu hat 1892 yılında açılmıştır. Daha sonraki yıllarda Canköy-Feodosiya hattından Kerç limanına giden Vladislavovka-Kerç hattı açılmıştır. 1915-1916 yıllarında ise Evpatoriya/Gözleve hattı hizmete alınmıştır. İnşa edilen bu hatlardan başka hayata geçirilememiş pek çok proje de bulunmaktadır, bunlar: Karasupazar-Simferepol/Akmescit, Eski Kırım-Feodosiya, Odesa-Herson-Canköy vs. Bunlardan başka Kırım yarımadası ile Kafkas kıyılarını birleştirmeyi planlayan bir proje ile Kırım'ın güney kıyılarında inşa edilmek istenen projeler de gerçekleştirilememiştir. Gerçekleştirilmiş ve gerçekleştirilememiş projelerin hepsinde hat limanlara doğru gitmektedir. Bu da limanların ekonomik özelliklerinin yanı sıra, stratejik konumlarını da göstermektedir. Bu çalışmada Rus İmparatorluğu'nun Kırım'a yönelik demiryolu projeleri ve bu demiryollarının stratejik ve ekonomik kazanımları üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kırım, Rusya, Sivastopol, Feodosiya, Demiryolu

Connecting Crimea to the Mainland: Railway Projects of the Russian Empire in Crimea

Abstract

Crimea has an important position in both Turkish, Russian and world history due to its history and location. Captured in 1783 by the Russian Empire, the Crimean Peninsula remained under Russian rule after this date. The railway works, which started during the reign of Nikola I in Russia, could not be carried out at the desired level until the Crimean War. During the Crimean War, the construction of a railway by the British from the port of Balaklava in Crimea to the front line at Akyar (Sevastopol) played a major role in the victory of the war, and after this event, especially in the Russian press, the lack of a railway was realized as the reason for the loss of the war. After the war, the Russian Empire started to focus on railway construction. In this context, railway projects connecting Petersburg and Moscow with the Black Sea ports (especially Sevastopol/Akyar and Feodosiya/Kefe) came to the agenda. The first road built on the Crimean Peninsula was the Lazovo-Sevastopol railway, which was completed between 1872 and 1875. Later, when the port of Sevastopol was planned to be converted into a naval port, discussions on the location of the new commercial port in Crimea started and after long discussions, it was decided that the new commercial port would be Feodosiya. This decision led to the necessity of a railway to the port and a line was built from Canköy station of the Lazovo-Sivastopol railway line to the port of Feodosiya and this line was opened in 1892. In the following years, the Vladislavovka-Kerch line was opened from the Canköy-Feodosiya line to the port of Kerch. In 1915-1916, the Evpatoriya/Gözleve line was commissioned. In addition to these lines, there were many other projects that could not be realized: Karasupazar-Simferepol/Akmescit, Old Crimea-Feodosiya, Odesa-Herson-Cankoy, etc. In addition, a project to connect the Crimean Peninsula with the Caucasian coast and projects to be built on the southern coast of Crimea were not realized. In all of the realized and unrealized projects, the line goes towards the ports. This shows the strategic position of the ports as well as their economic characteristics. This study focuses on the railway projects of the Russian Empire in Crimea and the strategic and economic gains of these railways.

Keywords: *Crimea, Russia, Sevastopol, Feodosia, Railway*

Fransız Diplomatik Belgelerine Göre Osmanlı Devleti'nin Karadeniz ve Doğu Anadolu'daki Madenleri

Onur ÇAPAR

Özet

19. yüzyılda Osmanlı Devleti önemli ölçüde Avrupa finans piyasalarına entegre olmuş durumdadır. Balta Limanı Ticaret Antlaşması ile başlayan ticari süreçte Avrupalı devletler ile ekonomik ilişkiler kuvvetlenmiş ve Avrupa etkisi imparatorluğun ekonomisinde önemli ölçüde hissedilir hale gelmiştir. Ekonomik ilişkiler açısından ilk önce gümrük tarifelerinin belirlenmesiyle başlayan süreçte Kırım savaşı ile birlikte borç ilişkilerine girilmiştir. Bu durumun sonucunda Osmanlı Devleti kısa sürede borçlarını ödeyemez duruma gelmiş ve Avrupalı devletlerin öncülüğünde Düyûn-ı Umûmiye İdaresi kurulmuştur. Böylece Osmanlı maliyesi bir nevi Avrupalı sermayedarların kontrolüne girmiştir. İlerleyen aşamada Avrupalı ülkeler verilen bu borçların da etkisiyle Osmanlı Devleti'nde doğrudan yatırımlarda yönelmişlerdir. Yüzyılın başında başta İngilizlerin egemenliğinde gelişen yabancı sermaye yatırımlarında üstünlük 1860'lı yıllardan itibaren Fransızlara geçmiş, 1890'dan sonra Alman sermayesinin Osmanlı Devleti'ne yönelmesiyle önemli ölçüde bir rekabet ortamı doğmuştur. Doğrudan yatırımlarda sektörel bazda bankacılık, sigortacılık, deniz ulaşım ve liman yapımı, demiryolu, karayolu, madencilik, belediye hizmetleri ve ticaret alanında birçok yatırım yapılmıştır. Devletler öncelikle kendi belirlediği nüfuz alanlarına göre yatırımlar gerçekleştirmişlerdir. Örneğin, İngilizler Batı Anadolu'da ilk girişimlerini gerçekleştirirken, Fransızlar; Suriye ve Lübnan bölgesinde egemenlik kurmaya çalışmışlardır. Almanlar ise Anadolu demiryolu projesi ile Batı ve Orta Anadolu'da üstünlüğü ele geçirmeye çalışmışlardır. Alman sermayesinin Anadolu coğrafyasında faaliyetlerini artırmasıyla birlikte ise Fransızlar imparatorluğun diğer bölgelerine ilgilerini artırmışlardır. Özellikle yüzyılın son döneminde petrolün sanayide kullanılacak önemli bir meta olduğunun anlaşılmasıyla birlikte madencilik alanında çalışmalara öncelik verilmeye başlanmıştır. Fransızlar daha önce Osmanlı topraklarında Zonguldak-Ereğli, Balya-Karaaydın, Selanik-Kessendre, Karasu madenlerinin işletme imtiyazlarına sahip olmuşlardır. Bu madenlerde başta kömür olmak üzere gümüş, bakır, çinko, kalay gibi birçok madeni çıkartarak işlemişlerdir. Daha sonra Karadeniz ve Doğu Anadolu gibi birçok bölgede madenler konusunda fizibilite çalışmaları yaparak bölgedeki maden işletmelerinin potansiyelleri konusunda araştırmalar yapmışlardır. Fransız arşiv belgeleri incelendiğinde Erzurum, Gümüşhane, Erzincan, Ordu, Giresun, Van gibi önemli şehirlerde altın, gümüş, kömür, bakır madenlerinin durumları hakkında raporlar tutulduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu raporlarda bu madenlerin olası gelirleri, çıkarılacak cevherlerin büyüklüğü, kurulacak işletmelerin bölgeye katkıları gibi konular işlenmiştir. Bu çalışmanın amacı Fransız diplomatik belgeleri ışığında Osmanlı döneminde Karadeniz ve Doğu Anadolu'daki madenlerin durumu hakkında bilgi sahibi olmaktır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Yabancı Sermaye, Madenler, Karadeniz, Doğu Anadolu

According to French Diplomatic Documents Mines of the Ottoman Empire in the Black Sea and Eastern Anatolia

Abstract

In the 19th century, the Ottoman Empire was significantly integrated into European financial markets. In the commercial process that started with the Treaty of Balta Limanı Trade, economic relations with European states were strengthened and European influence became significantly felt in the economy of the empire. In terms of economic relations, debt relations were entered into with the Crimean War in the process that first started with the determination of customs tariffs. As a result of this situation, the Ottoman Empire became unable to pay its debts in a short time and the Düyûn-ı Umûmiye Administration was established under the leadership of European states. Thus, Ottoman finances came under the control of European capitalists. In the following stage, European countries made direct investments in the Ottoman Empire under the influence of these loans. At the beginning of the century, the superiority in foreign capital investments, which was primarily dominated by the British at the beginning of the century, passed to the French as of the 1860s, and after 1890, a significant competitive environment emerged with the orientation of German capital towards the Ottoman Empire. In direct investments, many investments were made in the fields of banking, insurance, maritime transport and port construction, railway, highway, mining, municipal services and trade on a sectoral basis. States made investments primarily according to their own spheres of influence. For example, while the British made their first attempts in Western Anatolia, the French tried to establish sovereignty in Syria and Lebanon. The Germans, on the other hand, tried to gain supremacy in Western and Central Anatolia with the Anatolian railway

project. As German capital increased its activities in Anatolia, the French increased their interest in other parts of the empire. Especially in the last period of the century, with the realisation that oil was an important commodity to be used in industry, studies in the field of mining began to be prioritised. The French had previously held the concessions of Zonguldak-Ereğli, Balya-Karaaydın, Thessaloniki-Kessendre, Karasu mines in Ottoman territory. In these mines, they extracted and processed many minerals such as coal, silver, copper, zinc and tin. Later, they carried out feasibility studies on mines in many regions such as the Black Sea and Eastern Anatolia and conducted research on the potential of mining enterprises in the region. When French archive documents are analysed, it is understood that reports were kept on the status of gold, silver, coal and copper mines in important cities such as Erzurum, Gümüşhane, Erzincan, Ordu, Giresun and Van. In these reports, issues such as the possible revenues of these mines, the size of the ores to be extracted, and the contributions of the enterprises to be established to the region were covered. The aim of this study is to provide information about the situation of the mines in the Black Sea and Eastern Anatolia during the Ottoman period in the light of French diplomatic documents.

Keywords: Ottoman Empire, Foreign Capital, Mines, Black Sea, Eastern Anatolia

Maltepe Askeri (Asakir-i Mansure) Hastanesi (1827-1922)

Yasemin AYYILDIZ

Özet

18. yüzyıl sonlarında Osmanlı Devleti'nde askeri alanda gerçekleşen ıslahatlarla ordunun modernleşmesi sağlık alanına da aksetmiştir. 19. Yüzyıla gelindiğinde ise tıpta yaşanan modernleşme hız kazanarak askerlerin sağlığını korumak amacıyla modern askeri hastaneler tesis edilmiştir. Asakir-i Mansure Hastanesi adı ile de bilinen Maltepe Askeri Hastanesi, 19. Yüzyıl başlarında kurulmuş ilk modern askeri hastanelerden olması nedeniyle önem arz etmektedir. II. Mahmud hükümdarlığı sırasında Rami ve Davutpaşa Kışlaları'ndaki askerlere hizmet etmek amacıyla vücuda getirilen bu hastane, bahsi geçen iki kışla arasında inşa edilmiştir. 1827 tarihinde açılarak varlığını Osmanlı Devleti'nin son buluşuna kadar sürdüren Maltepe Askeri Hastanesi, 1922 tarihinde lağvedilmiştir. Bu çalışmada askeri hastane çeşitli yönleri ile ele alınmış ve hastanenin Osmanlı tıbbının modernleşme sürecine kurumsal bağlamda nasıl bir örnek teşkil ettiği üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Tıp, Hastane, Maltepe Askeri Hastanesi, Asakir-i Mansure Hastanesi

Maltepe Military (Asakir-i Mansure) Hospital (1827-1922)

Abstract

At the end of the 18th century modernization of the army with the reforms in the military field in the Ottoman Empire was also reflected in the field of health. By the 19th century the modernization in medicine accelerated, and to protect the health of soldiers, modern military hospitals were established. Maltepe Military Hospital, also known as Asakir-i Mansure Hospital, is important as it was one of the first modern military hospitals established at the beginning of the 19th century. This hospital, which was built during the reign of Mahmud II to serve the soldiers in Rami and Davutpaşa Barracks, was built between the two barracks mentioned. Maltepe Military Hospital, which was opened in 1827 and continued its existence until the end of the Ottoman Empire, was abolished in 1922. In this study, the military hospital was discussed with its various aspects, and it was emphasized how the hospital served as a model of the modernization process of Ottoman medicine in an institutional context.

Keywords: Ottoman, Medicine, Hospital, Maltepe Military Hospital, Asakir-i Mansure Hospital

KATILIMCILAR

- Prof. Dr. Abdullah EKİNCİ (*Harran Üniversitesi*)
Prof. Dr. Ali AKAR (*Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi*)
Prof. Dr. Ali Fuat BAYSAL (*Necmettin Erbakan Üniversitesi*)
Prof. Dr. Ali YAYCIOĞLU (*Stanford University*)
Prof. Dr. Asiye Mevhibe COŞAR (*Karadeniz Teknik Üniversitesi*)
Prof. Dr. Behçet Kemal YEŞİLBURSA (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Prof. Dr. Cemal KAFADAR (*Harvard University*)
Prof. Dr. Haluk SELVİ (*Sakarya Üniversitesi*)
Prof. Dr. Hatice ŞAHİN (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Prof. Dr. İdris BOSTAN (*İstanbul Üniversitesi*)
Prof. Dr. Kenan Ziya TAŞ (*Balıkesir Üniversitesi*)
Prof. Dr. Lyubomir MIKOV (*National Academy of Art*)
Prof. Dr. Mehmet Suat BAL (*Selçuk Üniversitesi*)
Prof. Dr. Murat KEÇİŞ (*Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi*)
Prof. Dr. Nesrin KARACA (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Prof. Dr. Odile MOREAU (*University of Montpellier*)
Prof. Dr. Orlin SABEV (*Bulgarian Academy of Sciences*)
Prof. Dr. Ömer Utku ÇOPUR (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Prof. Dr. Özer ERGENÇ (*Bilkent Üniversitesi*)
Prof. Dr. Serkan GÜRLÜK (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Prof. Dr. Sertaç DOKUZLU (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Prof. Dr. Uğur BİLGİLİ (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Prof. Dr. Ulvi KESER (*Uluslararası Final Üniversitesi*)
Prof. Dr. Valentin KITANOV (*South-Western University "St. Ivan Rilski"*)
Prof. Dr. Vedat TURĞUT (*Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi*)
Doç. Dr. Ahmet BÜYÜKAKSOY (*Millî Savunma Üniversitesi*)
Doç. Dr. Ali ÖZCAN (*Yalova Üniversitesi*)
Doç. Dr. Bülent BAYRAM (*Kırklareli Üniversitesi*)
Doç. Dr. Bülent ÇELİK (*Aydın Adnan Menderes Üniversitesi*)
Doç. Dr. Dmitry KOROBEINIKOV (*University at Albany*)
Doç. Dr. Faiq ELEKBERLİ (*Millî İlimler Akademisi*)
Doç. Dr. Galip ÇAĞ (*Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi*)
Doç. Dr. Gül ÇAKIR (*Dokuz Eylül Üniversitesi*)
Doç. Dr. Güler KAFKAZLI (*Millî İlimler Akademisi*)
Doç. Dr. Gürhan YELLİCE (*Dokuz Eylül Üniversitesi*)
Doç. Dr. Hacer KARABAĞ ARSLAN (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Doç. Dr. İsmail YAŞAYANLAR (*Düzce Üniversitesi*)
Doç. Dr. M. Fatih ÇALIŞIR (*İstanbul Üniversitesi*)
Doç. Dr. Metin MENEKŞE (*Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi*)
Doç. Dr. Muhammed CEYHAN (*Yalova Üniversitesi*)
Doç. Dr. Muhsin ÖNAL (*Yalova Üniversitesi*)
Doç. Dr. Mustafa ÖKSÜZ (*Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi*)
Doç. Dr. Nilgün Nurhan KAYA (*İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi*)
Doç. Dr. Nilüfer ALKAN GÜNAY (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Doç. Dr. Perihan YOLCI ÖMEROĞLU (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Doç. Dr. Selçuk SEÇKİN (*Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi*)

Doç. Dr. Zülkif DAĞLI (*Çorum Valisi*)
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet GÜLENC (*Trabzon Üniversitesi*)
Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Zehra SAYIN (*Necmettin Erbakan Üniversitesi*)
Dr. Öğr. Üyesi Esra SAYIN (*İstanbul Gelişim Üniversitesi*)
Dr. Öğr. Üyesi İsmail ASOĞLU (*Harran Üniversitesi*)
Dr. Öğr. Üyesi Onur ÇAPAR (*Düzce Üniversitesi*)
Dr. Öğr. Üyesi Sezai SEVİM (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Dr. Öğr. Üyesi Uğur DEMİRBAĞ (*Çankırı Karatekin Üniversitesi*)
Dr. Öğr. Üyesi Vahdet TARAKÇI (*Düzce Üniversitesi*)
Dr. Öğr. Üyesi Yasemin KURTOĞLU (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Dr. Öğr. Üyesi Yusuf Ziya KARAASLAN (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Dr. Öğr. Üyesi Zeynep AKAN YETİŞİR (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Öğr. Gör. Dr. Cihan YALVAR (*Yalova Üniversitesi*)
Öğr. Gör. Dr. Nazire DOĞAN (*Kayseri Üniversitesi*)
Öğr. Gör. Dr. Sercan ALABAY (*Galatasaray Üniversitesi*)
Öğr. Gör. Dr. Yasin ÖZDEMİR (*Yalova Üniversitesi*)
Öğr. Gör. Dr. Yunus Emre AYDIN (*Karadeniz Teknik Üniversitesi*)
Öğr. Gör. Şerife ÇAKIR (*Necmettin Erbakan Üniversitesi*)
Dr. Eduart CAKA (*Albanian Academy of Sciences*)
Dr. Georgios LIMANTSZAKIS (*Panteio University*)
Dr. Nergis İMAMOĞLU (*Bağımsız Araştırmacı*)
Dr. Sinem ZERE TAŞKIN (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Dr. Yahşihanım NESİROVA (*Milli İlimler Akademisi*)
Dr. Yusuf Sabri ŞİMŞEK (*İstanbul Medeniyet Üniversitesi*)
Arş. Gör. Dr. Halil IŞILAK (*Pamukkale Üniversitesi*)
Arş. Gör. Dr. Mustafa DAĞ (*Harran Üniversitesi*)
Arş. Gör. Dr. Serkan KEÇECİ (*Dokuz Eylül Üniversitesi*)
Arş. Gör. Burak ALTINSOY (*Yalova Üniversitesi*)
Arş. Gör. Buşra KOÇASLAN (*Düzce Üniversitesi*)
Arş. Gör. Fatma ÖKSÜZ (*Karabük Üniversitesi*)
Arş. Gör. Özgenur ŞEKER (*Necmettin Erbakan Üniversitesi*)
Hasan SOYGÜZEL (*Yalova İl Genel Meclisi Başkanı*)
Yakup Bilgin KOÇAL (*Yalova E. Belediye Başkanı*)
Sadık Müfit BİLGE (*Araştırmacı-Yazar*)
Ayşe Nesibe EFE (*Necmettin Erbakan Üniversitesi*)
Batuhan YILDIZ (*Kırklareli Üniversitesi*)
Berna TORKAK (*Harran Üniversitesi*)
Betül YEŞİK (*Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi*)
Büşra YAŞAR (*Düzce Üniversitesi*)
David NTAWUGURANIRIMANA (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Eda Nur AYDOĞRU (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Elif ERBEK BOZABA (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Elif KOÇ ALİBAŞOĞLU (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
İbrahim BÜYÜK (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
İsmet KARAHAN (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Lamiya ORUJOVA (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Merve KOÇ (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)

Muqbel Ahmed ABDULLAH (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Nihatcan GÜNGÖR (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Nurefşan KARADAĞ (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Nuri YILDIZ (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Ömer Faruk ATILGAN (*Düzce Üniversitesi*)
Rosen IVANOV (*Tıp Müzesi*)
Rumen IVANOV (*Tıp Müzesi*)
Safiye Işıl KARATUTLU (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Sevda OCAKTAN (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Şeyma Aliye BAKIRCI (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Ülkü Meltem ÜNER (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)
Yasemin AYYILDIZ (*Düzce Üniversitesi*)
Zümrüt TAŞ ÜSKÜL (*Bursa Uludağ Üniversitesi*)